

Adolygiad lefel ysgol o'r Grant Datblygu Disgyblion (GDD)

Ymchwil

Rhif dogfen ymchwil: WG50237

Dyddiad cyhoeddi: Medi 2024

Cynulleidfa Llundwyr polisi Llywodraeth Cymru; awdurdodau addysg leol; consortia rhanbarthol; sefydliadau cenedlaethol a rhanbarthol yng Nghymru a staff ysgolion sydd â diddordeb mewn hyrwyddo a chefnogi dysgwyr difreintiedig.

Trosolwg Mae'r adroddiad hwn yn ymchwilio i dargedu effeithiol y Grant Datblygu Disgyblion at ddysgwyr difreintiedig.

Awduron Tiesteel, E. ¹, Grigorie, A. ¹, Hulson-Jones, A. ¹, Sultana, F. ¹, Abdullahi, H. ², Aminu, N. ², Sibieta, L. ³, Egan, D. ², Hughes, J. C. ¹.
Sefydliad Ymchwil Addysg CIEREI, Prifysgol Bangor¹, Prifysgol Metropolitan Caerdydd² Economeg Addysg Sibieta³,

Camau i'w cymryd Mae'r canfyddiadau a'r argymhellion wedi cael eu bwydo'n ôl i Lywodraeth Cymru er mwyn iddynt eu hystyried.

Gwybodaeth bellach Dylid cyfeirio ymholiadau ynglŷn â'r ddogfen hon at:
Yr Athro Carl Hughes, Ysgol Addysg, Prifysgol Bangor

@WG_Education

Facebook/EducationWales

Copïau ychwanegol Gellir cyrchu'r ddogfen hon o wefan Llywodraeth Cymru yng nghyfeiriad y wefan

<https://www.llyw.cymru/addysgu-plant-difreintiedig>

Mae'r ddogfen yma hefyd ar gael yn Saesneg.

This document is also available in English.

Tabl o'r cynnwys

Rhestr o'r Byfoddau	Error! Bookmark not defined.
Rhestr o Dablau	7
Rhestr o Ffigurau	Error! Bookmark not defined.
Crynodeb Gweithredol	Error! Bookmark not defined.
1. Cyflwyniad	1
2. Adolygiad Llenyddiaeth	4
Cefndir.....	Error! Bookmark not defined.
Grant Datblygu Disgyblion yng Nghymru.....	Error! Bookmark not defined.
Canlyniadau yng Nghymru.....	Error! Bookmark not defined.
Newidiadau a heriau i'r system.....	Error! Bookmark not defined.
Tirwedd ariannol.....	Error! Bookmark not defined.
Twf mewn tlodi plant.....	Error! Bookmark not defined.
Cyllid addysg i gefnogi ecwiti.....	Error! Bookmark not defined.
3. Dulliau	12
Cam 1: Dadansoddiad dogfennol.....	Error! Bookmark not defined.
Cam 2: Arolwg Ar-lein.....	Error! Bookmark not defined.
Cam 3: Cyfweliadau lled-strwythuredig.....	Error! Bookmark not defined.
4. Canlyniadau	18
4.1 Cam 1: Dadansoddiad dogfennol	18
4.1.1 Canlyniadau cwmpasu.....	18
4.1.2 Disgrifiad sampl.....	19
4.1.3 Dadansoddi data.....	22
Math o ddatganiad.....	Error! Bookmark not defined.
Proffil gwariant y GDD.....	Error! Bookmark not defined.
Heriau ac ymyriadau.....	Error! Bookmark not defined.
4.2 Cam 2: Canfyddiadau'r arolwg	31
4.2.1 Targedu a chynllunio GDD.....	33
4.2.2 Defnyddio GDD.....	47
4.2.3 Monitro a llywodraethu.....	55
4.3 Cam 3: Canfyddiadau cyfweliadau lled-strwythuredig	66
5. Trafodaeth a Chasgliadau	96
5.1 Prif ganfyddiadau.....	99
5.2 Argymhellion.....	100

Cyfeiriadau	Error! Bookmark not defined.
Atodiad	107
ATODIAD A: Lleoliad sefydliadau addysgol.....	Error! Bookmark not defined.
ATODIAD B: Offeryn arolwg.....	110
ATODIAD C: Amserlen Cyfweiliadau.....	126
ATODIAD D: Rhaglenni a ddarperir yn allanol a dulliau gweithredu a brynwyd drwy gyllid y GDD....	128

Rhestr Byrfoddau

AA	Adran Addysg
AAA	Anghenion Addysgol Arbennig
ACE	Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod
ADC	Amgylchedd Dysgu yn y Cartref
ADHY	Agweddau Disgyblion Tuag at eu Hunain a'r Ysgol
ADY	Anghenion Dysgu Ychwanegol
ALI	Awdurdod Lleol
AYEC	Anawsterau Ymddygiad Emosiynol Cymdeithasol
BPVS	Graddfa Geirfa Lluniau Prydeinig
CA	Cynorthwydd Addysgu
CALU	Cynorthwydd Addysgu Lefel Uwch
CAMHS	Gwasanaeth Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc
CAP	Cynllun Addysg Personol
CCPIA	Codi Cyrhaeddiad Pobl Ifanc o dan Anfantais
CCTC	Cynllun Cronni a Throsglwyddo Credyd
CDU	Cynlluniau Datblygu Unigol
CDY	Cynllun Datblygu Ysgol
CG	Cwricwlwm i Gymru
ComIT	Tîm Ymyrraeth Cyfathrebu
CSA	Cyflwr Sbectwm Awtistiaeth
CYGGD	Cinio Ysgol Gynradd Gyffredinol Am Ddim
DCCY	Darparu Cyfle Cyfartal mewn Ysgolion
DDDG	Dysgu Darllen gan Ddefnyddio Gemau
DP	Datblygiad Personol
DPP	Datblygiad Proffesiynol Parhaus
EEF	Sefydliad Gwaddol Addysg
eFSM	Cymwys ar gyfer Cinio Ysgol Am Ddim
ELSA	Cynorthwydd Cymorth Llythrennedd Emosiynol
GDD	Grant Datblygu Disgyblion

GGA	Grant Gwella Addysg
ICEM	Iechyd Cymdeithasol, Emosiynol a Meddyliol
LIMML	Llysgenhadon Myfyrwyr Microsoft Learn
MDP	Meysydd Dysgu a Phrofiad
MGT	Mwy Galluog a Thalentog
NEET	Ddim mewn Addysg, Cyflogaeth na Hyfforddiant
OAAP	Offeryn Addysgu Asesu Plant
PEF	Cronfa Ecwiti Disgyblion
POPAT	Rhaglen Hyfforddiant Ymwybyddiaeth Ffonem
PP	Premiwm Disgybl
RACS	Recriwtio, Adfer, Codi Safonau
RDC	Rhaglen Dysgu Cyflym
SYT	Swyddogion Ymgysylltu â Theuluoedd
TAC	Targeddu Angen Cymdeithasol
UCD	Uned Cyfeirio Disgyblion
YILL	Ymchwil mewn Iaith a Llythrennedd, Lleferydd/Iaith
YWD	Ysgol Wybodus o Drawma

Rhestr o Dablau

Tabl 1 Nodau, Cwestiynau ymchwil a methodolegau.....	1
Tabl 2 Ffocws y GDD yn seiliedig ar ddemograffeg dysgwyr.....	7
Tabl 3 Canran y lleoliadau addysgol fesul sector (cam 1).....	18
Tabl 4 Canran y lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd yn ôl dosbarthiad trefol-gwledig (cam 1).....	20
Tabl 5 Canran y lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd yn ôl nifer y dysgwyr (cam 1).....	21
Tabl 6 Canran y dysgwyr eFSM yn ôl y sampl o leoliadau addysgol cynradd ac uwchradd (cam 1).....	21
Tabl 7 Canran y lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd yn ôl lleoliad (cam 1).....	22
Tabl 8 Nifer y datganiadau GDD yn ôl maes ymyrraeth rhaglenni a ddarperir yn allanol a brynwyd gan leoliadau addysgol cynradd ac uwchradd (cam 1).....	29
Tabl 9 Canran a nifer ymatebwyr yr arolwg yn ôl rôl swydd mewn lleoliad addysgol (cam 2).....	31
Tabl 10 Canran a nifer ymatebwyr yr arolwg yn ôl math o leoliad addysgol (cam 2).....	32
Tabl 11 Canran a nifer yr ymatebwyr i'r arolwg yn ôl y dysgwyr ar y gofrestr ar gyfer pob lleoliad addysgol cynradd ac uwchradd (cam 2).....	32
Tabl 12 Canran a nifer ymatebwyr yr arolwg yn ôl canran y dysgwyr eFSM mewn lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd (cam 2).....	32
Tabl 13 Canran a nifer y lleoliadau addysgol yn ôl lleoliad (cam 2)	33
Tabl 14 Ymateb ymatebwyr yr arolwg i gwestiwn yr arolwg o wariant GDD wedi'i dargedu'n benodol at ddysgwyr sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim (cam 2).....	38
Tabl 15 Canran a nifer y cyfweleion astudio yn ôl rôl swydd (cam 3).....	70
Tabl 16 Canran y cyfweleion astudio mewn lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd yn ôl nifer y dysgwyr ar y gofrestr ar gyfer pob lleoliad (cam 3).....	71

Tabl 17 eFSM Canran a nifer y dysgwyr eFSM yn ôl y sampl o gyfweleion astudio (cam 3).....	71
Tabl 18 Canran a nifer y cyfweleion astudio yn ôl lleoliad lleoliadau addysgol y cyfranogwyr (cam 3)	71
Tabl 19 Themâu a chategorïau allweddol a nodwyd yn yr astudiaeth gyfredol o ddadansoddiad thematig y cyfweiliadau ag unigolion sy'n gyfrifol am ddefnyddio'r GDD yng Nghymru (cam 3).....	73

Rhestr o Ffigurau

Ffigur 1 Dull sy'n seiliedig ar dystiolaeth: proses 4 cam	4
Ffigur 2 Argaeledd datganiad GDD ar wefannau'r lleoliadau addysgol.....	13
Ffigur 3 Iaith yr addysgu mewn lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd.....	14
Ffigur 4 Lefel cyfrifoldeb wrth gynllunio, gwario a gwerthuso'r GDD.....	19
Ffigur 5 Dyluniad y datganiad GDD.....	24
Ffigur 6 Manylion y datganiad GDD.....	25
Ffigur 7 Grantiau a gwmpesir yn y datganiad.....	25
Ffigur 8 Blynyddoedd a gwmpesir yn y datganiad GDD.....	26
Ffigur 9 Dull haenog - dosbarthu cyllid GDD.....	27
Ffigur 10 Heriau a ddyfynnir mewn datganiadau GDD.....	28
Ffigur 11 Ymyriadau a dulliau a ddyfynnir yn y datganiadau GDD.....	29
Ffigur 12 Ystyriaethau proses gynllunio.....	32
Ffigur 13 Adnoddau a ddefnyddir ar gyfer cynllunio gwariant GDD.....	33
Ffigur 14 Grwpiau penodol wedi'u targedu wrth gynllunio GDD.....	37
Ffigur 15 Dadansoddi data a strategaethau olrhain.....	39
Ffigur 16 Strategaethau mewnwelediad addysgol ac ymddygiad.....	39
Ffigur 17 Adborth a strategaethau cydweithio.....	40
Ffigur 18 Dulliau sy'n canolbwyntio ar y dysgwyr.....	40
Ffigur 19 Effaith y cylch dyrannu blynyddol.....	43
Ffigur 20 Costau staffio.....	43
Ffigur 21 Datblygiad a hyfforddiant staff.....	44
Ffigur 22 Cymorth ac ymyriadau i ddysgwyr.....	44

Ffigur 23 Ymgysylltu â'r gymuned a theuluoedd.....	45
Ffigur 24 Adnoddau addysgiadol.....	45
Ffigur 25 Costau sy'n gysylltiedig â thlodi.....	46
Ffigur 26 Gwariant arall.....	46
Ffigur 27 Dosbarthiad cyllid GDD.....	47
Ffigur 28 Yr anghenion yr eir i'r afael â hwy trwy gyllid GDD.....	47
Ffigur 29 Rheoli cyllid GDD.....	48
Ffigur 30 Materion cyd-destunol.....	48
Ffigur 31 Tracio gwariant GDD.....	49
Ffigur 32 Arferion hunan arfarnu.....	50
Ffigur 33 Amllder hunan arfarnu.....	50
Ffigur 34 Gwerthuso effaith.....	51
Ffigur 35 Hyder staff wrth werthuso effaith.....	51
Ffigur 36 Adnoddau a ddefnyddiwyd i werthuso effaith gwariant y GDD.....	52
Ffigur 37 Llywio cynlluniau ar gyfer y dyfodol.....	52
Ffigur 38 Sicrhau atebolrwydd.....	53

Crynodeb Gweithredol

Cyflwyniad a Chyd-destun

Mae'r Grant Datblygu Disgyblion (GDD) yn gyllid a roddir i ysgolion a lleoliadau addysgol sydd â'r nod o godi cyrhaeddiad plant a phobl ifanc o gartrefi incwm isel a'r rhai sydd â phrofiad o ofal. Comisiynwyd yr adroddiad hwn mewn ymateb i argymhellion o adolygiad blaenorol ar y defnydd o'r Grant Datblygu Disgyblion yng Nghymru, [Adolygiad o'r Grant Datblygu Disgyblion](#) (Tiesteel et al., 2023). Roedd canfyddiadau o'r adroddiad blaenorol yn argymhell bod angen deall sut mae'r aelodau staff sy'n gyfrifol am gyllid y GDD mewn lleoliadau addysgol yng Nghymru yn defnyddio ac yn gweld y GDD. Amlygodd yr adroddiad hefyd yr angen i ddeall y materion sy'n ymwneud â thargedu, gweithredu a monitro'r GDD yn ogystal ag anghenion lleoliadau addysgol yn y dyfodol mewn perthynas â'r rhwystrau sy'n gysylltiedig â thlodi.

Yn gryno, yr argymhellion o adolygiad 2023 oedd:

- Dylai Llywodraeth Cymru ymgynghori â lleoliadau addysgol i gasglu eu barn ar strategaethau effeithiol, gweithgareddau monitro, a thargedu'r GDD.
- Gyda chyflwyniad Prydau Ysgol Am Ddim (eFSM) i bawb mewn ysgolion cynradd, mae angen ailystyried y dull o gyfrifo'r GDD oherwydd cyfaddawdau posibl yn y set ddata.
- Dylid darparu canllawiau clir, wedi'u diweddarau'n rheolaidd ar ddefnyddio'r GDD i ysgolion, awdurdodau lleol, a chonsortia rhanbarthol.
- Gallai ariannu ymchwil i archwilio targedu GDD ac arferion effeithiol helpu i nodi meysydd angen.
- Dylid gwreiddio dysgu proffesiynol gydol gyrfa ar effeithiau anfantais economaidd-gymdeithasol o addysg gychwynnol athrawon a thrwy gydol dysgu proffesiynol.
- Byddai alinio gweinyddiaeth y GDD â chylchoedd cynllunio ysgolion a'i ddyrannu ar gylchoedd 4/5 mlynedd yn cefnogi strategaethau hirdymor.
- Mae canllawiau clir ar ddefnyddio'r GDD, prosesau monitro a gwerthuso cadarn, ynghyd â mwy o gyllid, yn hanfodol.
- Mae adroddiadau tryloyw a chydweithio ymhlith Llywodraeth Cymru, awdurdodau lleol, a chonsortia rhanbarthol yn hanfodol ar gyfer defnydd effeithiol o'r GDD.

Roedd [adolygiad](#) 2023 yn cefnogi datblygiad nodau'r adolygiad hwn.

Nodau ac amcanion y gwaith ymchwil hwn

Cynlluniwyd yr ymchwil hwn i ddeall y nodau eang canlynol o safbwynt arweinwyr ysgol a staff mewn lleoliadau addysgol¹:

1. Nodi pa wybodaeth sydd ar gael ar hyn o bryd am y defnydd o'r GDD mewn lleoliadau addysgol.
2. Deall y strwythurau monitro, llywodraethu ac arweiniad sydd ar gael i'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau GDD mewn lleoliadau addysgol.
3. Nodi sut mae'r grant yn cael ei dargedu, a sut mae effaith yn cael ei fesur.
4. Deall strategaethau effeithiol o fewn y system a rhwystrau i effaith effeithiol y GDD.

Crynodeb o'r Fethodoleg

Defnyddiwyd dull cymysg i gasglu canfyddiadau o dri cham ymchwil:

- Roedd **Cam 1** yn nodi ac yn dadansoddi datganiadau GDD o wefannau ysgolion o sampl o ysgolion cynradd ac uwchradd prif ffrwd a oedd wedi sicrhau bod eu datganiadau ar gael.
- Roedd **Cam 2** yn cynnwys arolwg ar-lein cenedlaethol gyda'r staff sy'n gyfrifol am y GDD mewn lleoliadau addysgol.
- Roedd **Cam 3** yn cynnwys cyfweiliadau lled-strwythuredig ag arweinwyr ysgolion a'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau mewn awdurdodau lleol sy'n gyfrifol am ddsbarthu'r grant.

Prif ganfyddiadau

Mae ysgolion a lleoliadau yn canolbwyntio eu gwariant GDD ar dri maes:

- cefnogi lles cymdeithasol ac emosiynol dysgwyr
- ymgysylltu â theuluoedd a rhieni
- gwelliannau mewn dysgu ac addysgu a gynlluniwyd i godi cyrhaeddiad.

Mae hyn yn dangos eu bod yn defnyddio'r GDD o fewn telerau ac amodau grant Llywodraeth Cymru.

Gan fod y GDD yn cael ei ddefnyddio fwyfwy i gwrdd â diffygion mewn cyllidebau craidd mae hyn yn anochel yn atal ymdrechion i olrhain, monitro a gwerthuso effaith arwahanol y grant yn drylwyr.

¹ Roedd y ffocws ar GDD yn ei gyfanrwydd; Lle bo hynny'n bosibl, trafodir gwahanol elfennau'r grant.

Cydymffurfiodd tua hanner y sampl o ysgolion a lleoliadau â gofyniad Llywodraeth Cymru i gyhoeddi datganiad ar-lein o'u defnydd o'r GDD a dim ond rhai o'r rhain a ddefnyddiodd y templed gofynnol: mae hyn yn anochel yn cyfyngu ar dryloywder a monitro mewn perthynas â'r grant.

Mae ysgolion a lleoliadau o'r farn bod eu monitro mewnol eu hunain o'r defnydd o'r GDD yn effeithiol, ond mae ganddynt farn gymysg ar effaith monitro allanol. Byddent yn croesawu arweiniad, crybwyll at adnoddau ychwanegol a chyfleoedd ychwanegol i gymryd rhan mewn dysgu proffesiynol, cydweithio ag ysgolion eraill a rhwydweithio proffesiynol.

Maent yn gweld bod dau brif rwystr mewn perthynas â dal effaith lawn y GDD:

- Diffyg dangosyddion cadarn i fesur effaith y gwariant sylweddol a wnânt ar gymorth emosiynol a chymdeithasol i ddysgwyr ac ymgysylltu â theuluoedd/rhieni.
- Y pwysau cynyddol sydd wedi'i roi ar ysgolion a chyllidebau ysgolion yn y blynyddoedd diwethaf ar adeg pan fo tlodi wedi bod yn cynyddu a galwadau cynyddol ar ysgolion.

Mae ysgolion yn credu y dylid adolygu fformiwlâu ariannu GDD i fynd i'r afael â:

- Effaith tlodi cynyddol ar leoliadau yn yr ardaloedd mwyaf difreintiedig yn economaidd-gymdeithasol.
- Y rhwystrau sy'n deillio o un cylch ariannu blynyddol.
- Pryderon ynghylch y mesur eFSM fel procsi sy'n cynnwys yr holl aelwydydd incwm isel, yn enwedig o ystyried y broses o gyflwyno Prydau Ysgol Gynradd Am Ddim Cyffredinol (UPFSM).
- Yr angen i gynyddu cyllid er mwyn cadw i fyny â chwyddiant.

Argymhellion

1. Er mwyn cefnogi tryloywder yn y defnydd o GDD gan ysgolion a monitro allanol ar y defnydd o'r grant, dylai Llywodraeth Cymru gefnogi a chryfhau'r gofyniad i ysgolion gyhoeddi datganiad ar-lein o'u gwariant GDD gan ddefnyddio'r templed a ddarperir.
2. Dylai Llywodraeth Cymru ystyried fformat ar-lein ar gyfer adrodd sy'n cefnogi ysgolion i gynllunio, targedu a monitro gwariant GDD a chyhoeddi'r wybodaeth hon.
3. Dylai Llywodraeth Cymru sefydlu Grŵp Cynghori GDD Cenedlaethol sy'n cynnwys cynrychiolwyr o ysgolion, awdurdodau lleol, Estyn, y Sefydliad Gwaddol Addysg, sefydliadau addysg gychwynnol athrawon ac ymchwilwyr addysgol. Dylai cyfrifoldebau'r fod fel a ganlyn:
 - Cynhyrchu canllawiau ychwanegol ar sail tystiolaeth ac enghreifftiau ar ddefnyddio'r GDD gan gynnwys hysbysebu y deunyddiau EEF, Llywodraeth Cymru ac Estyn.
 - Datblygu ystod eang o ddangosyddion (meintiol ac ansoddol) y gall ysgolion a chyrrff allanol eu defnyddio i asesu effaith y GDD.

- Datblygu templed hawdd ei ddefnyddio sy'n galluogi ysgolion i adrodd ar ddeilliannau eu defnydd o'r GDD, i arghymellion 1 a 2.
 - Cynghori Llywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol ar ddysgu proffesiynol a rhwydweithio proffesiynol a all gefnogi defnydd o'r GDD ar sail tystiolaeth.
4. O ystyried y pwysau cyllidebol cynyddol ar ysgolion, y twf mewn tlodi plant, newidiadau i gymhwysedd i gael prydau ysgol am ddim a phryderon ynghylch amserlenni presennol y grant, dylai Llywodraeth Cymru - yn dilyn ymgynghoriad â phartneriaid - ystyried dyraniad aml-flwyddyn a chynyddu GDD. Yn ogystal, adolygu'r fformiwla ariannu i gynyddu cyllidebau craidd o ystyried yr anghenion cynyddol yn dilyn COVID-19
 5. O ystyried y problemau a nodwyd wrth ddefnyddio Y Grant Datbygu Disgyblion ar Gyfer Plant Sy'n Derbyn Gofal ac er mwyn sicrhau bod rhai o'r dysgwyr mwyaf bregus yn y system addysg yn cael eu cefnogi'n briodol, dylai Llywodraeth Cymru ac Awdurdodau Lleol sicrhau bod pob dysgwr sy'n derbyn gofal yn cael mynediad at Y Grant Datbygu Disgyblion ar Gyfer Plant Sy'n Derbyn Gofal.
 6. Mae angen rhagor o ymchwil yn y meysydd canlynol:
 - Oherwydd cynrychiolaeth gyfyngedig Unedau Cyfeirio Disgyblion (UCD'au), Grant Datblygu Disgyblion y Blynyddoedd Cynnar, Y Grant Datbygu Disgyblion ar Gyfer Plant Sy'n Derbyn Gofal ac Addysg Heblaw yn yr Ysgol (ac eithrio UC'Dau), mae angen ymchwil pellach i ddeall y targedu, monitro a'r heriau a wynebir yn y lleoliadau hyn a'r sialensau y wynebir wrth ddefnyddio'r cyllideb.
 - Oherwydd cynrychiolaeth gyfyngedig o leoliadau ehangach yn yr ymchwil hwn ac ymchwil flaenorol (h.y., meithrinfa, meithrinfeydd annibynnol, ysgolion canol/ysgolion pob oed, ysgolion arbennig) mae angen rhagor o ymchwil i ddeall y targedu, monitro a'r heriau a wynebir yn y lleoliadau hyn.

1. Cyflwyniad

Mae'r Grant Datblygu Disgyblion (GDD) yn gyllid a roddir i ysgolion a lleoliadau addysgol (lleoliadau) sydd â'r nod o godi cyrhaeddiad plant a phobl ifanc o gartrefi incwm isel a'r rhai sydd â phrofiad o ofal yng Nghymru. Pwrpas yr ymchwil hwn oedd canolbwyntio i ddeall sut mae'r GDD yn cael ei ddefnyddio gan aelodau o staff sy'n gyfrifol am gyllid mewn lleoliadau addysgol i gefnogi dysgwyr o gartrefi incwm isel². Cynhaliwyd yr adolygiad presennol mewn ymateb i argymhellion o adolygiad blaenorol a gynhaliwyd ar wariant y GDD a oedd yn canolbwyntio'n unig ar safbwyntiau a phrofiad sefydliadau haen ganol³ i ategu'r adroddiad hwnnw wrth ganfasio barn arweinwyr ysgolion (Tiesteel et al., 2023). Ni chafodd arweinwyr a staff ysgolion eu cynnwys yn yr astudiaeth ymchwil flaenorol oherwydd y pwysau sylweddol yr oedd lleoliadau addysgol yn eu hwynebu ar ôl y pandemig. Roedd yr adroddiad yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn ystyried safbwyntiau'r staff sy'n gyfrifol am y GDD mewn lleoliadau addysgol ynghylch strategaethau effeithiol, gweithgareddau monitro, a thargedu'r GDD. Roedd yr adroddiad hwn yn canolbwyntio ar aelodau o staff sy'n gyfrifol am y GDD mewn lleoliadau addysgol i gau'r bwch gwybodaeth hwn.

Pwrpas a nodau'r ymchwil hwn

Mewn ymgynghoriad â Llywodraeth Cymru datblygodd y tîm ymchwil y prif nodau ar gyfer yr ymchwil hwn ynghyd â'r cwestiynau ymchwil a'r dulliau casglu data. Amlinellir hyn yn Nhabl 1.

Tabl 1 Nodau, Cwestiynau ymchwil a methodolegau

Nodau	Cwestiynau ymchwil	Dull casglu data
Nodi pa wybodaeth sydd ar gael ar hyn o bryd am y defnydd o wariant GDD.	Pa ddata y mae lleoliadau addysgol yn ei ddarparu ar wariant y GDD i'r cyhoedd a chyrrff llywodraethu?Sut mae'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau GDD yn defnyddio'r gronfa i gefnogi dysgwyr difreintiedig?	Dadansoddiad dogfennol ac arolwg ar-lein
Deall yr effaith, y strwythurau llywodraethu ac arweiniad sydd ar gael i	Strategaethau effeithiol – Pa mor effeithiol y mae lleoliadau addysgol yn gweld y GDD o ran bodloni ei nodau bwriadedig? Pa rwystrau i effeithiolrwydd y mae lleoliadau addysgol yn eu nodi a sut maen nhw'n lliniaru'r rhain?	Dadansoddiad dogfennol, arolwg ar-lein a chyfweiliadau lled-strwythuredig

² Mae GDD hefyd yn cael ei ddarparu ar gyfer dysgwyr â phrofiad gofal, dysgwyr o aelwydydd incwm isel sydd mewn lleoliadau blynyddoedd cynnar a dysgwyr sy'n derbyn addysg heblaw yn yr ysgol.

³ Bydd hyn yn cynnwys sefydliadau fel yr ALLau, LIC, consortia, llywodraethwyr ac Estyn sydd oll â dyletswydd i gefnogi a monitro'r defnydd GDD o leoliadau addysgol.

Nodau	Cwestiynau ymchwil	Dull casglu data
benderfynwyr y GDD. Nodi sut mae'r grant yn cael ei dargedu, a sut mae effaith yn cael ei fesur. Deall strategaethau effeithiol o fewn y system a rhwystrau i effaith	I ba raddau y mae defnydd lleoliadau addysgol o'r GDD yn cyd-fynd ag argymhellion, canllawiau arfer gorau a thystiolaeth Llywodraeth Cymru? Yn ogystal, a oes unrhyw heriau i weithredu strategaethau a ariennir gan y GDD? Monitro a llywodraethu⁴ Pa fath o fecanweithiau llywodraethu a monitro sydd yn eu lle i sicrhau defnydd strategol a seiliedig ar dystiolaeth o'r GDD? Sut mae'r strwythurau hyn yn cyfrannu at y defnydd priodol a thargededig o'r grant? Beth sy'n hwyluso neu'n atal monitro? Pa systemau monitro a llywodraethu sy'n briodol ym marn lleoliadau addysgol ar gyfer grant y GDD? Targeddu Sut mae lleoliadau addysgol yn targedu eu gwariant GDD? Pa ganllawiau maen nhw'n eu defnyddio i lywio hyn? Beth yw'r heriau o ran targedu GDD at ddysgwyr difreintiedig? Sut mae lleoliadau addysgol yn diffinio dysgwyr difreintiedig? Beth yw'r anghenion sylfaenol y mae lleoliadau addysgol yn teimlo bod angen i'r GDD fynd i'r afael â nhw? Effaith Sut mae lleoliadau addysgol yn monitro ac olrhain effaith? Beth yw'r rhwystrau i olrhain effaith? Pa gefnogaeth sydd ei hangen ar leoliadau addysgol i ddangos effaith y GDD? Beth yw'r rhwystrau i gyllid GDD a allai gyfyngu ar yr effaith ar y bwch cyrhaeddiad sy'n gysylltiedig â thlodi?	

Lleoliadau addysgol: Nod yr ymchwil oedd ymdrin ag ystod o leoliadau addysgol lle mae GDD yn cael ei ledaenu. Roedd hyn yn cynnwys: cynradd, uwchradd, ysgolion pob oed, ysgolion arbennig ac unedau cyfeirio disgyblion (UCDau). Lle bo'n briodol, fel yn Achos Y Grant Datbygu Disgyblion ar Gyfer Plant Sy'n Derbyn Gofal, Grant Datblygu Disgyblion y Blynyddoedd Cynnar ac Addysg Heblaw yn yr Ysgol,

⁴ Diffinnir llywodraethu yn yr ymchwil hwn gan y strwythur o amgylch lleoliadau addysgol sy'n cefnogi ac yn llywodraethu'r defnydd o'r GDD, bydd hyn yn cynnwys sefydliadau fel yr ALI, LIC, consortia, llywodraethwyr ac Estyn sydd i gyd â dyletswydd i gefnogi a monitro defnydd GDD lleoliadau addysgol.

cysylltwyd ag awdurdodau lleol a chonsortia/partneriaethau addysg ranbarthol.

Rhanddeiliaid: Nod yr ymchwil oedd cysylltu â rhanddeiliaid â chyfrifoldeb sylweddol i wneud penderfyniadau mewn perthynas â'r GDD. Roedd hyn yn cynnwys penaethiaid ac uwch arweinwyr, arweinwyr GDD mewn lleoliadau addysgol, a lle bo'n briodol awdurdodau lleol a chonsortia addysg ranbarthol. O ystyried bod ymchwil eisoes wedi'i gynnal gyda haen ganol y system addysg, roedd ffocws yr ymchwil presennol ar lefel ysgol neu leoliad i adolygu sut mae'r GDD yn cael ei ddefnyddio i gefnogi dysgwyr o gartrefi incwm isel.

Demograffeg: I fod mor gynrychioliadol â phosibl o dirwedd addysg Cymru, mae'r ystod o ffactorau cyd-destunol a ystyriwyd ar gyfer yr ymchwil gyfredol yn cynnwys y canlynol:

- Canran y myfyrwyr sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim (eFSM) (cymhariaeth rhwng ysgolion/lleoliadau addysgol sydd â chanran uchel yn erbyn canran is na'r cyfartaledd cenedlaethol⁵)
- Maint ysgol (bach, canolig, mawr)
- Lleoliad (trefol, gwledig)
- Math o ysgol/lleoliad
- Statws iaith Gymraeg

Strwythur yr adroddiad hwn

Mae Pennod 2 yn rhoi gwybodaeth gyd-destunol ar ffocws yr adroddiad presennol yn ogystal ag adolygiad o'r llenyddiaeth bresennol ar gyllid y GDD.

Mae Pennod 3 yn disgrifio'r fethodoleg ymchwil a ddefnyddiwyd yn yr astudiaeth hon, gan gynnwys y tri cham ymchwil: (1) dadansoddiad dogfennol; (2) arolwg ar-lein; a (3) chyfweliadau lled-strwythuredig.

Mae Pennod 4 yn cyflwyno canfyddiadau'r dadansoddiad dogfennol, yr arolwg ar-lein a chyfweliadau lled-strwythuredig.

Mae Pennod 5 yn cyflwyno'r drafodaeth ar brif ganfyddiadau'r astudiaethau o'r tri cham ymchwil ac yn rhoi argymhellion i lunwyr polisi.

⁵ Y cyfartaledd cenedlaethol oedd 22.2 % (Llywodraeth Cymru, 2023b)

2. Adolygiad Llenyddiaeth

Cefndir

Mae'r ddogfen bolisi a strategaeth [Cenhadaeth ein cenedl: safonau uchel a dyheadau i bawb](#) yn datgan bod y Grant Datblygu Disgyblion (GDD) yn chwarae rhan allweddol wrth gefnogi uchelgais Llywodraeth Cymru i gyflawni safonau a dyheadau uchel ar gyfer holl ddysgwyr Cymru (Llywodraeth Cymru, 2023a). Mae'r GDD yn arian a ddyrennir i leoliadau addysgol i gefnogi dysgwyr o gartrefi incwm isel a dysgwyr sydd â phrofiad o ofal. Ar wefan Llywodraeth Cymru, mae [Trosolwg: Grant Datblygu Disgyblion \(GDD\)](#) (wedi'i ddiweddarau yn 2024) yn nodi bod nod y Grant Datblygu Disgyblion, Grant Datblygu Disgyblion y Blynyddoedd Cynnar, a chyllid GDD ar gyfer addysg heblaw yn yr ysgol i wella cyrhaeddiad plant a phobl ifanc o gartrefi incwm isel. Mae'r GDD ar gyfer plant sy'n derbyn gofal) wedi'i ddyrannu'n benodol ar gyfer plant sydd wedi cael profiad o ofal – gan gynnwys y rhai sy'n derbyn gofal – i liniaru'r rhwystrau y gall y dysgwyr hyn eu hwynebu a darparu cymorth i gyflawni cyrhaeddiad addysgol (Llywodraeth Cymru), 2024a). Mae Y Grant Datblygu Disgyblion ar Gyfer Plant Sy'n Derbyn Gofal, GDD Addysg Heblaw yn yr Ysgol a Grant Datblygu Disgyblion y Blynyddoedd Cynnar, yn cael eu dyrannu i awdurdodau lleol sy'n gyfrifol am ddosbarthu'r cyllid.

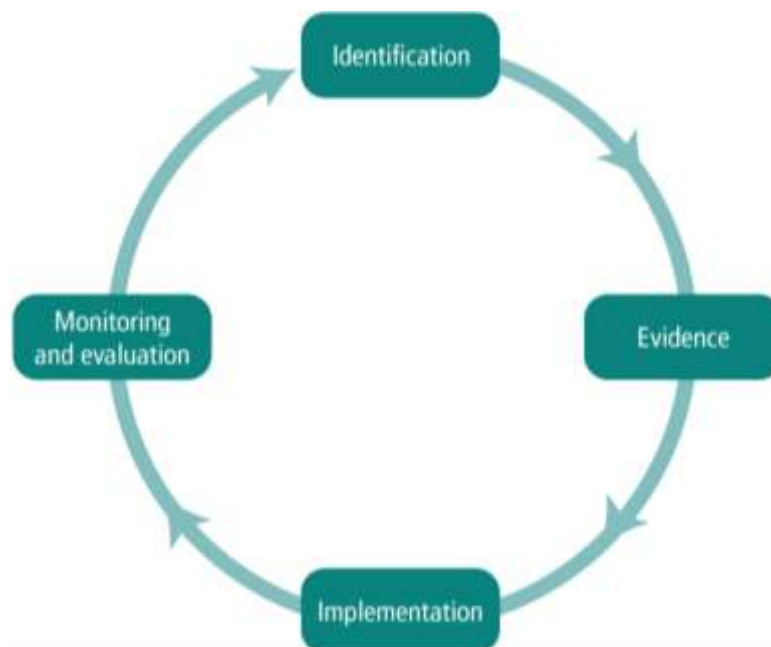
Yn debyg i'r GDD yng Nghymru, mae polisiâu ariannu tebyg wedi'u cynllunio i wella canlyniadau addysgol dysgwyr difreintiedig yng ngwledydd eraill y DU yn ogystal â Gweriniaeth Iwerddon. Yn Lloegr, mae'r Premiwm Disgybl (PP) yn cael ei ddyrannu i wella canlyniadau addysgol dysgwyr difreintiedig mewn ysgolion a ariennir gan y wladwriaeth (Yr Adran Addysg, 2024). Yn yr Alban, dyrennir y Gronfa Ecwiti Disgyblion (PEF) i ysgolion gyda'r nod o wella canlyniadau addysgol ar gyfer plant a phobl ifanc y mae tlodi'n effeithio arnynt (Llywodraeth yr Alban, 2024), a sicrhau bod pob plentyn yn cael cyfle cyfartal, waeth beth fo'i gefndir (Tiesteel). et al., 2023). Yng Ngogledd Iwerddon, mae cyllid Targedu Angen Cymdeithasol (TSN) yn cael ei ddarparu i ysgolion gan yr Adran Addysg fel rhan o gyllidebau craidd ysgolion i gefnogi'r heriau a'r treuliau ychwanegol sy'n gysylltiedig â chynorthwyo plant a phobl ifanc o aelwydydd incwm isel a dysgwyr sy'n wynebu risg o dangyflawni addysgol (Yr Adran Addysg, 2024). Yng Ngweriniaeth Iwerddon, mae cyllid Cyflenwi Cyfle Cyfartal mewn Ysgolion (DEIS) yn bwriadu mynd i'r afael ag unrhyw anfantais o fewn y system ysgolion. Nod DEIS yw sicrhau bod dysgwyr o gefndiroedd difreintiedig yn gallu cael mynediad at gyfleoedd gwell trwy addysg (Fleming a Harford, 2021).

Grant Datblygu Disgyblion yng Nghymru

Mae [Rhaglen Lywodraethu](#) Llywodraeth Cymru (Llywodraeth Cymru, 2021a) yn canolbwyntio'n allweddol ar fynd i'r afael ag effaith tlodi. Nododd y Gweinidog blaenorol dros Addysg a'r Gymraeg y genhadaeth genedlaethol i ail-ganolbwyntio ar

y bwlch cyrhaeddiad sy'n gysylltiedig â thlodi er mwyn gwella canlyniadau i ddysgwyr dan anfantais drwy ganolbwyntio ar wyth maes allweddol a gyflwynir yn Nhabl 2.

Mae'r canllawiau GDD diweddaraf a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru yn argymhell y dylai lleoliadau addysgol ganolbwyntio gwariant gan ddefnyddio dull haenog sy'n canolbwyntio'n benodol ar ddysgu ac addysgu o ansawdd uchel ac ysgolion bro, yn ogystal â strategaethau ehangach sy'n ymwneud â'r meysydd eraill a restrir uchod. (Llywodraeth Cymru, 2023c; Llywodraeth Cymru, 2024b). Mae templed datganiad ysgol GDD wedi'i gynnwys fel atodiad i'r canllawiau GDD y disgwylir i ysgolion ei gwblhau, gan amlinellu eu cynlluniau ar gyfer gwariant/gweithgareddau'r GDD. Mae'r canllawiau'n pwysleisio ffocws cryfach ar asesu anghenion dysgwyr a defnyddio dull sy'n fwy seiliedig ar dystiolaeth, fel y dangosir yn Ffigur 1 (Llywodraeth Cymru, 2023c).

Ffigur 1 Dull sy'n seiliedig ar dystiolaeth: proses 4 cam

Mae canllawiau'r GDD yn awgrymu sut y gall aelodau o staff mewn lleoliadau addysgol ganolbwyntio gwariant GDD ar y meysydd ffocws allweddol a restrir uchod, tra bod tudalen we trosolwg y GDD yn rhoi mwy o wybodaeth am y grantiau GDD atodol (Grant Datblygu Disgyblion y Blynnyddoedd Cynnar ac Addysg Heblaw yn yr Ysgol) i ddeall ymhellach gwmpas arfaethedig y grantiau a'r meysydd ffocws. Mae canllawiau'r GDD yn debyg i'r canllawiau a gyhoeddwyd gan y Sefydliad Gwaddol Addysgol (EEF) ar y Premiwm Disgybl sy'n awgrymu dull haenog o dargedu gwariant Premiwm Disgybl, yn debyg iawn i'r ffurflen datganiad ysgol newydd ar gyfer y GDD. Mae canllawiau EEF hefyd yn awgrymu cynllun/dull 5 cam i weithredu, monitro a chynnal gweithgareddau gwariant Premiwm Disgybl (EEF, 2023). Mae canllawiau'r Adran Addysg ar Breimiwm Disgybl yn cynnwys nifer o ddulliau ar gyfer lleoliadau addysgol i fframio'r gweithgareddau gwariant Premiwm Disgybl a disgwylir i lleoliadau addysgol ddefnyddio'r Premiwm Disgybl o fewn y ddewislen hon o ddulliau (EEF, 2024a). Yn ystod gwanwyn 2024, mae Llywodraeth Cymru a'r EEF

wedi cyhoeddi fersiwn Gymraeg o becyn cymorth Addysgu a Dysgu EEF, (pecyn cymorth EEF) yr adnodd allweddol a amlinellir yn y canllawiau GDD i gefnogi dysgu ac addysgu o ansawdd uchel er budd dysgwyr incwm is, sy'n darparu gwybodaeth gynhwysfawr am fanteision a threuliau cysylltiedig pob dull gweithredu (EEF, 2024b).

Disgwylir i leoliadau addysgol adrodd ar wariant a gweithgareddau o fewn eu cynllun GDD a chaiff y rhain eu monitro gan ymgynghorwyr GDD. Mae cynghorwyr GDD yn gyfrifol am ddarparu cymorth o ansawdd uchel i leoliadau addysgol a herio gwariant GDD yn adeiladol, i sicrhau bod y GDD yn gysylltiedig â chefnogi dysgwyr o gartrefi incwm isel a lleoliadau addysgol yn defnyddio dulliau sy'n seiliedig ar dystiolaeth (Llywodraeth Cymru, 2024a). Un o amodau'r GDD yw ei bod yn ofynnol i leoliadau addysgol gynnwys cynlluniau ar ddefnydd y GDD yn eu cynlluniau datblygu ysgol yn ogystal â sicrhau bod datganiadau GDD ar gael i'r cyhoedd ar wefan yr ysgol. Cyfrifoldeb y cynghorydd GDD yw monitro lleoliadau addysgol i gyhoeddi'r wybodaeth hon.

Rhoddir y rhan fwyaf o'r cyllid GDD i leoliadau addysgol yn seiliedig ar nifer y dysgwyr sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim (eFSM). Yn benodol, mae dyraniadau GDD yn seiliedig ar nifer y dysgwyr unigol y nodwyd eu bod yn eFSM yn nata'r Cyfrifiad Blyneddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) ar gyfer y flwyddyn academaidd flaenorol (Llywodraeth Cymru, 2023b). Yn seiliedig ar y wybodaeth am [Grantiau addysg cyn-16](#) a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru yn 2024, ym mlwyddyn academaidd 2024/2025, dyrannwyd cyfanswm o £114.6 miliwn ar gyfer y GDD, a dyrannwyd £1,150 fesul dysgwr eFSM (Llywodraeth Cymru, 2024c). Ymhellach, mae £7.1m o gyllid ychwanegol wedi'i ddarparu yn y flwyddyn academaidd 2024/2025. Mae'r cyllid GDD ychwanegol wedi'i roi i ALLau i'w ddosbarthu i leoliadau addysgol (Llywodraeth Cymru, 2024c). Er mwyn sicrhau bod y GDD yn cael ei wario'n strategol, mae £400,000 pellach wedi'i ddyrannu ar gyfer cynghorwyr GDD neu ALLau rhanbarthol (Llywodraeth Cymru, 2024a). Mae Tabl 1 yn cyflwyno'r meysydd ffocws allweddol a nodwyd gan Lywodraeth Cymru yn y dogfennau canllaw sydd ar gael ar sut y dylai lleoliadau addysgol ddefnyddio'r GDD.

Tabl 2 Ffocws y GDD⁶ yn seiliedig ar ddemograffeg dysgwyr

GDD – Meysydd allweddol
Dysgu ac addysgu o ansawdd uchel
Ysgolion yn canolbwyntio ar y gymuned
Chwarae plentyndod cynnar, dysgu a gofal
Dyheadau uchel wedi'u hategu gan berthnasoedd cryf
Iechyd a lles
Arweinyddiaeth
Cwricwlwm i Gymru a chymwysterau
Cefnogi dilyniant ôl-16
Grant Datblygu Disgyblion y Blynyddoedd Cynnar – Meysydd Allweddol
Lles emosiynol a chymdeithasol
Datblygiad corfforol
Lleferydd, iaith, a chyfathrebu
Y Grant Datblygu Disgyblion ar Gyfer Plant Sy'n Derbyn Gofal – Meysydd allweddol
Yn dod â budd anghymesur i blant sy'n derbyn gofal a phlant sydd wedi cael profiad o ofal
Cyfrannu at ddatblygu lleoliadau addysgol cynhwysol (h.y., ysgolion a lleoliadau addysgol eraill) sydd wedi ymrwmo i degwch a lles
Cynyddu capasiti a darparu ymyriadau wedi'u teilwra mewn clystyrau o leoliadau addysgol (h.y. ysgolion a lleoliadau addysgol eraill). Rhaid i'r ymyriadau a ariennir drwy'r GDD fod yn gydnaws ag anghenion penodol dysgwyr unigol ac mae angen iddynt fod yn seiliedig ar dystiolaeth gref o effaith gadarnhaol ar eu canlyniadau dysgu.
Cynghorir dull sy'n canolbwyntio ar y dysgwr er mwyn casglu safbwyntiau unigolion, a ddefnyddir wedyn i lunio cynlluniau lleoliadau a chlystyrau addysgol, ac i lywio strategaethau awdurdodau lleol neu ranbarthau.

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru (2024a)

Deilliannau yng Nghymru

Roedd gwariant fesul dysgwr tua £7,926 ac mae hyn yn gynydd o 8.2 % (Statics for Wales, 2024). Mae pryderon wedi'u codi am safonau yng Nghymru ar asesiadau rhyngwladol a chenedlaethol fel y Rhaglen Ryngwladol Asesu Myfyrwyr (PISA) a

⁶ Nid oes unrhyw ganllawiau ar addysg heblaw yn yr ysgol, ond yr ALL sy'n gyfrifol am y dyraniad, gan gynnwys ymgysylltu â lleoliadau a nodi'r trefniadau ar gyfer cynllunio a chyflwyno.

chanlyniadau TGAU, sy'n dangos bod dysgwyr yng Nghymru ar ei hôl hi o'u cymharu â'u cyfoedion yng ngwledydd eraill y DU. Mae hyn yn arbennig o aciwt ar gyfer dysgwyr o gefndiroedd difreintiedig (Sibieta, 2024): Mae'r bwlch cyflawniad cymaint â 25 mis rhwng dysgwyr nad ydynt dan anfantais a dysgwyr o gartrefi incwm isel mewn rhai awdurdodau lleol⁷. Ar gyfer canlyniadau PISA yn 2022 bu gostyngiad yn y sgoriau ar draws yr holl fesurau, gyda mathemateg yn sylweddol is na chyfartaledd y Sefydliad ar gyfer Cydweithrediad a Datblygiad Economaidd (OECD) (Ingram et al., 2023). Mae Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ([Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\)](#)) yn rhoi ffocws hirdymor arno gyda'r targed o 90% o bobl ifanc 16-24 oed mewn addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant. Mae'r dadansoddiad diweddaraf yn datgelu bod y gyfradd Ddim mewn Addysg, Cyflogaeth na Hyfforddiant (NEET) ar gyfer pobl ifanc 16 i 18 oed yng Nghymru yn 6.6% ym mis Mawrth 2024, i lawr 3.3 pwynt ers y llynedd, 1.6 pwynt dros bum mlynedd, a 4.1 pwynt dros ddeng mlynedd. Ar gyfer pobl ifanc 19 i 24 oed, y gyfradd NEET oedd 14.5%, gostyngiad o 1.3 pwynt ers y llynedd, 1.8 pwynt dros bum mlynedd, a 5.3 pwynt dros ddeng mlynedd (Llywodraeth Cymru, 2024e). Er bod y duedd gyffredinol yn gostwng ffigurau mae rhywfaint o waith i'w leihau i'r targed o dargedau'r Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol i fynd i'r afael ag anghydraddoldeb. Mae effeithiau hirdymor gadael addysg gydag ychydig neu ddim cymwysterau yn ddifrifol, a gall yr effeithiau hyn effeithio'n andwyol ar enillion, canlyniadau iechyd, ansawdd bywyd yn y dyfodol a gallant gynrychioli baich cost hirdymor sylweddol i gymdeithas ac unigolion (Blanden, Doepke a Stuhler, 2023).

Newidiadau a heriau i'r system

Mae pandemig COVID-19 hefyd wedi cael effaith anghymesur ar ddysgwyr o gartrefi incwm isel ar ystod o ganlyniadau (McKinney et al., 2023). Dangosodd meta-ddadansoddiad o golled dysgu ôl-bandemig fod gostyngiad sylweddol mewn canlyniadau addysgol (Betthäuser, Bach-Mortensen ac Enczell, 2023). Er bod buddsoddiad ychwanegol wedi'i wneud yn y system addysg, a Chymru wedi buddsoddi mwy na gwledydd eraill y DU, nid yw lefelau darllen yng Nghymru wedi dychwelyd i lefelau cyn-bandemig (Llywodraeth Cymru, 2023d) ac mae hyn yn bryder mawr i lunwyr polisi (Senedd Cymru), 2023). Mae lefelau presenoldeb ers y pandemig COVID-19 wedi bod yn gostwng ac mae hon yn broblem benodol i ddysgwyr o gartrefi incwm isel; yn nodedig, bu twf yn nifer y dysgwyr sy'n absennol yn barhaus, yn enwedig dysgwyr o gartrefi incwm isel (Estyn, 2024; Llywodraeth Cymru, 2022a).

Mae Cymru hefyd wedi mynd trwy gyfres o ddiwygiadau sylweddol i bolisi a chyfeiriad addysg. Cynlluniwyd y broses o gyflwyno Cwricwlwm i Gymru sy'n cael ei yrru'n bwrpasol i gymryd lle'r cwricwlwm cenedlaethol. Dechreuodd y broses o gyflwyno Cwricwlwm i Gymru yn 2022 a bydd yn cael ei rhoi ar waith yn llawn erbyn 2026 ar draws yr holl ddysgwyr oed ysgol (3-16). Cynlluniwyd Cwricwlwm i Gymru i

⁷ Mae hyn yn seiliedig ar ganlyniadau TGAU o haf 2019, gan y byddai gwahanol ddulliau o asesu canolfannau ac athrawon yn gwneud cymariaethau ar gyfer 2020 a 2021 yn anghyson.

fod yn ymagwedd fwy cynhwysol at addysg ac mae'n canolbwyntio ar ddatblygu sgiliau a gwybodaeth dysgwyr ar draws chwe Maes Dysgu a Phrofiad (MDPh) (OECD, 2017). Codwyd rhai pryderon, fodd bynnag, am y diffyg dealltwriaeth o asesu (Robinson, 2022), a'r data cyfyngedig sydd ar gael i ddeall cynnydd dysgwyr ar draws gwahanol leoliadau addysgol, carfannau dysgwyr a nodweddion cefndir dysgwyr (Sibieta, 2024). Mae pryder hefyd y gallai Cwricwlwm i Gymru gynyddu anghydraddoldebau, heb asesiad o'r cwricwlwm wedi'i ddilysu'n allanol, yn enwedig i'r dysgwyr hynny o gefndiroedd difreintiedig neu'r rhai sydd ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY), sy'n groes i bedwar diben Cwricwlwm i Gymru (Power, Newton and Taylor, 2020).

Mae'r diwygiadau gwella ysgolion yng Nghymru yn pwysleisio hunanwerthuso a datblygiad parhaus i wella canlyniadau addysgol (Hwb, 2022). Mae'r dull hwn yn annog lleoliadau addysgol i asesu eu cryfderau eu hunain a meysydd i'w gwella yn rheolaidd, gan feithrin diwylliant rhagweithiol ac agored ar gyfer gwelliant parhaus. Mae Estyn, yr arolygiaeth addysg yng Nghymru, yn cefnogi hyn drwy ganolbwyntio ar nodi cryfderau a meysydd datblygu yn hytrach na chyhoeddi graddau crynodol pennawd. Mae consortia addysg ranbarthol, partneriaethau ac awdurdodau lleol yn darparu cymorth wedi'i deilwra i leoliadau addysgol, gan alluogi ymdrechion gwella strategol a chyd cysylltiedig. Mae'r fframwaith hwn yn rhan o ymrwymiad ehangach Llywodraeth Cymru i godi safonau addysgol, lleihau bylchau cyrhaeddiad, a gwella lles dysgwyr.

Mae Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018 newydd yn disodli'r fframwaith Anghenion Addysgol Arbennig (AAA) blaenorol gyda system fwy cynhwysol. Cyflwynodd y Ddeddf ADY Gynlluniau Datblygu Unigol (CDU) ar gyfer pob dysgwr ag ADY, waeth beth fo'i angen. Nod y newid hwn yw darparu cymorth wedi'i deilwra'n well a sicrhau bod gan bob dysgwr yr adnoddau sydd eu hangen arnynt i lwyddo (Llywodraeth Cymru, 2022b). Bu rhai pryderon ynghylch y newidiadau yn y system a'r diffyg cydlyniant ar draws diwygiadau a chanllawiau ADY a Chwricwlwm i Gymru (Knight a Crick, 2022). Er bod Cymru wedi mynd trwy newidiadau mawr mewn polisi addysg, nid yw effaith lawn hyn wedi'i gwerthfawrogi na'i gwerthuso eto.

Tirwedd ariannol

Mae gwariant ar lefel ysgolion sydd â'r nod o negyddu'r bwlch cyrhaeddiad sy'n gysylltiedig â thlodi yn holl wledydd y DU yn dangos mai cyfyngedig yw'r ddealltwriaeth o sut y caiff adnoddau eu defnyddio o ddydd i ddydd (Tiesteel et al., 2023 Read, Macer a Parfitt, 2020 Gorard, 2022;). Mae hyn ynghyd â phwysau ehangach ar gyllidebau oherwydd costau cynyddol, gyda rhai penaethiaid yn pryderu bod y system addysg wedi cyrraedd 'torbwynt' (NAHT Cymru, 2024a). Nododd data o Ystadegau Cymru fod cronfeydd wrth gefn ysgolion wedi cynyddu'n sylweddol yn ystod COVID-19 ond yn y blynyddoedd 2022-23 bu gostyngiad sylweddol yn y cronfeydd wrth gefn, a phriodolwyd hyn yn rhannol i chwyddiant uchel, anghenion

cymorth dysgwyr, a chostau ADY uwch (Ystadegau ar gyfer Cymru, 2023). Mae tystiolaeth y gall gwariant ychwanegol gefnogi canlyniadau gwell i ddysgwyr difreintiedig, yn enwedig os yw'n canolbwyntio'n uniongyrchol ar eu cefnogi. Fodd bynnag, mae angen i'r system addysg berfformio'n dda er mwyn gwneud y defnydd gorau o'r cyllid ychwanegol hwnnw (Sibieta, 2024).

Twf mewn tlodi plant

Bu cynnydd mewn tlodi plant, gydag amcangyfrif o 30% o blant yn y DU, a thraean o blant Cymru, yn byw mewn tlodi (JRF, 2024) a bod y nifer hwn yn debygol o godi (Grŵp Gweithredu Tlodi Plant, 2023). Mae costau byw cynyddol wedi effeithio'n andwyol ar safonau byw, gan orfodi teuluoedd i ildio eitemau hanfodol fel bwyd a gwres. Mae The Trussell Trust wedi adrodd ar gynnydd yn nosbarthiad parseli bwyd 2023/24 o gymharu â blynyddoedd blaenorol. Yn nodedig, rhwng 2023/24, roedd 68,593 o'r parseli hyn wedi'u dynodi ar gyfer plant (The Trussell Trust, 2024). Mae dadansoddiad a gynhaliwyd gan Lywodraeth Cymru yn dangos bod cynnydd o 5% mewn tlodi materol ymysg oedolion â phlant ers 2021-22. Datgelodd arolwg cenedlaethol fod 25% o rieni wedi profi cynnydd mewn tlodi materol, gyda 9% o blant wedi'u nodi'n dioddef o amddifadedd materol yn ystod y cyfnod 2022-2023, sef cynnydd o 6% o 2019-20 (Llywodraeth Cymru, 2024d).

Cyllid addysg i gefnogi tegwch

Y grant cyntaf a oedd yn targedu dysgwyr incwm isel yn benodol oedd Codi Cyrhaeddiad a Safonau Addysgol Unigolion (RAISE) yn 2006. Roedd hyn yn seiliedig ar nifer y dysgwyr sydd â hawl i gael prydau ysgol am ddim. Dangosodd gwerthusiad o RAISE fod rhai effeithiau ar gaffael medrau sylfaenol dysgwyr a gwell sgiliau cymdeithasol ac emosiynol. Roedd data ar ddeilliannau Cyfnod Allweddol 1 yn nodi dim newid mewn cyrhaeddiad ar gyfer yr ysgolion a dderbyniodd arian RAISE. Yng Nghyfnod Allweddol 2, roedd rhai gwelliannau bach, ond yng Nghyfnodau Allweddol 3 a 4, ni fu unrhyw welliant yn y bwch cyrhaeddiad (Rees a Park, 2012).

Yn dilyn RAISE, cyflwynwyd y Grant Amddifadedd Disgyblion⁸ i bob ysgol yng Nghymru ar gyfer dysgwyr a oedd â hawl i gael prydau ysgol am ddim (Llywodraeth Cymru, 2017). Comisiynodd Llywodraeth Cymru werthusiad a oedd yn ymestyn dros gyfnod o dair blynedd ac a oedd yn cynnwys astudiaethau achos i geisio deall sut roedd y cyllid yn cael ei ddefnyddio ochr yn ochr â dadansoddiad o'r Gronfa Ddata Disgyblion Cenedlaethol i werthuso'r effaith ar ddysgwyr. Nododd y casgliadau y gallai natur dros dro'r cyllid fod wedi annog ysgolion i ganolbwyntio ar anghenion uniongyrchol a blaenoriaethu ymyriadau tymor byr dros gynllunio hirdymor.

⁸ Cyflwynwyd y Grant Amddifadedd Disgyblion yn 2012 ac mae bellach wedi'i ailenwi'n Grant Datblygu Disgyblion.

Amlygodd yr adroddiad fod ysgolion sy'n wynebu'r bylchau cyrhaeddiad mwyaf yn aml yn dibynnu ar eu profiadau eu hunain o strategaethau effeithiol yn hytrach na thystiolaeth allanol. Roedd hyn oherwydd ffactorau fel anymwybyddiaeth, amheuaeth, neu deimlo bod ehangder y dystiolaeth oedd ar gael wedi'ch llethu. Y canfyddiadau oedd y gallai Llywodraeth Cymru a chonsortia fod wedi chwarae rhan hanfodol wrth helpu'r ysgolion hyn i ddefnyddio tystiolaeth allanol yn effeithiol, gan hyrwyddo arferion lleol llwyddiannus, ac annog ysgolion i addasu strategaethau profedig i'w cyd-destunau penodol. Roedd gan gonsortia'r potensial hefyd i ledaenu ymwybyddiaeth o arferion gorau a chefnogi mentrau cydweithredol ymhlith ysgolion, ond dylent hefyd fod wedi herio ysgolion i fabwysiadu dulliau newydd o wella'n barhaus (Llywodraeth Cymru, 2017).

Yn dilyn yr adroddiad hwn, comisiynodd Llywodraeth Cymru adolygiad o'r GDD yn 2023. Nododd hwn safbwyntiau awdurdodau lleol, Estyn, a chonsortia rhanbarthol. Gwnaeth yr adroddiad ymchwil nifer o argymhellion: yr angen am ganllawiau wedi'u diweddarau ar y defnydd o'r GDD; darparu dysgu proffesiynol sy'n canolbwyntio ar effeithiau tlodi ac anfantais ar ddysgu, gan ddechrau gydag addysg gychwynnol athrawon a dysgu proffesiynol parhaus i athrawon; sicrhau bod gweinyddiaeth y GDD yn cyd-fynd â chylchredau cynllunio ysgolion a dyrannu cyllid ar gylch 4-5 mlynedd i gefnogi cynllunio hirdymor; ystyriwyd bod cydweithredu cryfach ymhlith Llywodraeth Cymru, awdurdodau lleol, a chonsortia rhanbarthol yn hanfodol i gefnogi dull unedig o fonitro effaith y GDD; ystyriwyd bod angen cynyddu cyllid GDD i fynd i'r afael â'r heriau o ran lleihau'r bwlch cyrhaeddiad a lleihau effaith tlodi ar ddysgwyr; ystyriwyd effaith darpariaeth gyffredinol prydau ysgol am ddim fel pryder ar gyfer mesur eFSM fel procsi ar gyfer nodi dysgwyr incwm isel; a'r angen am ymchwil pellach i ymgysylltu'n uniongyrchol ag ysgolion i ddeall strategaethau effeithiol, targedu ac arfer orau⁹ (Tiesteel et al., 2023).

O'r herwydd, mae angen deall sut mae'r GDD yn cael ei roi ar waith ar lefel ysgol neu leoliad addysgol, a deall y targedu, y strategaethau, yr arfer effeithiol, yr effaith a'r heriau sy'n gysylltiedig â gweithredu'r GDD. Mae hyn yng ngoleuni'r heriau gwahanol y mae ysgolion yn eu hwynebu yn enwedig ar ôl COVID-19 a'r cynnydd mewn tlodi a newidiadau polisi. Mae hyn wedi arwain Llywodraeth Cymru i gomisiynu adolygiad pellach o'r GDD sy'n canolbwyntio ar leoliadau addysgol ac ysgolion.

⁹ Ni ofynnwyd i ysgolion am y gwerthusiad hwn o ystyried y pwysau yr oeddent yn ei wynebu ar ôl yr aflonyddwch COVID-19

3. Dulliau

Dewiswyd y dulliau ymchwil ar gyfer yr astudiaeth gyfredol i gyd-fynd â'r dull mwyaf trwyadl; roedd hyn yn cynnwys ymagwedd cwestiwn-i-ddulliau a gynigiwyd gan Owen, Watkins a Hughes (2022). Mae defnyddio dulliau cymysg mewn ymchwil addysgol yn werthfawr gan ei fod yn galluogi ymchwilwyr i ddal cymhlethdod cynhenid lleoliadau addysgol yn fwy cynhwysfawr. Mae'r dull hwn yn caniatáu ar gyfer cadarnhau a chydgyfeirio rhwng gwahanol ffynonellau data, a thrwy hynny wella cadernid a dilysrwydd y casgliadau (Almalki, 2016; Kelle, 2006).

Roedd yr astudiaeth gyfredol yn cynnwys tri cham ymchwil, gan gynnwys: (1) dadansoddiad dogfennol; (2) arolwg ar-lein; a (3) chyfweiliadau lled-strwythuredig. Cynlluniwyd pob cam i fynd i'r afael ag agweddau penodol ar y cwestiynau ymchwil, a gyda'i gilydd, maent yn darparu dealltwriaeth gynhwysfawr o'r defnydd o'r GDD.

Cam 1: Dadansoddiad dogfennol

Defnyddiwyd y dadansoddiad dogfennol i gael mewnwelediad i sut mae'r GDD yn cael ei ddefnyddio gan leoliadau addysgol prif ffrwd. Roedd yn cynnwys archwiliad trylwyr o ddatganiadau cyhoeddedig yn ymwneud â defnydd y GDD ac fe'i cynhaliwyd ar draws tri cham:

Cam 1: Sgrinio pob gwefan. Yn y lle cyntaf fe wnaethom sgrinio gwefannau pob lleoliad addysgol yng Nghymru i wirio a oedd datganiad GDD ar gael. Roedd hyn yn cynnwys lleoliadau meithrin, ysgolion cynradd, canol (pob oed), ysgolion uwchradd ac arbennig yn ogystal ag UC Dau. Datgelodd y sgrinio cychwynnol fod gan 925 (62%) o leoliadau addysgol ddatganiad GDD ar eu gwefan swyddogol, ac nid oedd gan 557 (38%) ddatganiad wedi'i gyhoeddi.

Cam 2: Samplu datganiadau. Yna fe wnaethom ddewis sampl o ysgolion cynradd ac uwchradd gyda datganiad GDD ar eu gwefan swyddogol. Cynhaliom broses samplu systematig gyda haeniad ymhlyg ar gyfer dewis o'r 879 o ysgolion cynradd ac uwchradd y nodwyd bod ganddynt ddatganiad GDD ar eu gwefan swyddogol. Dewiswyd ysgolion cynradd ac uwchradd o restr drefnus gan: awdurdod lleol (Blaenau Gwent, Pen-y-bont ar Ogwr, Caerffili, Caerdydd, Sir Gaerfyrddin, Ceredigion, Conwy, Sir Ddinbych, Sir y Fflint, Gwynedd, Ynys Môn, Merthyr Tudful, Sir Fynwy, Castell-nedd Port Talbot, Casnewydd, Sir Benfro, Powys, Rhondda Cynon Taf, Abertawe, Torfaen, Bro Morgannwg a Wrecsam); trwy gyfrwng iaith o fewn awdurdod lleol (ffrwd dwy ffrwd, cyfrwng Saesneg, Saesneg gyda Chymraeg sylweddol, trosiannol a chyfrwng Cymraeg); canran y dysgwyr mewn ysgolion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim (eFSM) (sgoriau canran cymedrig) ar gyfer 2023/24. Roedd hyn yn caniatáu cynrychioli nodweddion ysgol allweddol yn y sampl terfynol ar gyfer ysgolion cynradd ac uwchradd. Cawsom ddata cyd-destunol ysgolion ar gyfer 2023/24 gan Ystadegau ar gyfer Cymru, Llywodraeth Cymru. Cynhaliwyd y sampl ar gyfer y dadansoddiad dogfennol rhwng mis Chwefror a mis Mawrth 2024.

Er ein bod am i'r sampl terfynol ar gyfer y dadansoddiad dogfennol fod yr un mor gynrychioliadol o'r gwahanol leoliadau addysgol yng Nghymru, dim ond lleoliadau addysg gynradd ac uwchradd prif ffrwd y mae'r sampl terfynol yn eu cynrychioli. Nid oedd y sampl olaf yn cynnwys meithrinfeydd annibynnol, ysgolion canol (pob oed), ysgolion arbennig nac UC Dau. Roedd eithrio'r lleoliadau addysgol hyn yn seiliedig ar eu nodweddion unigryw ac anghenion penodol eu dysgwyr, a oedd yn ei gwneud yn amhriodol eu cymharu â lleoliadau addysgol prif ffrwd.

Cam 3: Echdynnu a dadansoddi data. Fe wnaethom dynnu data o'r datganiadau GDD i lywio ein dadansoddiad. Yn y cam hwn o'r dadansoddiad dogfennol, echdynnwyd data gennym gan ddefnyddio tabl yn seiliedig ar declyn a ddefnyddir gan gorff ymchwil addysg a ariennir yn ganolog. Er mwyn sicrhau bod cynllun yr offeryn yn briodol i gyd-destun system addysg Cymru, ac mewn ymgynghoriad â chydweithwyr yn Llywodraeth Cymru, fe wnaethom gynnwys pum adran fel a ganlyn: (1) gwybodaeth ysgol; (2) proffil gwariant cyffredinol; (3) heriau a nodwyd; (4) ymagweddau; a (5) rhaglenni a enwir. Roedd yr adran gwybodaeth ysgolion yn cwmpasu 12 categori i gasglu ystod o wybodaeth ddemograffig a chefnidiol am bob ysgol. Roedd adran y proffil gwariant cyffredinol yn cynnwys 13 categori; er enghraifft, cyfanswm y dyraniad GDD, y meysydd allweddol a grybwyllwyd a chyfanswm y gwariant. Roedd yr adran heriau a nodwyd yn cynnwys 18 categori (e.e. presenoldeb, dyhead, lles ac ati) y mae lleoliadau addysgol wedi'u cydnabod ac wedi cynllunio i fynd i'r afael â nhw drwy ddefnyddio cyllid y GDD. Roedd yr adran ymagweddau yn cynnwys 32 o gategoriâu (e.e. cymorth ADY, clybiau brechwast ac asesiad ffurfiannol/diagnostig). Yn olaf, roedd yr adran rhaglenni a enwyd yn cynnwys unrhyw raglenni a enwyd a ddarparwyd yn allanol a ariannwyd drwy'r GDD.

Cafodd pob datganiad ei sgrinio'n drylwyr a phresenoldeb unrhyw wybodaeth (e.e., blwyddyn cyhoeddi, swm y cyllid, ac ati), ymyrraeth (e.e., llythrennedd, rhifedd, ac ati), rhaglen (e.e., ELSA¹⁰, Step Up, Thrive, ac ati) a chafodd gweithgaredd (e.e., teithiau preswyl, gwersi cerddoriaeth, ac ati) sy'n ymwneud â'r categorïau eu nodi ar y tabl echdynnu data. Yn dilyn mewnbynnu data, defnyddiwyd ystadegau disgrifiadol trwy ddefnyddio amleddau i ddadansoddi'r canfyddiadau. Cyflwynir y canlyniadau yn adran 4.1.

Cam 2: Arolwg Ar-lein

Nod yr arolwg ar-lein oedd archwilio barn a chanfyddiadau unigolion sy'n gweithio mewn lleoliadau addysgol gyda chyfrifoldebau sylweddol yn ymwneud â defnyddio cyllid GDD. Yn ogystal, ceisiodd yr arolwg werthuso effeithiolrwydd targedu, llywodraethu, a strategaethau sy'n gysylltiedig â'r grant, a'u heffaith ar ddeilliannau dysgwyr.

Mesur yr arolwg

¹⁰ Cynorthwydd Cymorth Llythrennedd Emosiynol

Roedd offeryn yr arolwg yn cynnwys 37 o gwestiynau yn y pedair adran ganlynol: (1) gwybodaeth ddemograffig; (2) targedu a chynllunio'r GDD; (3) defnyddio'r GDD; a (4) monitro a llywodraethu.

Cafodd yr arolwg ei ddatblygu a'i rannu gan ddefnyddio rhaglen arolygon Jisc Online (<https://app.onlinesurveys.jisc.ac.uk/>). Roedd y cwestiynau'n cynnwys cwestiynau fformat amlddewis (h.y., atebion sengl a lluosog), cwestiynau graddfa Likert 4 pwynt yn amrywio o: pwysig iawn (1) i ddim yn bwysig (4); defnyddiol iawn (1) i ddim yn ddefnyddiol (4); ac, yn hyderus iawn (1) i ddim yn hyderus o gwbl (4). Roedd yr arolwg hefyd yn cwmpasu cwestiynau graddfa Likert 5-pwynt yn amrywio o: gwella'n sylweddol (1) i ostwng yn sylweddol (5); ac yn cytuno'n gryf (1) i anghytuno'n gryf (5). Roedd yr arolwg yn cynnwys cwestiynau penagored lle'r oedd hynny'n briodol. Cyflwynir offeryn yr arolwg yn Atodiad B.

Roedd y cwestiwn olaf yn yr offeryn arolwg yn cynnig cyfle i gyfranogwyr gymryd rhan mewn cyfweiliad dilynol. Os gwnaethant ddewis 'le', gallent adael eu gwybodaeth gyswllt (h.y., cyfeiriad e-bost). Defnyddiwyd y wybodaeth gyswllt i wahodd cyfranogwyr i'r cyfweiliadau lled-strwythuredig ar gyfer trydydd cam yr ymchwil. Mae'r sgorau canrannol ar gyfer canlyniadau'r arolwg yn cael eu hadrodd yn ôl y categorïau canlynol:

Mân (0-9%)

Lleiafrif bach (10-19%)

Lleiafrif (20-29%)

Lleiafrif sylweddol (30-39%)

Lleiafrif mawr (40-49%)

Bron i hanner (50-59%)

Mwyafrif (60-69%)

Mwyafrif sylweddol (70-79%)

Mwyafrif mawr (80-89%):

Mwyafrif llethol (90-99%):

I gyd (100%)

Gweithdrefn arolwg

Anfonwyd yr e-bost gwahoddiad astudiaeth ar gyfer yr arolygon ar-lein a oedd yn cynnwys y dolenni arolwg Cymraeg a Saesneg at y person cyswllt yn Llywodraeth Cymru, awdurdodau lleol, a chonsortia rhanbarthol i'w ddsbarthu i bob lleoliad addysgol yng Nghymru. Cynhaliwyd proses casglu data'r arolwg rhwng Ionawr a Mawrth 2024. Gwahoddiwyd lleoliadau addysgol am y tro cyntaf i gymryd rhan yn yr

arolwg ym mis Ionawr 2024 a dyddiad cau'r arolwg oedd 16 Chwefror 2024. Fodd bynnag, er mwyn helpu i gynyddu'r gyfradd ymateb, estynnwyd dyddiad cau'r arolwg. O ystyried y gyfradd ymateb is mewn rhai siroedd o gymharu ag eraill, defnyddiwyd strategaeth recriwtio ddwys. Roedd hyn yn cynnwys cysylltu â chynghorwyr y GDD a chynrychiolwyr awdurdodau lleol yn yr ardaloedd hynny i dynnu sylw lleoliadau addysgol at yr arolwg. Daeth cyfeiriadau e-bost lleoliadau addysgol o ddata a oedd ar gael yn gyhoeddus. Daeth yr arolwg i ben ym mis Mawrth 2024.

Dadansoddiad ystadegol a thematig o sylwadau penagored

Cafodd data'r arolwg ei brosesu a'i ddadansoddi gan ddefnyddio rhaglen feddalwedd ystadegol IBM SPSS (fersiwn 27). Dadansoddwyd y data meintiol gan ddefnyddio ystadegau disgrifiadol (h.y., amleddau). Dadansoddwyd y data ansodol gan ddefnyddio dull dadansoddi thematig sy'n cynnwys proses chwe cham a amlinellwyd gan Braun a Clarke (2006): (1) ymglyfarwyddo/trochi, (2) cynhyrchu codau cychwynnol, (3) cynhyrchu themâu cychwynnol, (4) adolygu themâu, (5) enwi a diffinio themâu, a (6) cynhyrchu'r adroddiad. Yn ogystal, ymgorfforwyd dull Bree a Gallagher (2016) sy'n adeiladu ar broses chwe cham Braun a Clarke. Mae methodoleg Bree a Gallagher yn cynnig canllawiau penodol ar gyfer cryfhau dadansoddiad systematig a thrylwyr, gan bwysleisio adweithedd, codio manwl, integreiddio ffynonellau data lluosog, a thechnegau dilysu.

Cyfradd ymateb

At ei gilydd, cyrchodd 131 o gyfranogwyr yr arolwg ar-lein. O'r cyfranogwyr, ni chwblhaodd 36 o gyfranogwyr holiadur yr arolwg (h.y., optio allan) a chawsant eu hailgyfeirio i'r dudalen gwahoddiad i gyfweliad lle gallent fynegi eu diddordeb i gymryd rhan yn y cyfweliad astudio. At ei gilydd, cyrchodd 95 o gyfranogwyr yr holiadur arolwg ar-lein a'i gwblhau. Cyfanswm nifer yr ymatebion a ddefnyddiwyd ar gyfer dadansoddiad ystadegol oedd n=95.

Cam 3: Cyfweliadau lled-strwythuredig

Cynhaliwyd y cyfweliadau lled-strwythuredig i gael dealltwriaeth fanwl o dargedu, monitro a llywodraethu cyllid GDD yn effeithiol. Yn ogystal, archwiliodd y cyfweliadau effaith a heriau defnyddio'r GDD o safbwynt ymarferwyr addysgol a gweinyddwyr. Roedd yr amserlen gyfweld yn cynnwys 26 o gwestiynau a luniwyd o amgylch y pum adran ganlynol: (1) targedu; (2) monitro a llywodraethu; (3) strategaethau; (4) effaith; ac (5) anghenion y dyfodol. Yn ogystal, cafodd y cyfranogwyr gyflwyniad am y tro cyntaf a chyfle i setlo yn y cyfweliad. Mae copi o'r amserlen gyfweld wedi'i gynnwys yn atodiad C.

Cyfranogwyr a sampl recriwtio

Y boblogaeth ar gyfer yr astudiaeth gyfredol oedd unigolion oedd â galluoedd gwneud penderfyniadau ynghylch lleolaenu a defnyddio'r GDD mewn lleoliad addysgol yng Nghymru. Er mai lleoliadau addysgol yw prif boblogaeth astudio'r ymchwil hwn, roedd angen hefyd cynnwys cyfranogwyr a oedd â chyfrifoldebau gwneud penderfyniadau am y grantiau atodol, gan gynnwys Y Grant Datbygu Disgyblion ar Gyfer Plant Sy'n Derbyn Gofal a Grant Datblygu Disgyblion y Blynyddoedd Cynnar.¹¹

Yn gyntaf fe wnaethom wahodd cyfranogwyr i gymryd rhan yn y cyfweiliad trwy fynegi diddordeb ar ddiwedd yr arolwg ar-lein yng nghan 2. Mynegodd cyfanswm o 19 o gyfranogwyr ddiddordeb i gymryd rhan mewn cyfweiliad. O'r 19 o gyfranogwyr, cytunodd 5 i gael eu cyfweld. Yn ogystal, anfonwyd gwahoddiad i gymryd rhan yn y cyfweiliad drwy'r awdurdod lleol a chonsortia rhanbarthol. Yn ogystal â hyn, defnyddiwyd methodoleg samplu pelen eira i gynyddu nifer y cyfranogwyr. Mae pelen eira, neu samplu cadwyn, yn dechreg samplu di-debygolrwydd lle mae cyfranogwyr presennol yn recriwtio cyfranogwyr posibl o blith eu cydnabod neu eu cyfoedion (Noy, 2008). Yn yr achos hwn, gofynnwyd i'r cyfweleion a oeddent yn fodlon rhannu e-bost y tîm ymchwil gyda chyfranogwyr yr oeddent yn ystyried y byddai ganddynt ddiddordeb mewn cyfrannu at yr ymchwil hwn.

Trefn gyfweld

Cynhaliwyd cyfweiliadau rhwng mis Chwefror a mis Ebrill 2024 gan ddau aelod o'r tîm ymchwil. Cynhaliwyd cyfanswm o 21 o gyfweiliadau gan ymchwilwyr ym Mhrifysgol Bangor a Phrifysgol Metropolitan Caerdydd gyda n=22 o gyfranogwyr. Cynhaliwyd un cyfweiliad gyda dau gyfranogwr oherwydd bod y cyfranogwyr wedi gofyn am hyn. Cynhaliwyd y cyfweiliadau ar-lein gan ddefnyddio Microsoft Teams a oedd yn llwyfan cyfathrebu diogel. Dim ond y swyddogion ymchwil sy'n cynnal y cyfweiliad a'r cyfwelai a oedd yn cymryd rhan a allai ymuno â'r alwad cyfweiliad. Roedd hyd y cyfweiliadau yn amrywio rhwng tua 25 ac 80 munud. Cynhaliwyd yr holl gyfweiliadau ar-lein a chawsant eu trawsgrifio gan ddefnyddio'r swyddogaeth fewnol yn Teams a'u golygu gan y cyfwelwyr i sicrhau cywirdeb.

Dadansoddiad thematig

Nodwyd themâu gan ddefnyddio dadansoddiad thematig (Braun a Clarke, 2006). Cynhaliwyd y dadansoddiad data ansoddol gan ddau aelod o'r tîm, a ddechreuodd ddatblygu codau cychwynnol ar ôl dod yn gyfarwydd â'r data. Defnyddiwyd proses chwe cham i ddatblygu'r themâu terfynol, yn seiliedig ar y camau a amlinellwyd gan Braun a Clarke (2006): (1) ymglyfarwyddo/trochi, (2) cynhyrchu codau cychwynnol, (3) cynhyrchu themâu cychwynnol, (4) adolygu themâu, (5) enwi a diffinio themâu, a (6) cynhyrchu'r adroddiad. Mae'r dull hwn yn caniatáu i themâu ddod i'r amlwg yn organig o'r data ac yn cynnig dull hyblyg ar gyfer ymchwil. Yn ogystal, ymgorfforwyd

¹¹ Gwahoddwyd cynrychiolwyr o bob lleoliad i gymryd rhan, nid oedd y sampl terfynol yn cynnwys cynrychiolwyr o UCDAu ac Addysg Heblaw yn yr Ysgol.

dull Bree a Gallagher (2016) sy'n adeiladu ar broses chwe cham Braun a Clarke. Mae methodoleg Bree a Gallagher yn cynnig canllawiau penodol i gryfhau dadansoddiad systematig a thrylwyr, gan bwysleisio adweithedd, codio manwl, integreiddio ffynonellau data lluosog, a thechnegau dilysu. Yn dilyn y broses ymgyfarwyddo â'r set ddata, cynhyrchodd ymchwilydd godau cychwynnol a oedd wedyn yn cael eu croeswiro rhwng ymchwilydd gan ddefnyddio proses a elwir yn ddibynadwyedd rhyngodiwr (ICR). Mae ICR yn cryfhau dibynadwyedd y broses ddadansoddi (Kurasaki, 2000) trwy archwilio'r categorïau a'r prosesau penderfynu a wnaed gan yr ymchwilydd cyntaf. Cyfrifwyd ICR ar gyfran (20%) o'r ymatebion. Rhannodd ymchwilydd nifer y cytundebau â chyfanswm nifer y cytundebau ynghyd ag anghytundebau. Cyfrifwyd mai cyfanswm y sgôr oedd cytundeb o 97.1% ar gyfer canlyniadau'r arolwg penagored a chytundeb o 98.06% ar gyfer y cytundeb cyfweliadau lled-strwythuredig rhwng dau ymchwilydd.

4. Canlyniadau

4.1 Cam 1: Dadansoddiad dogfennol

Adroddir y sgorau canrannol ar gyfer y canlyniadau yn ôl y categorïau canlynol:

Mân (0-9%)

Lleiafrif bach (10-19%)

Lleiafrif (20-29%)

Lleiafrif sylweddol (30-39%)

Lleiafrif mawr (40-49%)

Bron i hanner (50-59%)

Mwyafrif (60-69%)

Mwyafrif sylweddol (70-79%)

Mwyafrif mawr (80-89%):

Mwyafrif llethol (90-99%):

I gyd (100%)

4.1.1 Canlyniadau cwmpasu

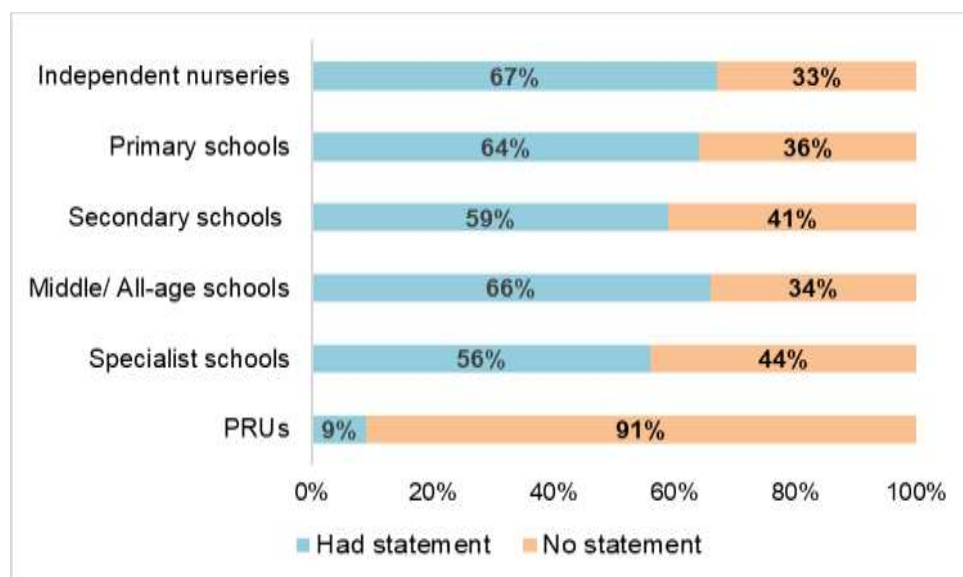
Cyflwynir cyfanswm nifer y lleoliadau addysgol yn seiliedig ar sector ar gyfer 2022/23 yn Nhabl 3. Cafwyd y data ysgolion ar gyfer 2023/24 o Ystadegau Llywodraeth Cymru ar gyfer Cymru. Yn gyfan gwbl, roedd n=1,483 o leoliadau addysgol yng Nghymru.

Tabl 3 *Canran y lleoliadau addysgol fesul sector (cam 1)*

Math o leoliad addysgol	N	%
Lleoliadau meithrin annibynnol	6	0.4
Ysgolion cynradd	1,211	82
Ysgolion uwchradd	176	12
Ysgolion canol	29	2
Ysgolion arbenigol	39	3
UCDau	22	1

Sylwer: Mae'n bosibl na fydd y canrannau'n dod i 100 oherwydd talgrynnu. Cafwyd cyfanswm CYBLD o ysgolion ar gyfer 2023/24 gan Dîm Ystadegau Llywodraeth Cymru.

Dangosir argaeledd y datganiad GDD ar y gwefannau yn seiliedig ar y math o leoliadau addysgol yn Ffigur 2.

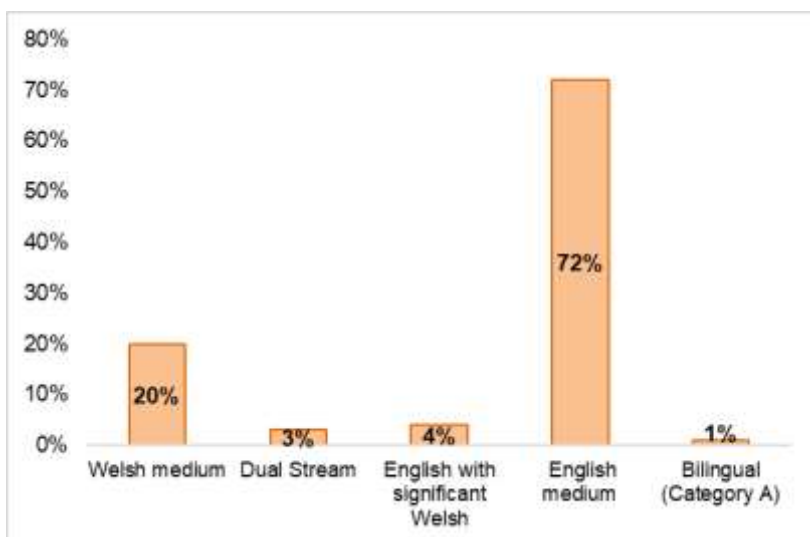

Ffigur 2 Canran y datganiadau GDD sydd ar gael ar wefannau swyddogol lleoliadau addysgol (cam 1)

4.1.2 Disgrifiad sampl

Cyfanswm y lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd sydd wedi'u cynnwys yn y dadansoddiad dogfennol terfynol yw $n=100$ sy'n cynnwys $n=88$ ysgol gynradd ac $n=12$ ysgol uwchradd. I'ch atgoffa, nid oedd y sampl terfynol yn cynnwys meithrinfeydd annibynnol, ysgolion canol (pob oed), ysgolion arbennig nac UC Dau. Roedd eithrio'r lleoliadau addysgol hyn yn seiliedig ar eu nodweddion unigryw ac anghenion penodol eu dysgwyr, a oedd yn ei gwneud yn amhriodol eu cymharu â lleoliadau addysgol prif ffrwd.

Mae Ffigur 3 yn dangos canran y lleoliadau addysg uwchradd a chynradd a'r iaith addysgu yn y lleoliadau hynny.

Ffigur 3 Canran y lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd yn ôl categori iaith (cam 1)

Cyflwynir dosbarthiad gwledig y lleoliadau addysgol yn Nhabl 4.

Tabl 4 Canran y lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd yn ôl dosbarthiad trefol-gwledig (cam 1)

Dosbarthiad trefol-gwledig	%
Dinas drefol a thref	66
Tref a dinas drefol mewn lleoliad gwasgarog	1
Tref wledig a'r cyrion	7
Tref wledig a'r cyrion mewn lleoliad gwasgarog	9
Pentref gwledig	8
Pentref gwledig mewn lleoliad gwasgarog	5
Pentrefan gwledig ac anheddau anghysbell	2
Pentrefan gwledig ac anheddau anghysbell mewn lleoliad gwasgarog	2

Mae Tabl 5 yn dangos canran y lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd yn ôl maint ysgol o (h.y., nifer y dysgwyr).

Tabl 5 Canran y lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd yn ôl nifer y dysgwyr (cam 1)

Nifer y dysgwyr	%
0-60	9
61-150	25
151-400	52
401-800	6
801-1200	5
1201-1600	3

Y cyfartaledd cenedlaethol ar gyfer canran eFSM ym mis Ionawr 2023 oedd 20.3 (Llywodraeth Cymru, 2023b). Mae Tabl 6 yn dangos yn y sampl hwn, bod gan 43% (n=43) o leoliadau addysgol ganran eFSM uwchlaw'r cyfartaledd cenedlaethol a 57% (n=57) o leoliadau addysgol gyda chanran eFSM yn is na'r cyfartaledd cenedlaethol.

Tabl 6 Canran y dysgwyr eFSM yn ôl y sampl o leoliadau addysgol cynradd ac uwchradd (cam 1)

Canran yr eFSM	%
0-5%	12
6-10%	13
11-15%	19
16-20%	13
21-30%	15
31-40%	19
41-50%	4
51-60%	2
61-70%	2
Dros 70%	1

Dangosir lleoliad lleoliadau addysgol yn Nhabl 7.

Tabl 7 Canran y lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd yn ôl lleoliad (cam 1)

Lleoliad y gosodiad	%
Gogledd Cymru	18
Canolbarth	8
De orllewin Cymru	27
De ddwyrain Cymru	47

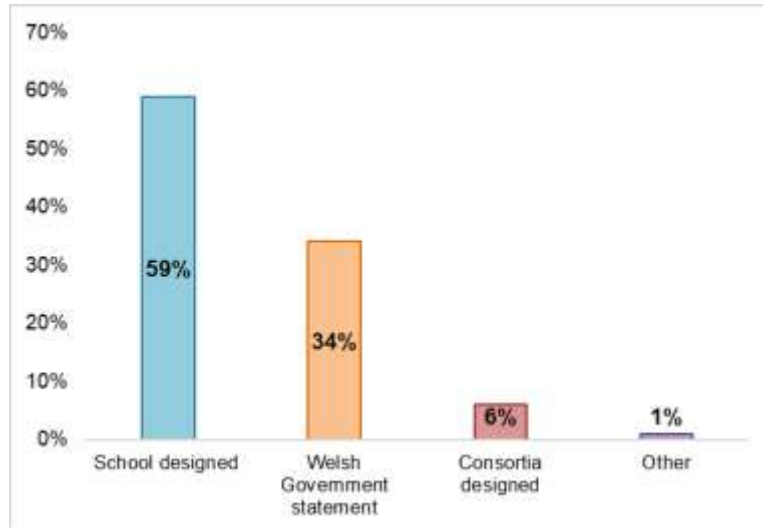
4.1.3 Dadansoddi data

Mae'r canlyniadau a gyflwynir yn yr adran hon wedi'u seilio ar gyfanswm o 97 o ddatganiadau GDD. I ailadrodd, yn ystod y broses dadansoddi data, tynnwyd tri lleoliad addysgol o'r sampl gynrychioliadol o n=100 oherwydd na ellid agor y datganiad GDD, neu cafodd ei dynnu oddi ar y wefan ers i'r dadansoddiad eilaidd cychwynnol gael ei gynnal rhwng Chwefror a Mawrth 2024.

Math o ddatganiad

Dyluniad y datganiad

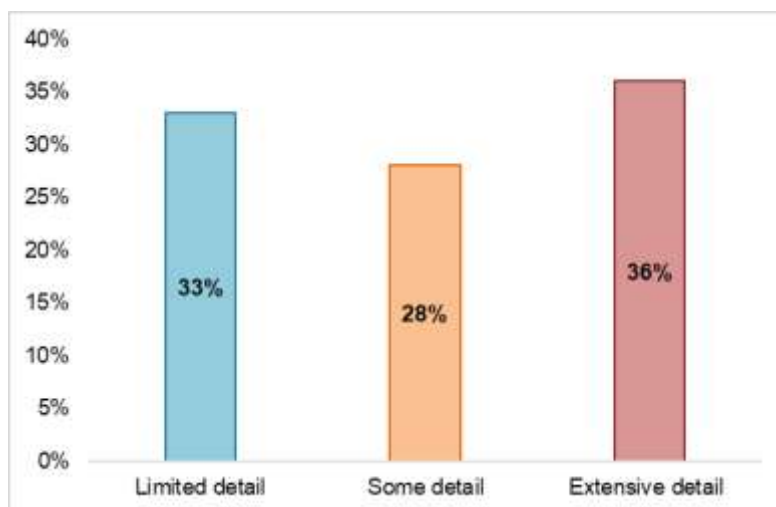
Mae'r isadran hon yn canolbwyntio ar ddyluniad y datganiadau, manylion y wybodaeth a ddatgelwyd, y grantiau a gwmpesir yn y datganiadau a'r flwyddyn y cawsant eu cyhoeddi ar wefannau swyddogol lleoliadau addysg gynradd ac uwchradd. Roedd bron i hanner y sampl hwn o leoliadau addysgol cynradd ac uwchradd h.y., 59% (n=57) wedi darparu'r wybodaeth yn ymwneud â'r GDD gan ddefnyddio cynllun ysgol (Ffigur 4). Dilynwyd hyn gan n=33 (34%) o leoliadau addysgol sydd wedi ysgrifennu'r datganiad GDD gan ddefnyddio'r templed a ddyluniwyd gan Lywodraeth Cymru ([templed datganiad ysgol GDD Llywodraeth Cymru](#)) (Ffigur 4).

Ffigur 4 Canran y datganiadau GDD yn ôl y dyluniadau a ddefnyddir gan leoliadau addysgol cynradd ac uwchradd (cam 1)

Lefel y manylder

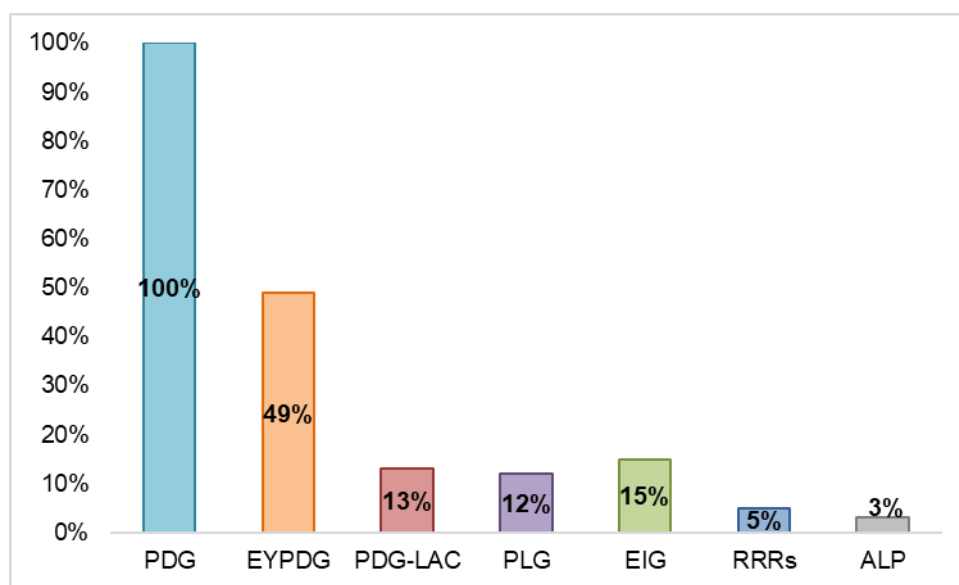
Nesaf, dosbarthwyd y datganiadau ar sail lefel y manylder a ddarparwyd ar y datganiadau. Dosbarthwyd datganiadau a oedd yn cwmpasu paragraff gyda dadansoddiad cyfyngedig o'r gwariant a fwriadwyd a'r canlyniadau a fwriadwyd fel rhai â 'manyllion cyfyngedig'. Roedd datganiadau a ddosbarthwyd o dan 'rhai manyllion' yn cynnwys rhai dadansoddiadau ariannol a disgrifiadau cyfyngedig o weithgareddau gwariant arfaethedig. Yn olaf, roedd datganiadau a ddosbarthwyd fel rhai â 'manyllion helaeth' yn rhoi dadansoddiad ariannol o bob elfen o weithgarwch ynghyd â disgrifiad naratif o'r defnydd arfaethedig a sut y caiff effaith ei monitro. Mae Ffigur 5 yn dangos, er bod y canlyniadau braidd yn debyg, bod y ganran uchaf o ddatganiadau, hynny yw, 36%, n=35 wedi rhoi manyllion helaeth ynghylch sut y cafodd y GDD ei fuddsoddi a'i fonitro gan y sampl o leoliadau addysgol cynradd ac uwchradd. Dilynwyd hyn gan 33% n=32 o ddatganiadau GDD a oedd yn cwmpasu gwybodaeth gyfyngedig a 28% rhywfaint o fanyllion.

Ffigur 5 Canran y datganiadau GDD yn ôl lefel y manylion a ddarparwyd ar y datganiadau fesul lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd (cam 1)

Meysydd a gwmpesir mewn datganiadau

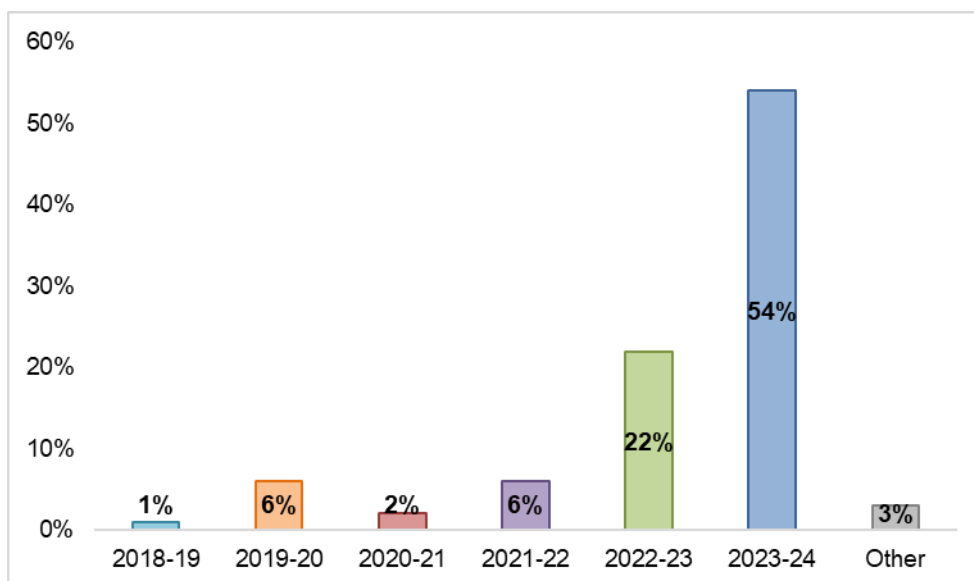
Mae'r canlyniadau yn Ffigur 6 yn dangos bod lleiafrif mawr o'r datganiadau GDD (49%, n=48) naill ai wedi crybwyll neu wedi darparu gwybodaeth yn ymwneud â dyrannu cyllid ar gyfer ymyriadau Grant Datblygu Disgyblion y Blynyddoedd Cynnar. Ymhellach, mae'r canfyddiadau'n dangos bod datganiadau'r GDD yn cynnwys gwybodaeth yn ymwneud â grantiau eraill, hynny yw, y Grant Datbygu Disgyblion ar Gyfer Plant Sy'n Derbyn Gofal (13%, n=13), y Grant Dysgu Proffesiynol (GDP) (12%, n=12), y Grant Gwella Addysg (GGA) (15%, n=15), y grant Recriwtio, Adennill, Codi Safonau (RACau) (5%, n=5) a grant y Rhaglen Dysgu Carlam (RDC) (3%, n=3).

Ffigur 6 Canran y datganiadau GDD yn ôl y wybodaeth a ddarparwyd ar grantiau yn y datganiadau (cam 1)

Y flwyddyn academiaidd a gwmpesir yn y datganiad

Mae Ffigur 7 yn dangos bod gan bron i hanner y sampl hwn (54%, n=52) ddatganiad GDD ar gyfer blwyddyn academiaidd 2023/24, wedi'i uwchlwytho ar eu gwefan swyddogol. Roedd mwyafrif bach o ddatganiadau h.y., 18%, n=17, wedi dyddio (h.y., o flwyddyn academiaidd 2022/23 a chyn hynny). Roedd hyn yn cynnwys y datganiadau sydd wedi'u clystyru o dan y categori 'arall' gan fod y datganiadau wedi'u cyhoeddi'n gynharach na blwyddyn academiaidd 2018/19.

Ffigur 7 Canran y datganiadau GDD yn ôl y blynyddoedd academiaidd a gwmpesir yn y datganiad GDD (cam 1)

Adolygiad o'r canlyniadau

Yn ogystal, roedd archwilio a oedd datganiadau'r GDD yn cynnwys adolygiad o'r canlyniadau o'r flwyddyn academiaidd flaenorol yn rhan o ddadansoddiad dogfennol yr astudiaeth gyfredol. Mae'r canlyniadau'n dangos nad oedd mwyafrif y datganiadau (69%, n=67) wedi adolygu'r canlyniadau o'r flwyddyn academiaidd flaenorol ac roedd 31%, n=30 o'r datganiadau wedi adolygu'r deilliannau.

Proffil gwariant y GDD

Mae'r isadran hon yn archwilio sut mae'r lleoliadau addysg gynradd ac uwchradd yn sampl yr astudiaeth hon wedi buddsoddi eu gwariant GDD¹², os mabwysiadwyd dull gweithredu haenog o wario a sut mae'r arian wedi'i ddsbarthu.

Tanwariant neu orwariant

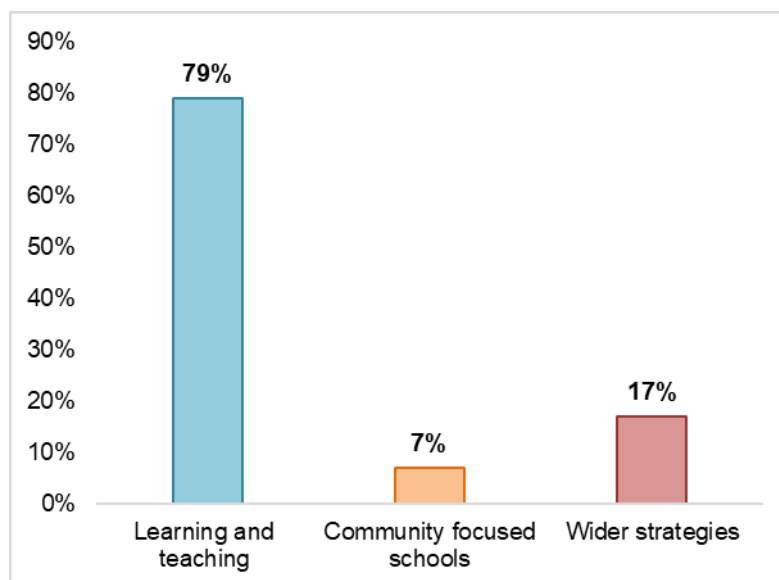
Yn y sampl hwn, mae mwyafrif llethol y lleoliadau addysg gynradd ac uwchradd (97%, n=94) wedi adrodd am broffil gwariant y grant yn eu datganiadau GDD. Er mwyn darparu'r ymyriadau angenrheidiol, nodwyd bod yn rhaid i nifer fach iawn o leoliadau addysgol (7%, n=7) wario mwy na'r disgwyl neu a neilltuwyd drwy'r GDD. Roedd y gorwariant arian yn amrywio o £95 i £32,215. Yn ôl y wybodaeth a ddarparwyd mewn rhai datganiadau GDD, cymerwyd yr adnoddau ychwanegol o ffynonellau cyllid eraill, neu cawsant gymhorthdal gan y lleoliadau addysgol. Mewn cyferbyniad, gwariodd nifer fach iawn o leoliadau addysgol (9%, n=8), lai na swm y

¹² Mae'r dull haenog yn cael ei gyflwyno yn y [Templed datganiad ysgol y Grant Datblygu Disgyblion](#)

GDD a neilltuwyd; roedd swm yr arian a danwariwyd yn amrywio o rhwng £50 a £6,400.

Dull haenog

Aseswyd y defnydd o ddull haenog o adrodd ar ganfyddiadau gwariant arfaethedig y GDD (Ffigur 8). Nid oedd mwyafrif y datganiadau (62%, n=60) yn cynnwys gwybodaeth a oedd yn rhoi dadansoddiad o'r gwariant ar ddysgu ac addysgu, ysgolion bro, a strategaethau ehangach fel y'u hanogir gan dempled Llywodraeth Cymru, tra bod 38% n=37 wedi darparu'r wybodaeth hon. Serch hynny, o'r 37 o leoliadau addysgol a ddefnyddiodd y dull haenog, ni roddodd 19% (n=7) y wybodaeth ariannol ym mhob categori. O ran dosbarthiad cyllid ymhlith y tri chategori, mae'r canlyniadau yn Ffigur 8 yn dangos bod 79% ar gyfartaledd o gyllid y GDD wedi'i ddyrannu i ymyriadau dysgu ac addysgu, dyrannwyd 7% i ymyriadau ysgolion bro a dyrannwyd 17% i strategaethau ehangach.

Ffigur 8 Canran y datganiadau GDD yn ôl dosbarthiad cyllid y GDD gan ddefnyddio'r dull haenog yn ôl lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd (cam 1)

Heriau ac ymyriadau

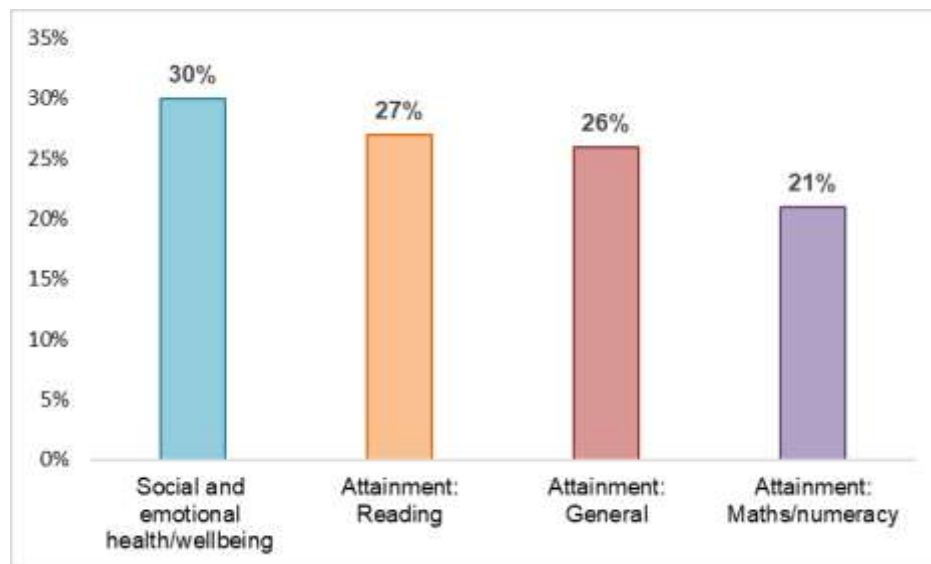
Mae'r isadran hon yn cyflwyno'r heriau sydd wedi'u nodi gan y sampl o leoliadau addysgol cynradd ac uwchradd a, thrwy ddefnyddio'r GDD, yr ymyriadau, y dulliau a'r rhaglenni y maent wedi buddsoddi ynddynt i oresgyn yr heriau penodol hyn. Yn olaf, rhannwyd y sampl yn is ac yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol ar gyfer canran yr eFSM er mwyn pennu a oes unrhyw wahaniaethau yn y modd y buddsoddir cyllid y GDD.

Heriau a nodwyd

Roedd yr heriau a nodwyd gan leiafrif sylweddol o leoliadau addysgol cynradd ac uwchradd yn y datganiadau GDD yn ymwneud ag iechyd/lles cymdeithasol ac emosiynol (30%, n=29) (Ffigur 9). Nodwyd cyrhaeddiad mewn darllen gan leiafrif

(27%, n=26), cyrhaeddiad cyffredinol gan leiafrif (26%, n=25) a chyrhaeddiad mathemateg/rhifedd gan leiafrif (21%, n=20).

Yn yr ymchwiliad presennol, roedd yr heriau a oedd yn ehangach nag iechyd meddwl, yn annhebygol o fod angen ymateb clinigol ac yn cynnwys iechyd cymdeithasol ac emosiynol a lles ehangach ac mae'r rhain wedi'u grwpio yn y categori iechyd/lles cymdeithasol ac emosiynol. Roedd y categori cyrhaeddiad darllen yn cwmpasu heriau a oedd yn cyfeirio at gyrhaeddiad blaenorol neu berfformiad cyffredol mewn darllen, Saesneg, llythrennedd a ffoneg. Roedd y categori hwn yn debyg i'r categori cyrhaeddiad ysgrifennu. Roedd y categori cyrhaeddiad cyffredinol yn cynnwys heriau yn ymwneud â chyrhaeddiad, fodd bynnag, ni nodwyd unrhyw bwnc penodol. Yn olaf, roedd y categori cyrhaeddiad mathemateg/rhifedd yn cynnwys heriau a oedd yn cyfeirio at gyrhaeddiad blaenorol neu berfformiad cyffredol mewn mathemateg a/neu rifedd.

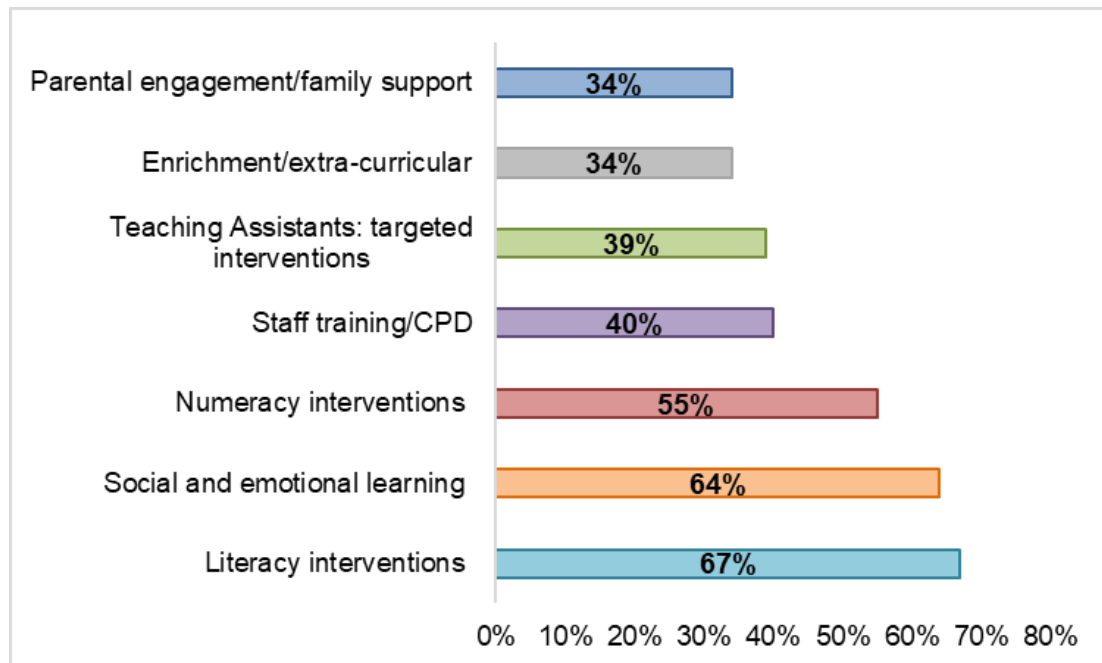

Ffigur 9 Canran y datganiadau GDD yn ôl yr heriau a adroddwyd mewn datganiadau GDD yn ôl lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd (cam 1)

Dulliau ac ymyriadau

Roedd y canlyniadau'n dangos bod y sampl o leoliadau addysgol cynradd ac uwchradd wedi dyrannu cyllid GDD ar gyfer ystod o ymyriadau a dulliau gweithredu, fodd bynnag, canolbwyntiodd mwyafrif y lleoliadau addysgol hyn ar roi ymyriadau llythrennedd ar waith (67%, n=65), dysgu cymdeithasol ac emosiynol (64%, n=62) ac ymyriadau rhifedd (55%, n=53) (Ffigur 10). Yn dilyn hynny, mae 40% (n=39) o'r lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd hefyd wedi defnyddio'r GDD i ddarparu dysgu proffesiynol i staff (h.y., hyfforddiant staff/DPP), a 39% (n=38) wedi defnyddio cynorthwyr addysgu (CA) i ymgymryd ag ymyriadau wedi'u targedu. Roedd y categori hyfforddiant staff/DPP yn cynnwys pob cyfeiriad at hyfforddiant pwnc penodol, hyfforddiant yn ymwneud â darparu ymyriadau a hyfforddiant diogelu. Gelwir y categori yn gynorthwyr addysgu: roedd ymyriadau targedig yn cynnwys pob cyfeiriad at leoli CA neu gynorthwyr addysgu lefel uwch (CALU) i ymgymryd ag ymyriadau, gweithgareddau neu raglenni amhenodol. Datgelodd y canlyniadau

hefyd fod lleiafrif sylweddol o leoliadau addysgol cynradd ac uwchradd (34%, n=33) wedi dyrannu GDD ar gyfer ymgysylltu â rhieni neu gefnogi teuluoedd a chyfoethogi a gweithgareddau allgyrsiol. Mae'r categori ymgysylltu â rhieni/cymorth i deuluoedd yn cynnwys cyswllt a chyfathrebu â rhieni yn ogystal â chyfarfodydd a chymorth therapiwtig i deuluoedd. Mae'r categori cyfoethogi/allgyrsiol yn cynnwys pob cyfeiriad at raglenni a gweithgareddau cyfoethogi generig.

Ffigur 10 Canran y datganiadau GDD yn ôl yr ymyriadau a'r dulliau gweithredu fel yr adroddwyd gan leoliadau addysgol cynradd ac uwchradd (cam 1)

Ymyriadau a ddarperir yn allanol

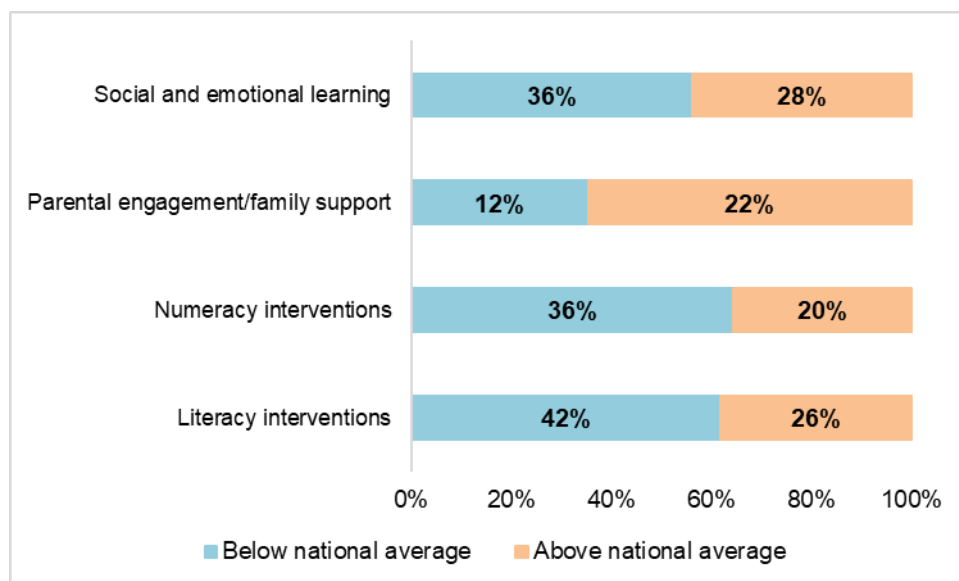
Defnyddiwyd y dadansoddiad dogfennol hefyd i archwilio'r math o raglenni ac ymyriadau a ddarparwyd yn allanol a brynwyd yn ystod y flwyddyn academaidd flaenorol 202/23, gan ddefnyddio cyllid y GDD (Tabl 8). Roedd mwyafrif o'r sampl (61%, n=59) yn cynnwys enw(au) rhaglen(ni) o'r fath yn eu datganiad GDD. Cafodd y canfyddiadau eu grwpio i bum categori a gyflwynir yn Nhabl 8. Mae mwyafrif sylweddol o'r lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd wedi prynu rhaglenni lles ac ymgysylltu â rhieni (n=79) ac yna rhaglenni llythrennedd (n=59). O dan y categori lles ac ymgysylltu â rhieni, y rhaglenni a brynwyd fwyaf oedd Cynorthwyydd Cymorth Llythrennedd Emosiynol (ELSA) (32%, n=25) a Thrive (22%, n=17). Yn y categori llythrennedd, Read, Write Inc. (15%, n=9) a WellComm (10%, n=6) oedd yn cael eu hadrodd amlaf gan y sampl hwn. Cyflwynir enw'r rhaglenni, y dulliau, y prosiectau a'r meddalwedd a grybwyllir yn y sampl hwn, ynghyd â'r sgoriau amllder a chanrannau yn atodiad D.

Tabl 8 Nifer y datganiadau GDD yn ôl maes ymyrraeth rhaglenni a ddarperir yn allanol a brynwyd gan leoliadau addysgol cynradd ac uwchradd (cam 1)

Maes y ffocws rhaglen	N
Lles ac ymgysylltu â rhieni	79
Llythrennedd	59
Rhifedd	13
Celfyddydau, diwylliannol, allgyrsiol a gweithgaredd corfforol/chwaraeon	7
Arall	1

Dadansoddiad cymharol

Fel y dywedwyd yn flaenorol, rhannwyd y sampl i leoliadau addysgol a oedd â chanran eFSM yn is ac yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol. Roedd y sampl hwn yn cynnwys n=55 o leoliadau addysgol oedd â chanran o eFSM yn is na'r cyfartaledd cenedlaethol (h.y., o dan 20.3) a n=42 lleoliad addysgol gyda chanran o eFSM yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol. O ran ymyriadau a dulliau a ddefnyddir i fynd i'r afael â'r heriau, mae'r lleoliadau addysgol sydd â chanran eFSM yn is na'r cyfartaledd cenedlaethol wedi canolbwyntio'r gwariant ar y GDD yn bennaf ar ymyriadau llythrennedd (42%, n=41), ymyriadau rhifedd (36%, n=35) a dysgu cymdeithasol ac emosiynol (36%, n=35). Yn yr un modd, mae lleoliadau addysgol sydd â chanran eFSM yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol wedi buddsoddi'r cyllid GDD yn bennaf mewn dysgu cymdeithasol ac emosiynol (28%, n=27) ac ymyriadau llythrennedd (26%, n=25). Mae lleoliadau addysgol eFSM uwch na'r cyfartaledd hefyd wedi blaenoriaethu gwariant GDD ar ymgysylltu â rhieni ac ymyriadau cymorth i deuluoedd (22%, n=21).

Ffigur 11 Canran yr ymyriadau a ddefnyddiwyd fesul maes ffocws gydag ysgolion â sgôr canrannol eFSM yn is ac yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol (cam 1)

Cyfyngiadau

Yr astudiaeth hon oedd yr ymgais gyntaf i goladu gwybodaeth am batrymau gwariant lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd gyda sampl gynrychioliadol o leoliadau addysg gynradd ac uwchradd yng Nghymru a oedd wedi cyhoeddi eu datganiadau GDD ar-lein. Mae nifer o gyfyngiadau i'r astudiaeth y mae angen eu hystyried wrth ddehongli'r canfyddiadau a'r argymhellion.

Cafwyd mynediad at y datganiadau GDD rhwng Chwefror a Mawrth 2024, sef pan oedd lleoliadau addysgol yn disgwyl cyllidebau gan Awdurdodau Lleol. Gallai hyn fod wedi effeithio ar argaeledd datganiadau gan fod lleoliadau addysgol yn y broses o gynllunio darpariaeth. Mae posibilrwydd hefyd nad oedd rhai gwefannau ar gael oherwydd materion cynnal a chadw neu faterion technegol.

Mae canfyddiadau'r dadansoddiad dogfennol yn gynrychioliadol o leoliadau addysg gynradd ac uwchradd prif ffrwd a oedd wedi uwchlwytho eu datganiadau GDD ar eu gwefan swyddogol. Dwyn i gof bod gan 925 (62%) o leoliadau addysgol ddatganiad GDD ar eu gwefan swyddogol, ac nid oedd gan 557 (38%) ddatganiad wedi'i gyhoeddi. Mae hyn yn golygu nad oedd lleiafrif sylweddol o leoliadau yn rhan o'r dadansoddiad hwn oherwydd absenoldeb y wybodaeth hon. Gallai dulliau i annog cyhoeddi datganiadau'r GDD yn ehangach yn y dyfodol alluogi dadansoddiad o leoliadau eraill, a dadansoddiad ehangach ar draws y sector. Roedd yr offeryn echdynnu data a ddefnyddiwyd yn yr astudiaeth hon ond yn nodi gwariant arfaethedig a adroddwyd gan leoliadau addysgol, nid y gwariant gwirioneddol. O ystyried yr heriau a wynebir gan leoliadau addysgol yn ystod y flwyddyn academaidd, mae'n bosibl bod hyn wedi newid ac mae'n bosibl bod y gwariant gwirioneddol wedi dargyfeirio oddi wrth yr hyn a fwriadwyd.

Crynodeb o Gam 1

Roedd y dadansoddiad o'r dystiolaeth ddogfennol ar wariant y GDD a ddarparwyd gan y sampl o ysgolion yn nodi:

- Nid yw lleiafrif sylweddol o ysgolion yn cyhoeddi datganiad GDD ar eu gwefan.
- Ar gyfer yr ysgolion hynny a gyhoeddodd ddatganiadau, dim ond rhywfaint o fanylion neu fanylion cyfyngedig y mae'r mwyafrif yn eu darparu am eu gwariant.
- Ar gyfer yr ysgolion hynny a gyhoeddodd ddatganiadau, lleiafrif sylweddol o ysgolion yn unig a adolygodd ddeilliannau gwariant GDD y blynyddoedd blaenorol.
- Er bod ysgolion yn defnyddio eu GDD yn unol â chylch gorchwyl eang y GDD, nid oedd mwyafrif yn alinio eu gwariant â'r prif flaenoriaethau a nodwyd yng Nghanllawiau GDD Llywodraeth Cymru.
- Mae ysgolion yn nodi mai'r prif heriau y maent yn ceisio mynd i'r afael â hwy wrth ddefnyddio'r GDD yw agweddau amrywiol ar gyrhaeddiad (gan gynnwys llythrennedd a rhifedd) ac iechyd a lles cymdeithasol ac emosiynol disgyblion.

- Er mwyn mynd i'r afael â'r heriau hyn, mae ysgolion yn defnyddio ystod o ymyriadau sy'n canolbwyntio ar gyraeddiad ac emosiynol a chymdeithasol, gan gynnwys ymgysylltiad teuluoedd a rhieni a darpariaeth allgyrsiol.
- Mae llawer o ysgolion yn defnyddio cyllid y GDD i gyflogi cynorthwyrwyr addysgu i ymwneud â'r ymyriadau hyn.

4.2 Cam 2: Canfyddiadau'r arolwg

At ei gilydd, dadansoddwyd ymatebion o 95 o holiaduron a gwblhawyd. Mae rolau'r cyfranogwyr a gwblhaodd yr arolwg ar-lein wedi'u cyflwyno yn Nhabl 9.

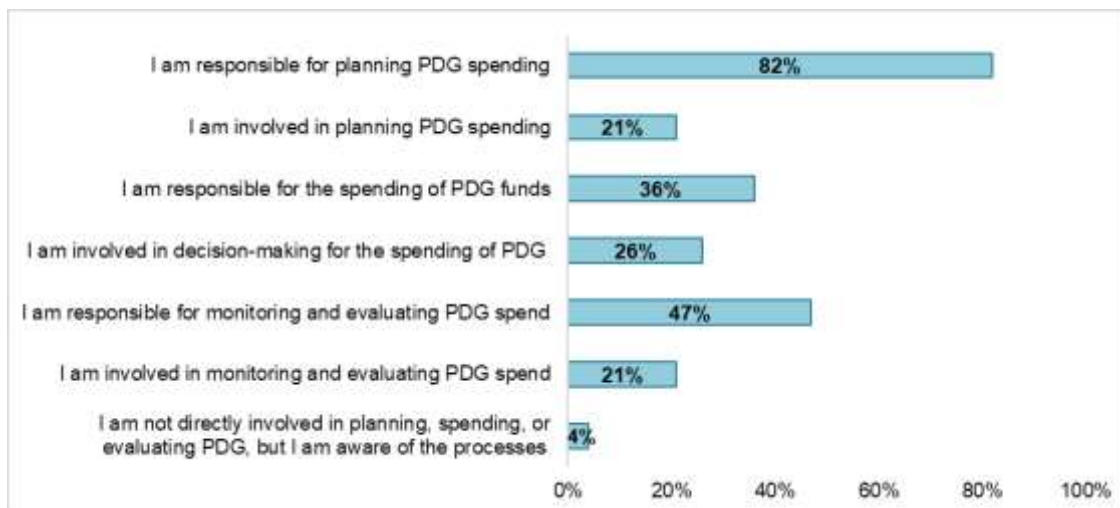
Tabl 9 *Canran a nifer ymatebwyr yr arolwg yn ôl rôl swydd mewn lleoliad addysgol (cam 2)*

Rôl bresennol mewn lleoliad addysgol	N	%
Pennaeth	74	76
Dirprwy/Pennaeth Cynorthwyl	5	5
Athro dosbarth	2	2
Arall	13	13

Sylwer: Mae'n bosibl na fydd y canrannau'n dod i 100 oherwydd talgrynnu.

Nodweddion cyfranogwyr yr arolwg

Archwiliwyd lefel cyfrifoldeb y cyfranogwyr o ran cynllunio, gwario a gwerthuso'r GDD yn eu lleoliadau addysgol (Ffigur 12). Gallai cyfranogwyr ddewis mwy nag un ateb. Mae'r data'n dangos bod mwyafrif llethol yn ymwneud â chynllunio, gwario a monitro'r GDD o fewn eu lleoliad.

Ffigur 12 *Lefel cyfrifoldeb wrth gynllunio, gwario a gwerthuso'r GDD (cam 2)*

Mae'r math o leoliadau addysgol a gynrychiolir gan y sampl yn cael eu cyflwyno yn Nhabl 10.

Tabl 10 *Canran a nifer ymatebwyr yr arolwg yn ôl math o leoliad addysgol (cam 2)*

Math o leoliad addysgiadol	N	%
Ysgolion cynradd	65	66
Ysgolion uwchradd	17	17
Ysgolion canol/pob oed	2	2
Ysgolion arbennig	2	2
UCDau	3	3
Meithrinfa heb ei chynnal	1	1
Arall	3	3

Sylwer: Mae'n bosibl na fydd y canrannau'n dod i 100 oherwydd talgrynnu.

Mae'r canfyddiadau yn Nhabl 11 yn dangos nifer y dysgwyr yn y lleoliadau addysgol a gynrychiolir gan y cyfranogwyr.

Tabl 11 *Canran a nifer yr ymatebwyr i'r arolwg yn ôl y dysgwyr ar y gofrestr ar gyfer pob lleoliad addysgol cynradd ac uwchradd (cam 2)*

Nifer y dysgwyr	N	%
0-60	2	2
61-150	16	16
151-400	43	44
401-800	19	19
801-1,200	8	8
1,201-1,600	6	6

Sylwer: Mae'n bosibl na fydd y canrannau'n dod i 100 oherwydd talgrynnu.

Fe wnaethom hefyd ofyn i gyfranogwyr am nifer y dysgwyr eFSM yn eu lleoliadau addysgol (Tabl 12). Roedd y canlyniadau yn Nhabl 12 yn dangos bod ymarferwyr sy'n gweithio mewn lleoliadau addysgol gyda chanran eFSM yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol yn fwy tebygol o gyfrannu at yr astudiaeth gyfredol.

Tabl 12 Canran a nifer ymatebwyr yr arolwg yn ôl canran y dysgwyr eFSM mewn lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd (cam 2)

Canran yr eFSM	N	%
0-5%	3	3
6-10%	5	5
11-15%	12	12
16-20%	13	13
21-30%	16	16
31-40%	12	12
41-50%	13	13
51-60%	7	7

Sylwer: Mae'n bosibl na fydd y canrannau'n dod i 100 oherwydd talgrynnu.

Tabl 13 Canran a nifer y lleoliadau addysgol yn ôl lleoliad* (cam 2)

Lleoliad y sefydliad	N	%
Gogledd Cymru	22	22
Canolbarth Cymru	4	4
De-orllewin Cymru	18	18
De-ddwyrain Cymru	50	51

Sylwer: Mae'n bosibl na fydd y canrannau'n dod i 100 oherwydd talgrynnu. *Mae Atodiad A.2 yn cynnwys rhagor o fanylion am y lleoliadau addysgol fesul lleoliad.

Mae canlyniadau themâu'r arolwg ar dargeddu a chynllunio, defnyddio'r GDD, a monitro a llywodraethu wedi'u cyflwyno isod yn y drefn hon. I ailddatgan, adroddir y sgorau canrannol ar gyfer canlyniadau'r arolwg yn ôl y categorïau canlynol:

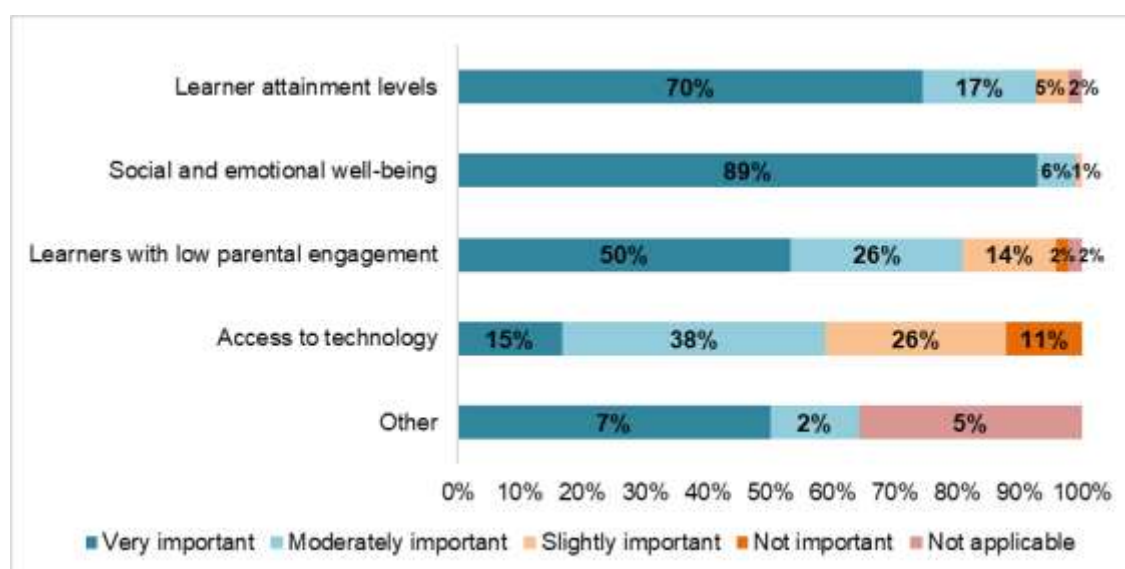
- Mân (0-9%)
- Lleiafrif bach (10-19%)
- Lleiafrif (20-29%)
- Lleiafrif sylweddol (30-39%)
- Lleiafrif mawr (40-49%)
- Bron i hanner (50-59%)
- Mwyafrif (60-69%)
- Mwyafrif sylweddol (70-79%)
- Mwyafrif mawr (80-89%):
- Mwyafrif llethol (90-99%):
- I gyd (100%)

4.2.1 Targeddu a chynllunio GDD

Nod y thema hon oedd deall sut mae cyllid GDD yn cael ei gynllunio a'i dargedu o fewn lleoliadau addysgol. Roedd y cwestiynau a gynhwyswyd yn yr adran hon yn archwilio'r broses gynllunio a thargedu cyllid yn benodol yn ogystal â'r strategaethau a'r meini prawf a ddefnyddiwyd ar gyfer dyrannu'r GDD.

Rhan A: Cynllunio gwariant GDD

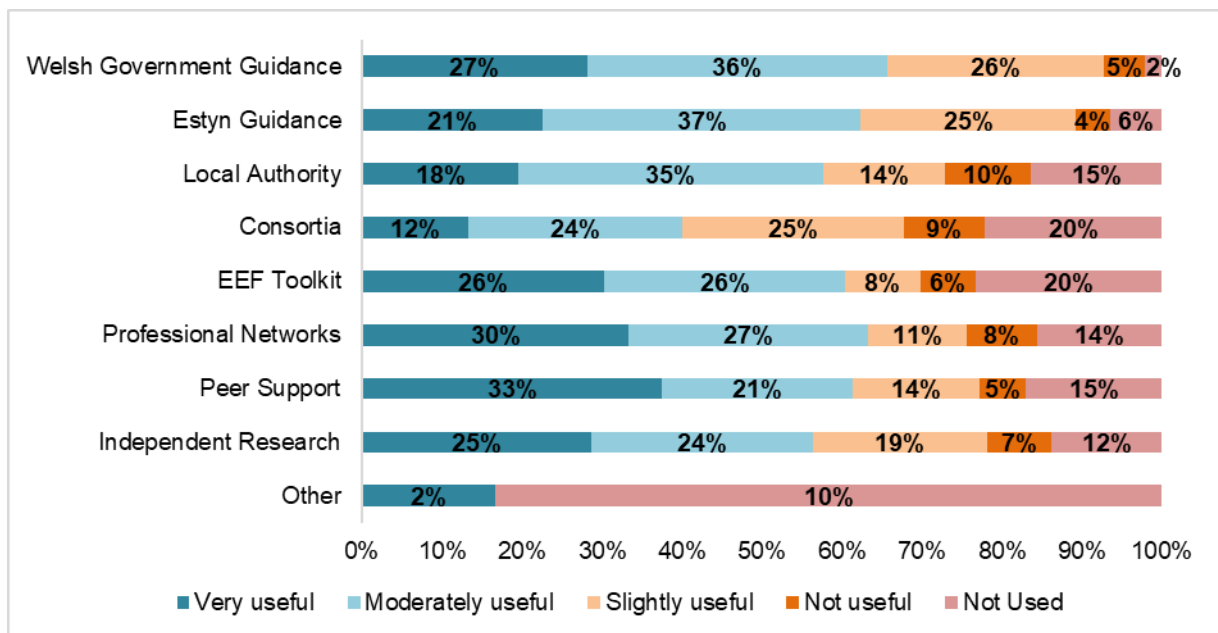
Yn gyntaf, gofynnwyd i'r cyfranogwyr raddio pa mor bwysig oedd rhai ffactorau ym mhroses gynllunio'r GDD, ar raddfa Likert 4 pwynt o bwysig iawn (1) i ddim yn bwysig (4). Roedd yr opsiwn 'amherthnasol' hefyd wedi'i gynnwys yn y cwestiwn hwn. Mae Ffigur 13 yn dangos bod lles cymdeithasol ac emosiynol (89%, n=85) a lefelau cyrhaeddiad dysgwyr (70%, n=67) wedi'u graddio'n bwysig iawn gan ymatebwyr yr arolwg. O ganlyniad, roedd hanner (50%, n=48) yr ymatebwyr o'r farn bod dysgwyr ag ymgysylltiad isel â rhieni yn ffactor pwysig iawn yn y broses cynllunio GDD. Roedd y ffactorau ychwanegol a adroddwyd yn y cwestiwn penagored, o dan y categori 'arall' a ystyriwyd yn bwysig iawn, yn cynnwys presenoldeb, bywyd teuluol dysgwyr, cynnydd dysgwyr, anghenion ADY, ac amddiffyn a diogelu plant.

Ffigur 13 Canran graddau ymatebwyr ar ffactorau sy'n dylanwadu ar gynllunio gwariant GDD mewn lleoliadau addysgol (cam 2)

Adnoddau a ddefnyddiwyd

Datgelodd ein data fod cyfranogwyr yn defnyddio ystod eang o adnoddau i gynllunio gwariant y GDD. Mae Ffigur 14 yn dangos graddau defnyddioldeb y cyfranogwyr o'r gwahanol adnoddau sydd ar gael i gefnogi cynllunio, gwario a monitro'r GDD. Dangosodd y canfyddiadau fod yr adnoddau sydd ar gael yn ddefnyddiol yn y mwyafrif helaeth o achosion. Dangosodd y canlyniadau hefyd, pan fyddwn yn cyfuno categorïau *defnyddiol iawn* a *chymedrol ddefnyddiol*, fod mwyafrif (63%) yn nodi canllawiau llywodraeth Cymru, a nododd bron i hanner fod arweiniad Estyn, rhwydweithiau proffesiynol, cymorth cymheiriaid ac awdurdod lleol, yn ddefnyddiol. Mae ein data hefyd yn dangos bod canran fach iawn o ysgolion yn gweld mathau eraill o adnoddau yn ddefnyddiol iawn.

Ffigur 14 Canran graddau ymatebwyr ar ddefnyddioldeb adnoddau ar gyfer cynllunio gwariant y GDD (cam 2)

Cynllun gwariant hirdymor

Nesaf, gofynnwyd i'r cyfranogwyr a oedd gwariant y GDD yn rhan o gynllun strategol hirdymor. Dangosodd y canfyddiadau fod 59% (n=58) wedi ateb 'ie' a 31% (n=30) wedi ateb 'na'. Gofynnwyd i'r cyfranogwyr a atebodd, 'ie' i'r cwestiwn, 'A yw eich gwariant GDD yn rhan o gynllun strategol hirdymor?' i ategu eu hateb drwy ddisgrifio'n fyr eu dull strategol hirdymor. Darparodd cyfanswm o n=58 o gyfranogwyr ymateb i'r cwestiwn hwn. O'r wybodaeth ychwanegol a ddarparwyd gan ymatebwyr, nodwyd pum prif thema: (i) cymorth lles; (ii) staffio a hyfforddiant; (iii) cymorth academiaidd; (iv) arferion cynhwysol; a (v) cynllunio hirdymor yn unol â Chynlluniau Gwella Ysgolion. Er bod yr adran hon yn ymwneud â thargeddu a chynllunio, trafododd y cyfranogwyr ble y caiff y GDD ei wario mewn gwirionedd.

Cefnogaeth lles

Pwysleisiodd lleiafrif mawr o ymatebwyr (45%, n=25 o 58 o gyfranogwyr) bwysigrwydd defnyddio cyllid GDD i gefnogi iechyd emosiynol a lles dysgwyr. Dywedodd y cyfranogwyr fod eu lleoliad addysgol yn buddsoddi mewn rhaglenni ymyrraeth wedi'u hanelu at hunan reoleiddio emosiynol ac iechyd a lles. Pwysleisiodd nifer fach (5%, n=3 o 58 o gyfranogwyr) fod mynd i'r afael ag anghenion lles dysgwyr yn cael blaenoriaeth.

“Mae'r ysgol yn cydnabod bod lles yn ganolog i bopeth a heb ddarpariaethau i gefnogi iechyd emosiynol a lles disgyblion does dim byd arall yn effeithiol.”
(Cyfranogwr 25)

Staffio a hyfforddiant

Dyweddodd lleiafrif bach o'r ymatebwyr (14%, n=8 o 58) fod cyllid y GDD yn cael ei ddefnyddio'n benodol i gynnal staff i gefnogi ymyriadau lles a datblygiad cymdeithasol ac emosiynol a datblygiad academiaidd.

"Mae'r GDD yn fy ysgol yn cael ei wario'n llawn ar staffio." (Cyfranogwr 44)

"Defnyddir y GDD i gynnal lefelau staffio. Pe bai'r GDD yn mynd, byddai'n drychinebus mewn ysgolion. Byddem i bob pwrpas yn colli 8 cynorthwydd addysgu." (Cyfranogwr 75)

Cefnogaeth academiaidd

Dyweddodd lleiafrif bach o'r cyfranogwyr (20%, n=11 o 58) fod cyllid y GDD yn cael ei wario ar staffio datblygiad academiaidd, yn enwedig mewn sgiliau llythrennedd a rhifedd. Mae hyn yn cynnwys ymyriadau a arweinir gan gynorthwywyr addysgu.

"I sicrhau bod lles pob disgybl yn cael ei gefnogi a bod darpariaeth llythrennedd a rhifedd o ansawdd uchel ar waith." (Cyfranogwr 38)

"Datblygu cyrhaeddiad disgyblion bregus a difreintiedig trwy sgiliau llythrennedd a rhifedd." (Cyfranogwr 43)

Arferion cynhwysol

Roedd yn amlwg o'r data bod ymrwymiad i ddatblygu a chynnal darpariaeth i ddiwallu anghenion amrywiol dysgwyr, gyda ffocws penodol ar ymgysylltu â'r gymuned a theuluoedd. Tynnodd lleiafrif bach o'r ymatebwyr (14%, n=8 o 58) sylw at bwysigrwydd cynhwysiant a darparu'r ddarpariaeth orau i bob dysgwr yn eu lleoliadau addysgol, yn enwedig cefnogi dysgwyr o gefndiroedd economaidd-gymdeithasol heriol. Hefyd, dywedodd lleiafrif bach o ymatebwyr (13%, n=7 o 58) eu bod wedi gwario arian GDD ar gyflogi staff ychwanegol. Rôl y staff ychwanegol hyn fyddai cysylltu â theuluoedd a'r gymuned ac ymgysylltu â hwy, megis swyddogion ymgysylltu â theuluoedd, rheolwyr llesiant, cynorthwywyr cymorth dysgu emosiynol, a swyddogion cyswllt â theuluoedd.

"Mae'r GDD wedi'i gysylltu'n gynhenid â'r rhaglenni a datblygiad hirdymor ar gyfer strategaethau AVEC¹³ ochr yn ochr â llesiant – o ystyried ein carfan, dyma'r rhwystrau mwyaf i gyrhaeddiad ac mae'n rhaid iddynt fod yn flaenoriaeth i ni." (Cyfranogwr 47)

Disgrifiodd ymatebwyr bwysigrwydd cael yr adnoddau i gefnogi anghenion dysgwyr bregus a difreintiedig a helpu i leihau rhwystrau ac effaith tlodi.

"Sicrhau cefnogaeth addysgiadol a lles i'r disgyblion hyn ac eraill sydd ar aelwydydd lle mae arian yn brin iawn er bod gan y rhieni 2 neu 3 swydd." (Cyfranogwr 88)

¹³ Anawsterau Ymddygiad Emosiynol Cymdeithasol

Cynllunio tymor hir yn unol â Chynlluniau Gwella Ysgolion

Dywedodd lleiafrif bach o ymatebwyr (17%, n=9 o 58) fod eu GDD wedi'i alinio'n uniongyrchol â chynlluniau datblygu ysgol hirdymor, nodau strategol a/neu bolisiâu i fynd i'r afael ag effaith tlodi ar ddeilliannau dysgwyr.

“Mae cynllun y GDD yn rhan o Gynllun Gwella'r Ffederasiwn, i mi mae'r cynlluniau'n cyd-fynd, nid ydynt ar wahân i'w gilydd.” (Cyfranogwr 80)

“Lleihau'r effaith a gaiff tlodi ar les, presenoldeb a chyrhaeddiad yn unol â'r genhadaeth genedlaethol.” (Cyfranogwr 71)

“Wedi'i gynnwys yn y cynllun datblygu 3 blynedd gan ein bod eisiau sicrhau parhad a chynyddu'r effaith.” (Cyfranogwr 42)

Cyfranogwyr a atebodd 'na' i'r cwestiwn, “A yw eich gwariant GDD yn rhan o gynllun strategol hirdymor?” gofynnwyd iddynt ymhelaethu ar eu hateb gyda sylwadau neu syniadau, gan gynnwys unrhyw rwystrau i gynllunio strategol ac atebodd n=24 o gyfranogwyr y cwestiwn hwn. O'r wybodaeth a ddarparwyd, adnabuwyd un brif thema:

Ansicrwydd ac anghysondeb ariannu, gan gynnwys y cylch blynyddol

Mynegodd bron i hanner y rhai a ymhelaethodd ar eu hatebion (58%, n=14 o 24) bryderon sylweddol ynghylch anghysondeb ac anrhagweladwy'r cyllid, yn enwedig o ran y GDD. Mae'r ansicrwydd hwn yn ei gwneud yn anodd cynllunio ar gyfer y tymor hir gan fod lefelau ariannu'n amrywio o flwyddyn i flwyddyn ac yn aml nid ydynt yn cael eu cadarnhau tan y funud olaf. Soniodd ymatebwyr am her cynnal prosiectau a gweithgareddau oherwydd natur flynyddol cyllid y GDD, nad yw efallai'n gwarantu parhad nac effaith hirdymor.

“Mae ansicrwydd ynghylch lefel y cyllid yn gwneud cynllunio hirdymor yn heriol. Rydym yn ystyried rhan o'r gwariant ar gyfer prosiect RADY¹⁴ hirdymor, ond uwchlaw hyn nid oes modd bod yn sicr ynglŷn â lefel yr arian o flwyddyn i flwyddyn na'r pŵer prynu gan nad yw'n cynyddu gyda chwyddiant.” (Cyfranogwr 92)

“Mae ansicrwydd ynghylch y swm a'r cyllid yn newid cymaint o flwyddyn i flwyddyn. Mae nifer y plant cymwys yn cynyddu.” (Cyfranogwr 60)

“Mae'r GDD yn cael ei ddefnyddio i gydbwyso'r gyllideb yn unig a chynnal lefelau staffio digonol i gefnogi disgyblion fel y nodir uchod.” (Cyfranogwr 41)

“Wedi plymio i ddiffyg yn y gyllideb 2022/23 – cynllunio ariannol tymor byr/canolig sydd wedi cael blaenoriaeth ar draul ansawdd addysg.” (Cyfranogwr 86)

¹⁴ RADY - Codi Cyrhaeddiad Pobl Ifanc o dan Anfantais

Rhan B: Targeddu cyllid GDD

Archwiliodd yr arolwg a oedd y cyfranogwyr yn targedu grwpiau penodol o ddysgwyr yn eu cynllunio GDD. Mae'r canfyddiadau'n dangos bod 86% (n=84) yn targedu grwpiau penodol a 10% ddim.

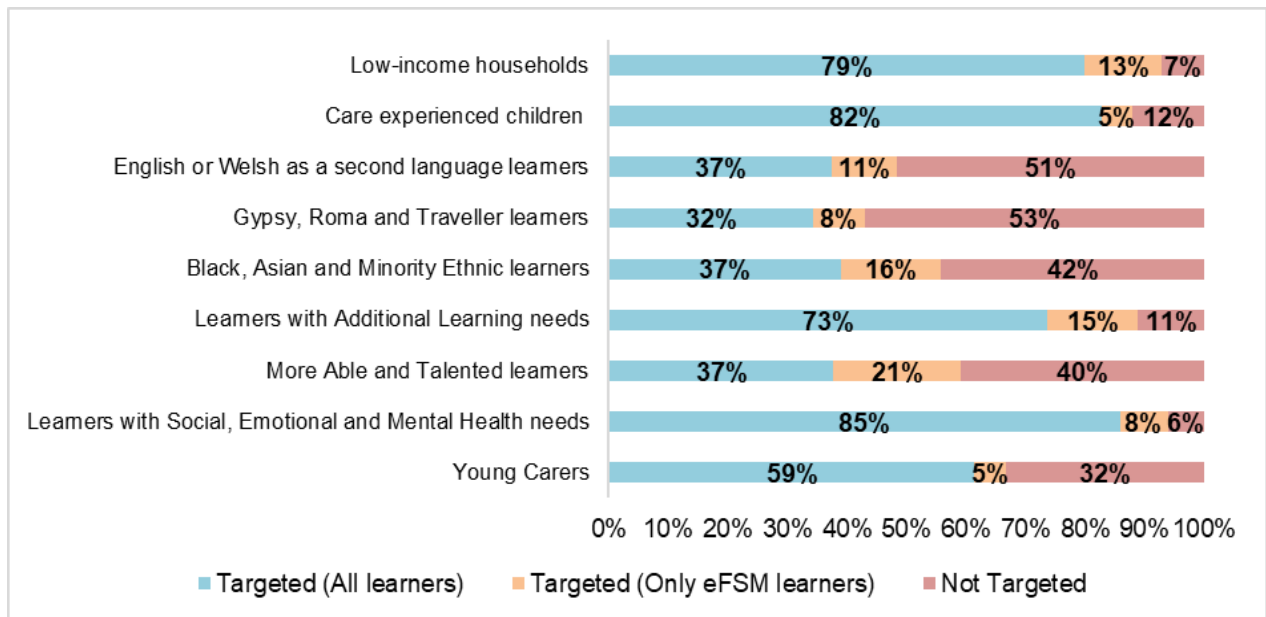
Mae Tabl 14 yn dangos yr ymateb i'r cwestiwn a yw cyfranogwyr yn targedu gwariant GDD yn benodol at ddysgwyr sy'n gymwys i gael Prydau Ysgol am Ddim (eFSM). Mae'r data'n awgrymu bod mwyafrif sylweddol o'r ymatebwyr (75%, n=71) yn targedu gwariant y GDD ar ddysgwyr eFSM, a lleiafrif sylweddol (12%, n=13) wedi targedu'r garfan hon yn rhannol. Mae Tabl 14 yn dangos bod mwyafrif yr ymatebwyr (87%) yn canolbwyntio gwariant GDD ar ddysgwyr eFSM, naill ai'n gyfan gwbl neu'n rhannol. Mae hyn yn dynodi pwyslais sylweddol ar statws eFSM mewn cynllunio GDD.

Tabl 14 Ymateb ymatebwyr yr arolwg i gwestiwn yr arolwg o wariant GDD wedi'i dargeddu'n benodol at ddysgwyr sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim (cam 2)

Gwariant GDD wedi'i dargeddu'n benodol at ddysgwyr sy'n gymwys ar gyfer eFSM	N	%
Ydym – rydym yn targedu'r garfan hon yn unig	71	75
Ydym - rydym yn targedu'r garfan hon yn rhannol	13	12
Na	13	12

Targeddu meini prawf

Roedd is gwestiwn arall yn gofyn i'r cyfranogwyr am ragor o fanylion ynghylch a oedd categorïau eraill o ddysgwyr yn bwysig wrth wneud penderfyniadau wrth dargeddu a gwario'r GDD yn ogystal â statws eFSM. Mae Ffigur 15 yn dangos bod cyfranogwyr wedi defnyddio categorïau ychwanegol i helpu i dargeddu adran eang o ddysgwyr sy'n profi anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl (85%, n=81), plant â phrofiad o ofal (82%, n=78) a dysgwyr o gefndiroedd economaidd-gymdeithasol isel (79%, n=75). Sylwch nad yw'r defnydd o gategorïau ehangach (fel dysgwyr ag anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl) yn negyddu'r prif ffocws ar ddysgwyr eFSM. Dylid deall y ganran uchel o ymatebwyr sy'n targedu'r categorïau ehangach hyn yng nghyd-destun y gorgyffwrdd sylweddol tebygol â statws eFSM. Nid oes gennym ddata ynghylch a yw'r categorïau hyn hefyd yn gorgyffwrdd ag eFSM ond mae'n debygol bod gorgyffwrdd sylweddol o ddysgwyr eFSM gyda llawer o'r categorïau a restrir yn Ffigur 15.

Ffigur 15 Grwpiau penodol wedi'u targedu wrth gynllunio'r GDD (cam 2)

Ymateb penagored i dargedu arian GDD

Gofynnwyd i gyfranogwyr nodi unrhyw grwpiau penodol eraill a fyddai'n cael eu targedu ar gyfer cyllid GDD yn eu lleoliad addysgol; n=26 allan o 95 a atebodd y cwestiwn hwn. Nodwyd pedair thema graidd o'r isadran hon: cymorth cynhwysol i ddysgwyr bregus; trawma a phrofiadau niweidiol yn ystod plentyndod; cymorth i deuluoedd; ac ADY. Sylwch fod y data a adroddir isod yn cyfeirio at ymatebion gan y 26 cyfranogwr hynny a gwblhaodd y cwestiwn penagored yn unig, ac nid yw sgorau canrannol yn cyfeirio at y boblogaeth gyfan o ymatebwyr i'r arolwg (n=95).

Cefnogaeth gynhwysol i ddysgwyr bregus

O'r 26 o gyfranogwyr a ymatebodd, esboniodd 96% (n=25 o 26 o ymatebwyr) o'r grŵp hwn a atebodd y cwestiynau penagored eu bod yn anelu at gefnogi unrhyw ddysgwr sy'n wynebu her ac angen cymorth ychwanegol. Roedd hyn yn cynnwys categoreiddio eFSM ond roedd hefyd yn cynnwys dosbarthiad arall yn seiliedig ar anghenion cymorth. Mae'r thema hon wedi'i hategu gan ddata'r arolwg a ddangosir yn Ffigur 14. Mae'r thema hon yn amlygu ymrwymiad ysgolion i sicrhau eu bod yn targedu'r cyllid sydd ar gael i gefnogi dysgwyr eFSM ac yn seiliedig ar asesiad lleol o anghenion.

“Unwaith eto, nid yw cyllid craidd yn ddigon felly mae GDD yn cefnogi staffio cyffredinol. Mae ymyriadau'n digwydd ar gyfer pob dysgwr, lle mae angen, yn amherthnasol i grŵp bregusrwydd.” (Cyfranogwr 75)

“Mae ein eFSM ar brydiau wedi codi i bron i 70%, a gwyddom fod gennym lawer o ddisgyblion nad ydynt yn eFSM, ac eto mae ganddynt nifer uchel o brofiadau niweidiol yn ystod plentyndod [ACEs]. Felly, rydym yn defnyddio ein GDD i gefnogi pob dysgwr.” (Cyfranogwr 3)

“Cofiwch fod ein hymatebion yn cyfeirio at ein darpariaeth nas cynhelir ac nid ydym yn cyfyngu unrhyw blentyn sy'n cael mynediad i addysg gynnar o unrhyw ran o'r ddarpariaeth a gyrchir drwy Grant Datblygu Disgyblion y Blynnyddoedd Cynnar. Mae pob plentyn yn cael ei gynnwys waeth beth fo'i gefndir neu ei statws economaidd.” (Cyfranogwr 16)

“Rydym yn ceisio defnyddio'r grant i gefnogi cymaint o blant ag sy'n bosibl tra'n cynnwys cefnogaeth i bob disgybl eFSM.” (Cyfranogwr 55)

Trawma a phrofiadau niweidiol yn ystod plentyndod

Dywedodd tua thraean o'r ymatebwyr (35%, n=9 o'r 26) a atebodd y cwestiynau penagored mai eu grwpiau targed ar gyfer cyllid GDD yn eu lleoliad oedd dysgwyr a oedd wedi profi trawma, neu'r rhai sydd ag anghenion cymdeithasol ac emosiynol beth bynnag fo'u statws eFSM.

“Unrhyw ddisgybl sy'n cael trafferthion emosiynol neu academaidd. Mae llawer o'n disgyblion yn cael Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod neu wedi profi trawma ond nid ydynt yn 'eFSM'. Mae llawer o'n teuluoedd sy'n gweithio yn ei chael hi'n wirioneddol anodd yn ariannol.” (Cyfranogwr 2)

“Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod. Mae gan fwyafrif fy nisgyblion nifer o sefyllfaoedd heriol, ac mae 84% wedi'u nodi fel rhai bregus/dan anfantais.” (Cyfranogwr 68)

Cefnogaeth teulu

Dywedodd canran fach o'r ymatebwyr (15%, n=4 o 26) yn y grŵp hwn a atebodd y cwestiynau penagored fod eu lleoliad addysgol yn targedu grwpiau a fyddai'n cynrychioli dysgwyr o deuluoedd sy'n cael trafferthion eraill, gan gynnwys rhai ariannol a'r rhai nad ydynt efallai'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim ond sydd angen cymorth o hyd oherwydd heriau economaidd.

“Mae disgyblion sydd ag angen penodol yn ymwneud ag amgylchiadau eu cartref, e.e. rhiant yn y carchar, rhiant ag anawsterau iechyd meddwl, rhiant gyda gweithiwr cymdeithasol/gweithiwr teulu.” (Cyfranogwr 69)

“Cymorth i deuluoedd oherwydd lefel eithriadol o isel o rianta [...] Lefelau cyfathrebu hynod o isel ar fynediad [...] Gweithio'n wael.” (Cyfranogwr 30)

ADY

Dywedodd rhai ymatebwyr (11.6%, n=3) o'r 26 o gyfranogwyr a ymatebodd fod eu lleoliadau addysgol yn targedu dysgwyr ag anghenion dysgu penodol.

“Dysgwyr gyda phroffiliau penodol gan gynnwys CSA¹⁵, DP¹⁶.” (Cyfranogwr 84)

“Mae gan ein holl ddysgwyr ADY, mae gan bob un ohonynt nifer o Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod, maent i gyd yn cael eu hystyried yn fregus, felly gwneir yr holl gynllunio i ddiwallu anghenion pob carfan.” (Cyfranogwr 47)

Olrhain strategaethau

Edrychodd yr arolwg ar y strategaethau a ddefnyddir gan gyfranogwyr i helpu i ddadansoddi ac olrhain gwariant. Roedd y strategaethau a gynhwyswyd yn yr arolwg yn ymwneud â dadansoddi ac olrhain data, mewnwelediadau addysgol ac ymddygiadol, adborth a chydweithio, a dulliau sy'n canolbwyntio ar y dysgwr. O ran dadansoddi ac olrhain data, y strategaethau a ddefnyddiwyd gan fwyafrif helaeth y cyfranogwyr oedd data asesu mewnol (87%, n=83) a monitro cofnodion presenoldeb a phrydlondeb (83%, n=79) (Ffigur 16). Strategaethau eraill a ddefnyddiwyd gan fwyafrif sylweddol o'r ymatebwyr oedd dadansoddi data ysgol gyfan (77%, n=73) ac adolygu cofnodion ymddygiad neu gofnodion bugeiliol (74%, n=70) (Ffigur 16).

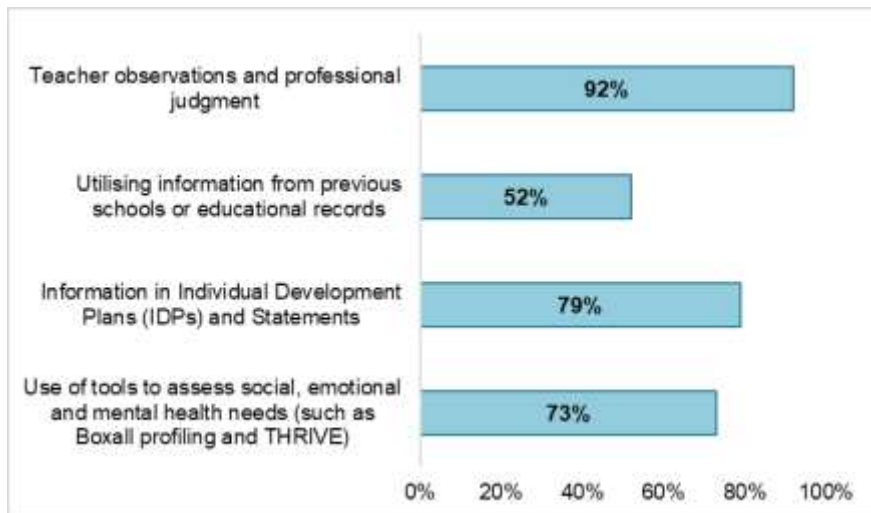
Ffigur 16 Y dadansoddi data a'r strategaethau olrhain a ddywedodd ymatebwyr yr arolwg eu bod yn defnyddio (cam 2)

Strategaethau mewnwelediad addysgol ac ymddygiadol

Roedd y canfyddiadau a gyflwynwyd yn Ffigur 17 yn dangos bod pob cyfranogwr yn defnyddio ystod o fewnwelediadau addysgol ac ymddygiadol i nodi dysgwyr i gyfeirio gwariant GDD. Er bod y sampl hwn yn defnyddio pob enghraifft o strategaethau, defnyddiwyd arsylwadau athrawon a barn broffesiynol gan y mwyafrif llethol o'r cyfranogwyr (92%, n=87), ac roedd mwyafrif sylweddol hefyd yn defnyddio cynlluniau datblygu unigol ac asesiadau cymdeithasol, emosiynol a meddyliol iechyd.

¹⁵ Cyflwr Sbectwm Awtistiaeth

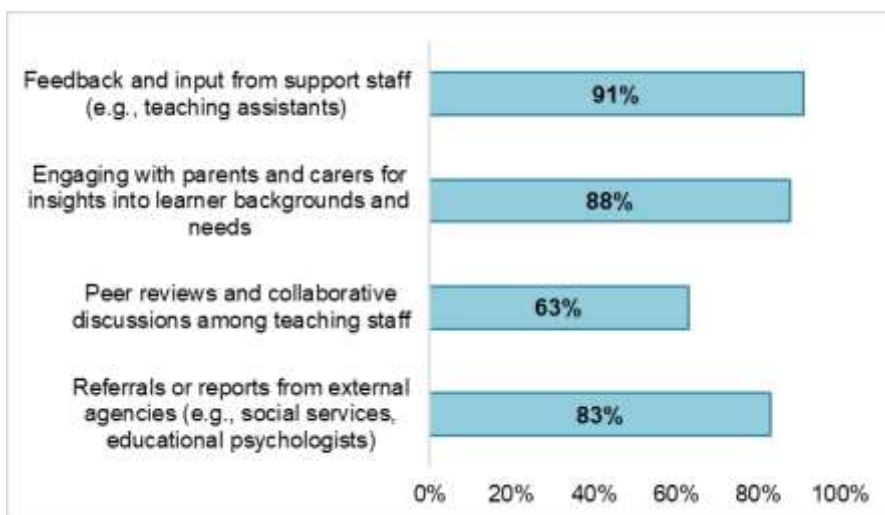
¹⁶ Datblygiad Personol

Ffigur 17 Strategaethau mewnwelediad addysgol ac ymddygiadol y dywedodd ymatebwyr wrth yr arolwg eu bod yn cyflogi (cam 2)

Strategaethau adborth a chydweithio

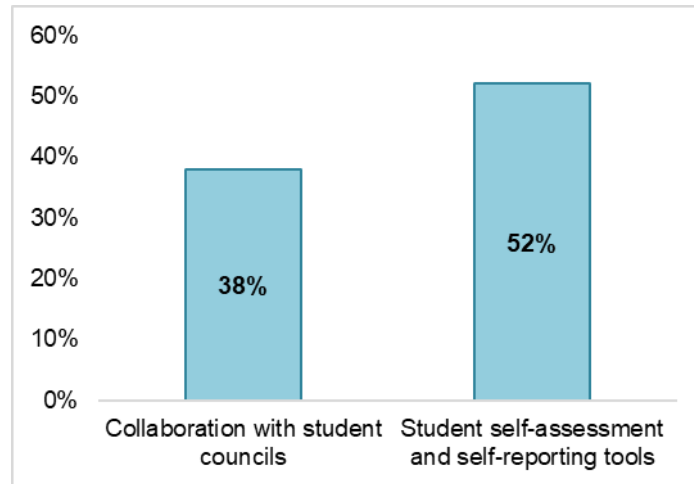
O'u cymharu â'r canfyddiadau a gyflwynir yn Ffigur 17, mae'r canfyddiadau a gyflwynir yn Ffigur 18 yn dangos bod yr holl gyfranogwyr wedi defnyddio adborth ac wedi cydweithio â phartïon lluosog fel strategaeth i dargedu eu gwariant GDD. Serch hynny, y strategaethau mwyaf cyffredin a ddefnyddiwyd gan fwyafrif llethol o'r ymatebwyr oedd adborth a mewnbn gan staff cymorth (91%, n=86), roedd mwyafrif helaeth yn defnyddio ymgysylltiad â rhieni a gofalwyr i gael cipolwg ar gefndiroedd ac anghenion dysgwyr (88%, n=84) ac atgyfeiriadau neu adroddiadau gan asiantaethau allanol (83%, n=79).

Ffigur 18 Dywedodd ymatebwyr i'r arolwg strategaethau adborth a chydweithio eu bod yn cyflogi (cam 2)

Dulliau sy'n canolbwyntio ar y dysgwr

O ran dulliau gweithredu sy'n canolbwyntio ar y dysgwr, roedd bron i hanner y cyfranogwyr (52%, n=49) yn defnyddio offer hunanasesu a hunan-adrodd myfyrwyr i dargedu eu gwariant GDD (Ffigur 19).

Ffigur 19 Dywedodd ymatebwyr i'r arolwg dulliau sy'n canolbwyntio ar y dysgwr eu bod yn cyflogi (cam 2)

Sylwadau penagored

Gofynnwyd i gyfranogwyr adrodd am unrhyw strategaethau neu offer eraill y maent yn eu defnyddio i'w helpu i dargedu eu gwariant GDD. Sylwch fod y data a adroddir isod yn cyfeirio at ymatebion gan y 17 cyfranogwr hynny a gwblhaodd gwestiynau penagored yn yr adran hon yn unig, ac nid yw sgorau canrannol yn cyfeirio at y boblogaeth gyfan o ymatebwyr i'r arolwg. Nodwyd dwy thema: Barn broffesiynol ac Offer penodol.

Barn broffesiynol

Eglurodd tua dwy ran o dair o'r rhai a ymatebodd i'r cwestiynau penagored (65%, n=11 o 17 o ymatebwyr) fod eu lleoliadau addysgol wedi casglu gwybodaeth berthnasol am y dysgwr a oedd yn sail i'w penderfyniadau ynghylch a ddylent dargedu eu cyllid at ddysgwyr penodol.

“Gwybodaeth P [pennaeth] am deuluoedd a'u sefyllfaoedd personol.”
(Cyfranogwr 14)

Offer penodol

Soniodd cyfanswm o 35% o'r rhai a ymatebodd i'r cwestiynau penagored (n=3 o 17 o ymatebwyr) am offer penodol megis, Codi Cyrhaeddiad Pobl Ifanc Ddifreintiedig, Agweddau Disgyblion at eu Hunain a'r Ysgol, Profi Gally Gwybyddol, Cynorthwydd Cymorth Llythrennedd Emosiynol, Ffynnu ac ymyriadau lleferydd ac iaith, Solihull (Cymdeithasol + Emosiynol) a Motional.

Rhwystrau i dargeddu effeithiol

Gofynnwyd cwestiwn penagored i'r cyfranogwyr am eu barn am y rhwystrau yr oeddent yn teimlo eu bod yn effeithio ar eu gallu i nodi anghenion eu dysgwyr a thargeddu'r GDD yn eu lleoliad, (47% n=45 o 95 o ymatebwyr) a roddodd ateb i'r cwestiwn hwn. Nodwyd tair thema fel a ganlyn: dyraniad GDD annigonol; amseriad cyllid GDD; ac ymgysylltiad rhieni.

Ariannu annigonol

Teimlai bron i hanner y rhai a ymatebodd i'r cwestiynau penagored (52%, n=23 o 45 o ymatebwyr) mai'r prif rwystr i nodi anghenion eu dysgwyr a thargeddu darpariaeth GDD yn eu lleoliad oedd cyllid. Esboniodd y cyfranogwyr fod angen mwy o arian i dalu am gostau ymyriadau a staffio.

“Mae angen mwy o arian i gefnogi'r dysgwyr hyn yn effeithiol. Rydym yn gweld yr angen mewn rhai dysgwyr eFSM am gymorth academiaidd, cymorth emosiynol, lleferydd ac iaith ac ati. Nid yw'r cyllid fesul plentyn yn talu am gost yr holl ymyriadau hyn sydd eu hangen.” (Cyfranogwr 1)

“Nid yw'r ychydig iawn o GDD yn ddigon i ddiwallu'r angen ar draws yr ysgol.” (Cyfranogwr 14)

“Nid yw ein niferoedd eFSM yn wirioneddol adlewyrchu hinsawdd economaidd-gymdeithasol ein dalgylch. Mae gennym lawer o deuluoedd sy'n eistedd ychydig yn uwch na'r lefel hon yn y parth "tlawd sy'n gweithio". Maen nhw'n aml yn cael eu disgrifio fel rhai sy'n teimlo eu bod yn cael eu cosbi oherwydd eu bod yn gweithio. Mae'r plant yn y teuluoedd hyn bron yn "gudd" - mewn gwirionedd mae'r teuluoedd hyn yn aml yn fwy difreintiedig oherwydd tlodi.” (Cyfranogwr 83)

Amseriad cyllid GDD

Teimlai lleiafrif bach o'r rhai a ymatebodd i'r cwestiynau penagored (17%, n=7 o'r 45) fod diffyg amser yn rhwystr i nodi anghenion dysgwyr a thargeddu GDD yn eu lleoliad.

“Mae amser, hwyrni'r grant sy'n cael ei nodi yn y gyllideb yn golygu eich bod yn aml yn ansicr faint o arian sydd gennych chi ac felly cyllideb y meysydd blaenoriaeth.” (Cyfranogwr 4)

Ymgysylltiad rhieni

Nododd lleiafrif bach (18%, n=8 o'r 45 o ymatebwyr) ddiffyg ymgysylltiad a dealltwriaeth rhieni o'r angen i barhau i gofrestru cymhwysedd ar gyfer prydau ysgol am ddim sy'n effeithio ar nodi a darparu cyllid.

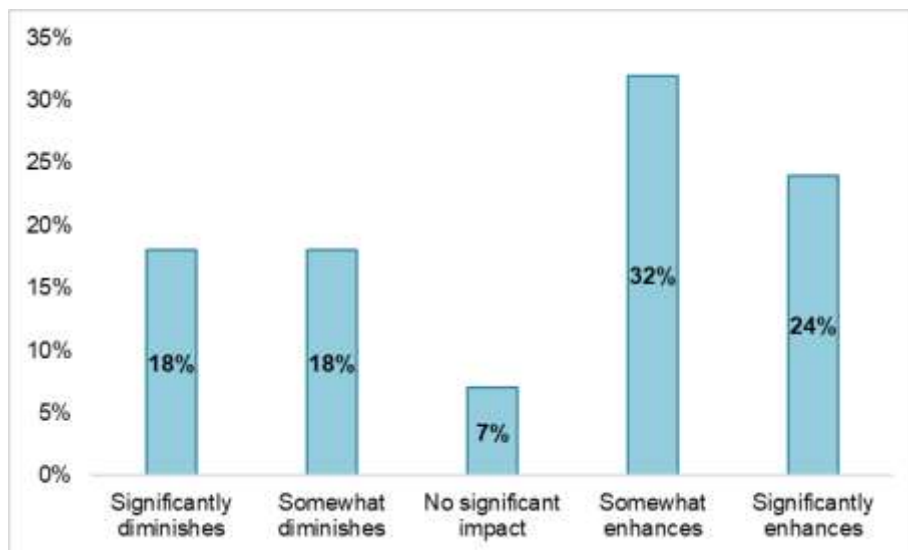
“Mae ymgysylltu â rhieni ar gyfer teuluoedd anoddach eu cyrraedd yn mynd yn fwyfwy anodd.” (Cyfranogwr 12)

“Mae'r Cinio Ysgol Gynradd Gyffredinol newydd wedi drysu rhieni, ac nid yw llawer yn trafferthu i wneud cais am brydau ysgol am ddim felly efallai nad yw ffigurau GDD yr ysgol yn gywir. Mae'r ysgol wedi ceisio cymaint â phosibl i dynnu sylw at yr angen i wneud cais i gael y grantiau ychwanegol y byddant hefyd yn gymwys i'w cael, ond nid wyf yn credu bod hyn yn cael ei wneud. Hefyd, nid yw'r teuluoedd TP yn dangos ar ein system fel eFSM ond mae'n bosibl y bydd rhai o'r rhain yn dal yn gymwys fodd bynnag oherwydd bod y plentyn yn cael prydau am ddim beth bynnag nawr, nid ydynt yn teimlo'r angen i weld.” (Cyfranogwr 87)

“Rhieni yn deall y gwahaniaeth rhwng cwblhau'r hawliad prydau ysgol am ddim a darpariaeth gyffredinol o brydau ysgol am ddim. Mae llawer o rieni bellach yn teimlo nad ydyn nhw.” (Cyfranogwr 42)

Rhan C: Gwerthuso cynllunio a thargedu

Roedd yr arolwg hefyd yn gwerthuso cynllunio a thargedu'r GDD. Yn benodol, gofynnwyd i'r cyfranogwyr rannu eu barn ar effaith ehangach cylchoedd ariannu GDD. Yn ddiddorol, dangosodd y canfyddiadau fod effaith cylchoedd dyrannu blynyddol yn gwella'n gadarnhaol y gwerthusiad o gynllunio a thargedu'r GDD – dewisodd 32% (n=30) 'gwella ychydig' a dewisodd 24% (n=23) 'gwella'n sylweddol' fel eu hatebion (Ffigur 20). Fodd bynnag, nododd lleiafrif sylweddol hefyd fod y cylchoedd ariannu yn lleihau'n sylweddol (18%) neu'n lleihau rhywfaint (18%) eu gallu i gynllunio a thargedu.

Ffigur 20 Effaith y cylch dyrannu blynyddol

Yn dilyn hynny, roedd yr arolwg yn cynnwys cwestiwn penagored a oedd yn holi am effaith ehangach cylchoedd ariannu'r GDD, a gofynnwyd i gyfranogwyr nodi sut yr oedd eu hysgol wedi dyrannu cyllid GDD dros y flwyddyn academaidd ddiwethaf.

Ymatebion penagored

Darparodd cyfanswm o 37 o ymatebwyr ymatebion i'r cwestiynau penagored. Daeth tair prif thema i'r amlwg: amseriad y grant, anallu i gynllunio'n strategol, ac ansicrwydd ynghylch dyraniadau.

Amseriad y grant

Teimlai lleiafrif sylweddol o ymatebwyr (30% n= 11 o 37) fod amseriad y grant yn y flwyddyn academaidd yn rhwystro sut y gallent ddefnyddio'r grant, gan gynnwys cadw staff mewn rhai achosion.

“Mae ysgolion yn gyndyn i wario arian nes iddo gyrraedd eu cyfrif. Roedd bob amser yn cyrraedd hanner ffordd trwy'r flwyddyn!” (Cyfranogwr 35)

“Byddai'n well gennym i'r grant gael ei leinio i'r flwyddyn academaidd yn hytrach na'r flwyddyn ariannol. Gall fod yn her defnyddio data meintiol wrth gwblhau gwerthusiadau yn ystod tymor y Gwanwyn.” (Cyfranogwr 43)

Cynllunio strategol

Teimlai lleiafrif o'r ymatebwyr (27% n=10 o 37) fod y ffordd y caiff y grant GDD ei ddyrannu yn golygu ei bod yn anodd cynllunio'r gwariant yn strategol.

“Gan mai dim ond yn flynyddol y mae'r cyllid yn cael ei ddyrannu, mae cynllunio strategol, hirdymor a chadw staff yn heriol.” (Cyfranogwr 72)

“Yn aml mae'r swm a dderbynnir yn hwyr i gyllidebau ysgolion a gall hyn effeithio ar gynllunio strategol gan nad ydym bob amser 100% yn siŵr faint y byddwn yn ei gael na phryd y byddwn yn ei gael.” (Cyfranogwr 23)

“Mae peidio â gwybod a oes gennych chi ddigon o arian i gydgrynhoi eich blaenoriaethau a'u symud ymlaen i'r lefel nesaf tan ddiwedd eich blwyddyn ariannol bron yn gwneud cynllunio strategol yn anodd iawn. Byddai cynllun tair blynedd yn caniatáu amser i strategaethau ddatblygu, yr effaith lawn i'w mesur ac amser paratoi ar gyfer unrhyw golled o grant.” (Cyfranogwr 78)

Ansicrwydd

Teimlai lleiafrif (20% n= 7 o'r 37 o ymatebwyr) fod cylch blynyddol y grant yn creu ansicrwydd yn y ddarpariaeth y byddant yn gallu ei darparu a'r staff y byddant yn gallu eu cadw.

“Mae angen i ni wybod faint rydyn ni'n ei gael dros gyfnod hirach – fel ei fod yn cael ei warantu ac fel nad oes rhaid i ni benodi cymaint o staff dros dro.” (Cyfranogwr 45)

“Mae'r ffigurau'n amrywio, mae hi mor anodd cael cynllun hirdymor gan ei fod yn ddibynnol ar y swm felly colli staff da. Hefyd, nid yw dyddiadau'r Cynllun

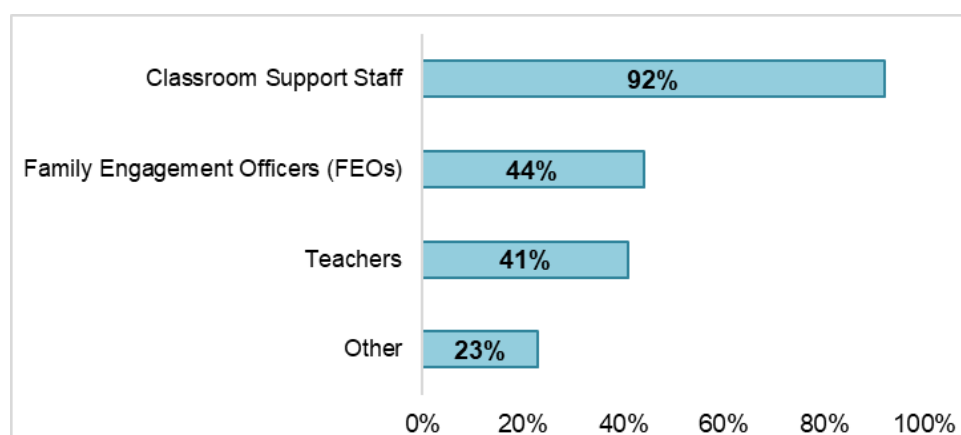
Datblygu Ysgol (SDP¹⁷) a'r gyllideb wedi'u halinio felly mae hyn yn cael effaith andwyol.” (Cyfranogwr 31)

4.2.2 Defnyddio'r GDD

Fe wnaethom ofyn i'r cyfranogwyr sut y maent yn defnyddio'r GDD.

GDD wedi'i ddyrannu i staff

Mae Ffigur 21 yn datgelu bod y mwyafrif llethol wedi dyrannu cyllid GDD i gyflogi staff cymorth ystafell ddosbarth (92%, n=87). Costau staffio eraill y soniwyd amdanynt gan y sampl hwn yn y categori 'arall' oedd cynorthwyrwyr addysgu lles, gweinyddwr swyddfa ar gyfer presenoldeb, ymarferydd iechyd meddwl ac amser uwch arweinydd y tu allan i'r dosbarth.

Ffigur 21 Sgoriau canrannol ar gyfer dyrannu cyllid i staff

Ymatebion penagored

Y rhai a ddywedodd arall: Atebodd cyfanswm o n=28 y cwestiwn hwn. Nodwyd pedair thema: cefnogaeth allanol arbenigol a hyfforddiant; staffio ychwanegol; ymyriadau ac adnoddau; a gweithgareddau cyfoethogi

Cefnogaeth a hyfforddiant allanol arbenigol

Dywedodd lleiafrif o'r ymatebwyr (32%, n=9 o 28) eu bod wedi dyrannu'r cyllid i dalu costau cymorth allanol arbenigol, a datblygiad proffesiynol.

“Rydym yn talu am ein cwnselydd ysgol ein hunain 3 diwrnod/wythnos; rhan o'r GDD yn talu am yr arweinydd TGCh a Chyfathrebu i ysgogi gwelliannau technolegol yn ein cymorth dysgu yn yr ysgol a'r cartref – daeth hyn allan o'r anghenion a nodwyd yn ystod y pandemig.” (Cyfranogwr 79)

Staffio ychwanegol

¹⁷ Cynllun Datblygu Ysgol

Dyweddodd lleiafrif o ymatebwyr (26%, n=7 o 28) eu bod wedi dyrannu'r arian i dalu costau staff.

“Gweinyddwr Swyddfa ar gyfer Presenoldeb.” (Cyfranogwr 28)

“Uwch aelod arweinyddiaeth - Cynhwysiant a lles.” (Cyfranogwr 2)

Ymyriadau ac adnoddau

Datgelodd rhai ymatebwyr (19%, n=5 o 28) eu bod wedi dyrannu'r arian i dalu am ymyriadau ac adnoddau.

“Gweithgareddau meithrin perthynas penodol e.e. ysgolion coedwig, crochenwaith, trafndiaeth.” (Cyfranogwr 34)

“Hyfforddwr chwaraeon/hybu llythrennedd corfforol.” (Cyfranogwr 52)

“Mae ychydig bach yn cael ei ddefnyddio ar adnoddau i ailgyflenwi prosiectau fel magwraeth ac ymyriadau e.e., sylw i awtistiaeth.” (Cyfranogwr 15)

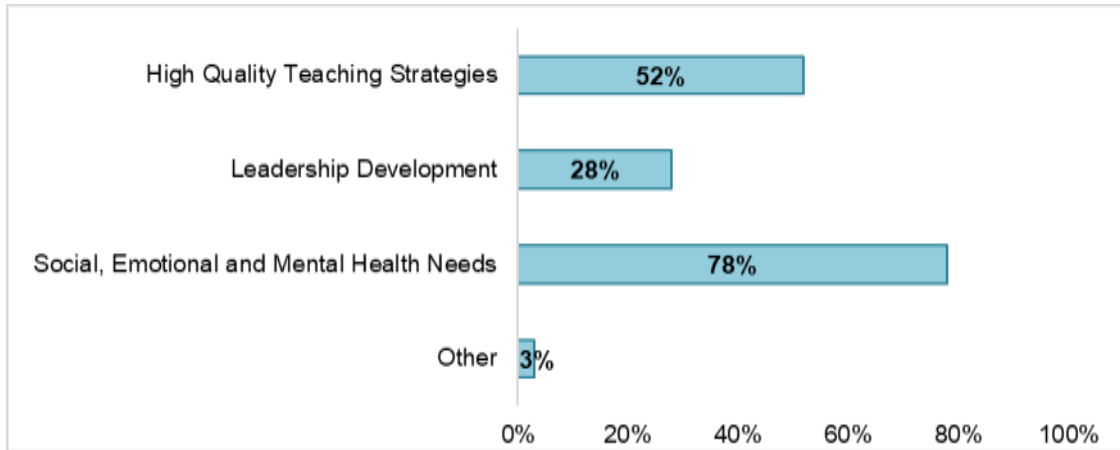
Gweithgareddau cyfoethogi

Nododd nifer fach (13%, n=4 o 28) eu bod wedi dyrannu'r arian i ddarparu gweithgareddau cyfoethogi i ddysgwyr.

“Gweithgareddau disgyblion gwell, e.e. teithiau dysgu addysgol, arbenigedd cwricwlaidd, ariannu nofio (sgil bywyd), cymorthdalau profiadau preswyl hanfodol.” (Cyfranogwr 30)

“Weithiau ar brofiadau allanol, e.e. cyfrannu at gyllid ymweliadau addysgol neu brofiadau cerddoriaeth/diwylliannol sy'n dod i'r ysgol.” (Cyfranogwr 19)

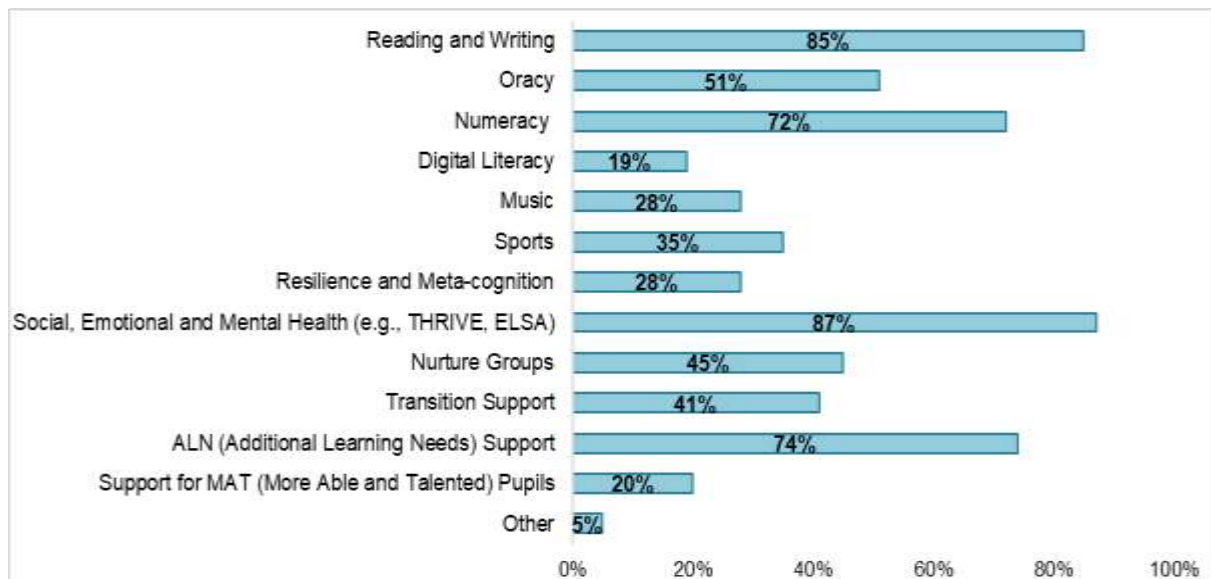
Yn dilyn hynny, mae Ffigur 22 yn dangos bod y cyfranogwyr wedi dyrannu cyllid GDD ar gyfer hyfforddiant datblygu staff. Dyrannwyd arian i gyllid hyfforddiant ar anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl (78%, n=74) a strategaethau addysgu o ansawdd uchel (52%, n=49). Dywedodd y cyfranogwyr a ymatebodd arall (3% n= 7) eu bod yn defnyddio cyllid ar gyfer hyfforddi staff at ddibenion cymdeithasol a chyfathrebu, datblygu strategaethau ar gyfer cymorth niwroamrywiaeth, a rhyddhau staff ar gyfer cynllunio a gwerthuso.

Ffigur 22 Sgoriau canrannol ar gyfer maes (meysydd) datblygiad a hyfforddiant staff

Cymorth i ddysgwyr ac ymyriadau

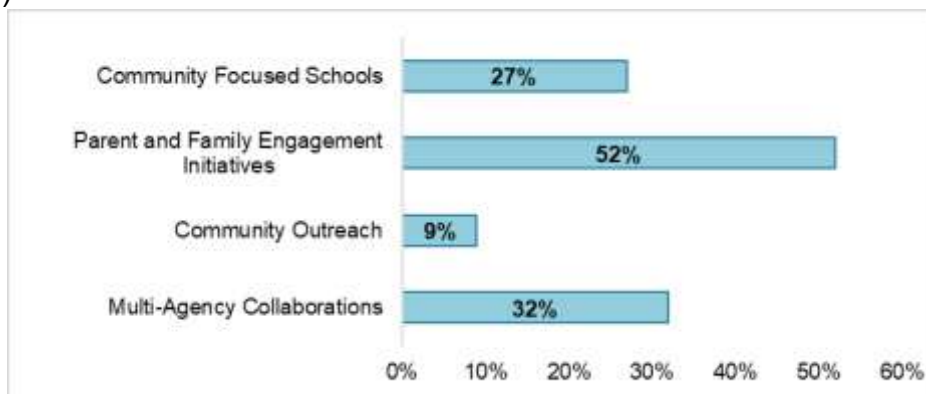
Dywedodd y cyfranogwyr eu bod yn defnyddio'r cyllid GDD i ariannu ystod o gymorth ac ymyriadau i ddysgwyr (Ffigur 23). Buddsoddodd mwyafrif helaeth y cyfranogwyr mewn ymyriadau iechyd cymdeithasol, emosiynol a meddwl (87%, n=83) a darllen ac ysgrifennu (85%, n=81), ac yna cymorth ADY (74%, n=70), rhifedd ac (51%, n=48) ymyriadau (72%, n=68) llefaredd. Fodd bynnag, mae'r canlyniadau hefyd yn dangos nad yw lleoliadau addysgol yn gyffredinol yn dyrannu cyllid GDD ar gyfer ymyriadau llythrennedd digidol (19%, n=18) neu gymorth i ddisgyblion MAT (20%, n=19). Mynegodd yr ymatebwyr a ddewisodd eraill (5% n=7) les a chwrsela, cymdeithasol a chyfathrebu, ymagweddu ysgol gyfan a darpariaeth amgen.

Ffigur 23 Sgoriau canrannol ar gyfer maes (meysydd) cymorth ac ymyriadau i ddysgwyr

Ymgysylltu cymunedol a theuluol

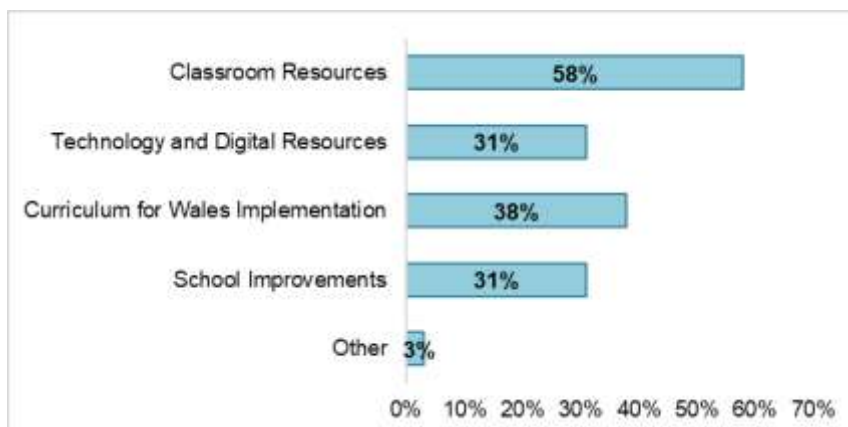
O ran dyrannu cyllid GDD ar gyfer ymgysylltu â'r gymuned a theuluoedd, mae'r canlyniadau'n dangos bod bron i hanner y sampl hwn (52%, n=49) yn ariannu mentrau ymgysylltu â rhieni a theuluoedd (Ffigur 24). Mewn cyferbyniad, ni ddefnyddiwyd cyllid GDD yn gyffredinol ar gyfer rhaglenni allgymorth cymunedol (9%, n=9).

Ffigur 24 Sgoriau canrannol ar gyfer maes (meysydd) ffocws ymgysylltu â'r gymuned a theuluoedd

Adnoddau

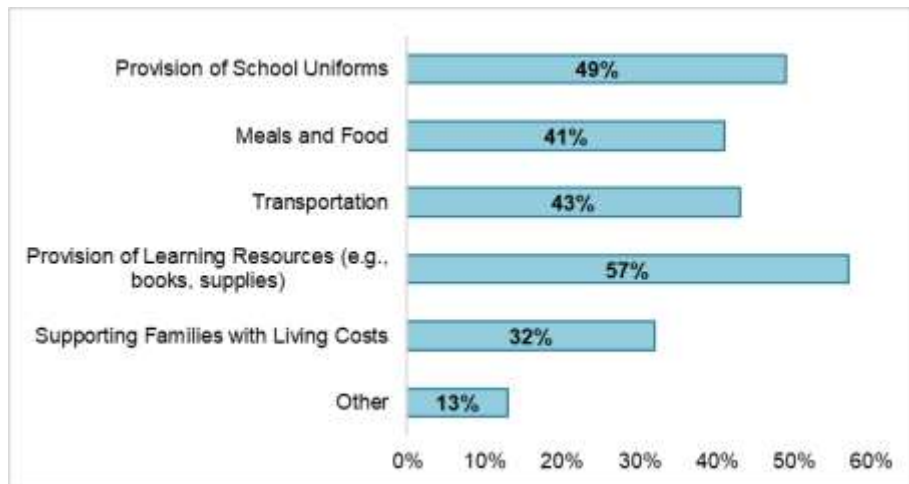
Dengys y canfyddiadau a gyflwynir yn Ffigur 25, o ran adnoddau addysgol, fod mwy na hanner y sampl hwn wedi dyrannu cyllid GDD ar gyfer adnoddau dosbarth (58%, n=55). O'r 3% a ddywedodd arall, datblygiad yr ystafell synhwyraidd, offer chwaraeon ac adnoddau dysgu ar-lein, am ddim, i rieni gael mynediad iddynt gartref.

Ffigur 25 Sgoriau canrannol ar gyfer maes (meysydd) ffocws adnoddau addysgol

Costau sy'n gysylltiedig â thlodi

Dyrannwyd cyllid GDD i liniaru costau sy'n gysylltiedig â thlodi. Nododd mwy na hanner y sampl hwn fod cyllid GDD yn cael ei ddefnyddio ar gyfer darparu adnoddau dysgu (57%, n=54); mae hyn yn cael ei ddilyn gan ddarpariaeth gwsg ysgol (49%, n=47) (Ffigur 26). O'r 13% a ddewisodd arall roedd yr ymatebwyr hefyd yn darparu profiadau ychwanegol gan gynnwys gweithgareddau allgyrsiol a'r gost gysylltiedig â chludiant. Roedd ychydig iawn o ymatebwyr yn defnyddio'r GDD i ariannu gwsgoedd ysgol gan gynnwys dillad addysg gorfforol.

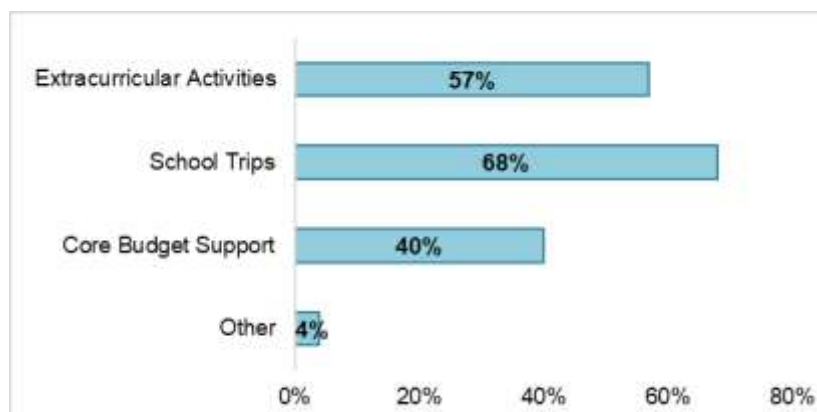
Ffigur 26 Sgoriau canrannol ar gyfer maes (meysydd) ffocws sy'n gysylltiedig â thlodi

Gwariant eraill

Yna gofynnwyd cwestiwn ar wahân i'r ymatebwyr ynghylch pa wariant arall y defnyddiwyd y GDD ar ei gyfer yn eu lleoliadau addysgol. Mae Ffigur 27 yn dangos bod bron i hanner y cyfranogwyr wedi defnyddio'r arian i fuddsoddi mewn teithiau ysgol (68%, n=65) a gweithgareddau allgyrsiol (57%, n=54). Defnyddiwyd y GDD i gefnogi cyllidebau craidd (40% n= 42%). O'r 4% a ddewisodd eraill, dywedasant fod y GDD yn cael ei ddefnyddio i gefnogi cyfranogiad allgyrsiol. Datgelodd un cyfranogwr fod y GDD yn cael ei ddefnyddio i gefnogi cyllidebau craidd yn enwedig staffio.

Yn olaf, gofynnwyd i gyfranogwyr am wasanaethau neu ymyriadau penodol yr ydych wedi'u prynu a'u heffaith arfaethedig ar ddysgwyr. Cafwyd cyfanswm o 16 o ymatebion.

Mynegwyd gweithgareddau allgyrsiol gan gynnwys darparu cludiant gan 5 o'r cyfranogwyr, teimlwyd bod lles hefyd yn cael effaith fel y mynegwyd gan 4 ymatebydd ac yn olaf teimlai 4 o'r ymatebwyr fod hyfforddiant staff a staff i gyflwyno ymyriadau yn cael effaith.

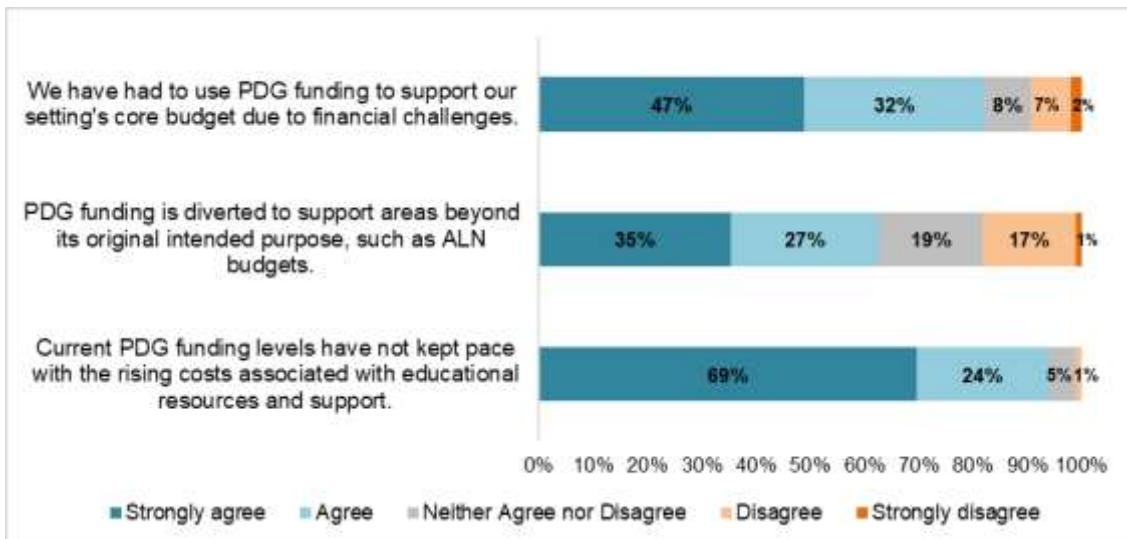
Ffigur 27 Sgoriau canrannol ar gyfer gwariant arall

Defnydd GDD yn ymarferol

Nod y cwestiynau hyn oedd archwilio i ba raddau y mae GDD yn cael ei ddefnyddio at y diben hwn yn eich lleoliad.

Dosbarthu cyllid GDD

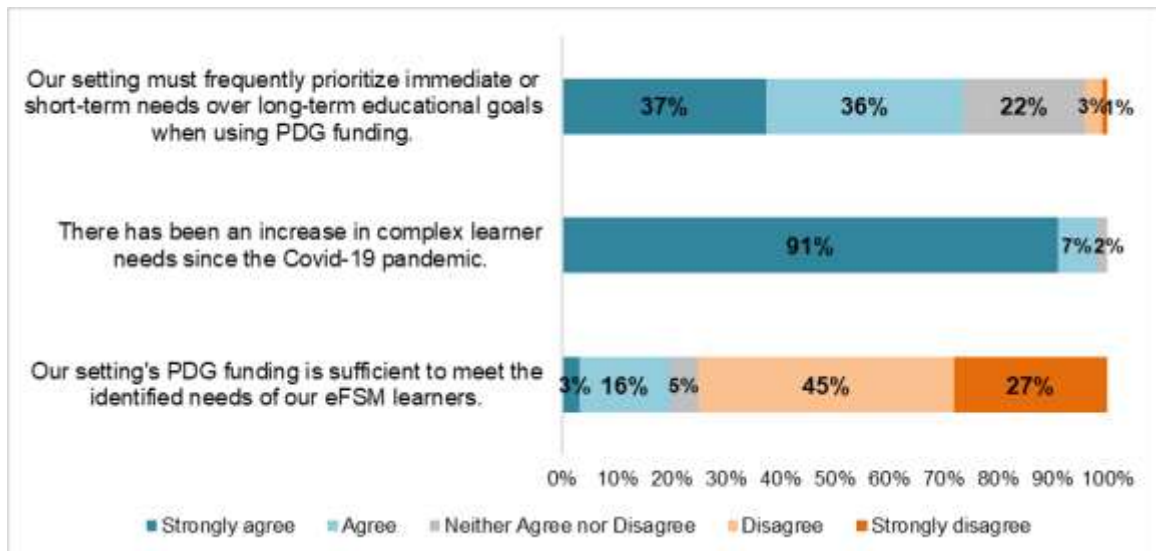
Roedd yr arolwg yn cwmpasu cwestiwn a oedd yn archwilio i ba raddau y defnyddiwyd y GDD i fynd i'r afael ag effaith tlodi ar gyrhaeddiad addysgol plant o gartrefi incwm isel, sef swyddogaeth graidd y GDD. Cyflwynir y canfyddiadau hyn yn Ffigur 28, Ffigur 29, Ffigur 30, a Ffigur 31. Mae Ffigur 28 yn dangos y canfyddiadau sy'n ymwneud â dyrannu arian GDD y tu hwnt i'r dibenion a fwriadwyd. Yn y sampl hwn, roedd 93% (n=89) o'r cyfranogwyr yn cytuno nad yw'r lefelau ariannu GDD presennol wedi cadw i fyny â'r costau cynyddol sy'n gysylltiedig ag adnoddau a chymorth addysgol. O ganlyniad, cydnabu nifer uchel o gyfranogwyr eu bod yn defnyddio cyllid GDD i gefnogi'r gyllideb graidd oherwydd heriau ariannol; Roedd 79%, n=75 yn cytuno â'r datganiad hwn.

Ffigur 28 Sgoriau canrannol ar gyfer ymatebwyr a adroddodd ar ddsbarthiad cyllid GDD

Mynd i'r afael â'r anghenion trwy gyllid GDD

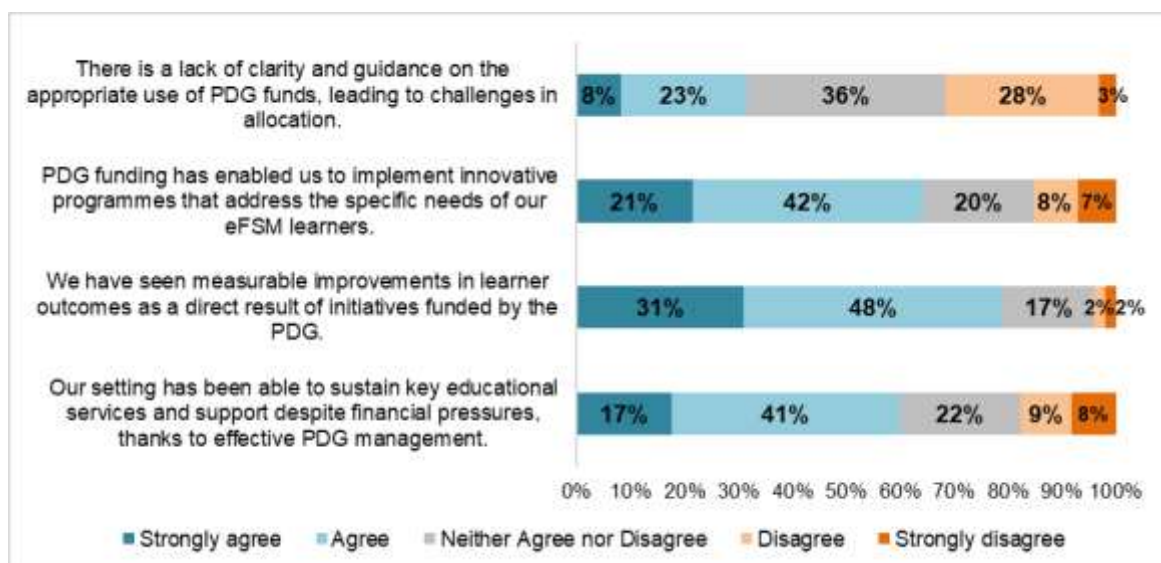
Mae Ffigur 29 yn cyflwyno'r anghenion y mae cyllid GDD yn cael ei ddefnyddio i fynd i'r afael â nhw. Roedd mwyafrif llethol y cyfranogwyr yn cytuno (98%, n=93) bod anghenion dysgwyr wedi cynyddu ers pandemig Covid-19. Ymhellach, roedd lleiafrif sylweddol yn cytuno'n gryf (37%, n=35) ac yn cytuno (36%, n=34) eu bod yn aml yn gorfod blaenoriaethu anghenion uniongyrchol neu fyrdymor dros nodau addysgol hirdymor wrth ddefnyddio cyllid y GDD. Yn olaf, roedd lleiafrif yn anghytuno'n gryf (27%, n=26) ac roedd tua hanner yn anghytuno (45%, n=43) bod cyllid GDD eu lleoliad yn ddigonol i fodloni anghenion canfyddedig eu dysgwyr eFSM.

Ffigur 29 Sgoriau canrannol ar gyfer yr anghenion yr eir i'r afael â hwy drwy gyllid GDD

Rheoli cyllid y GDD

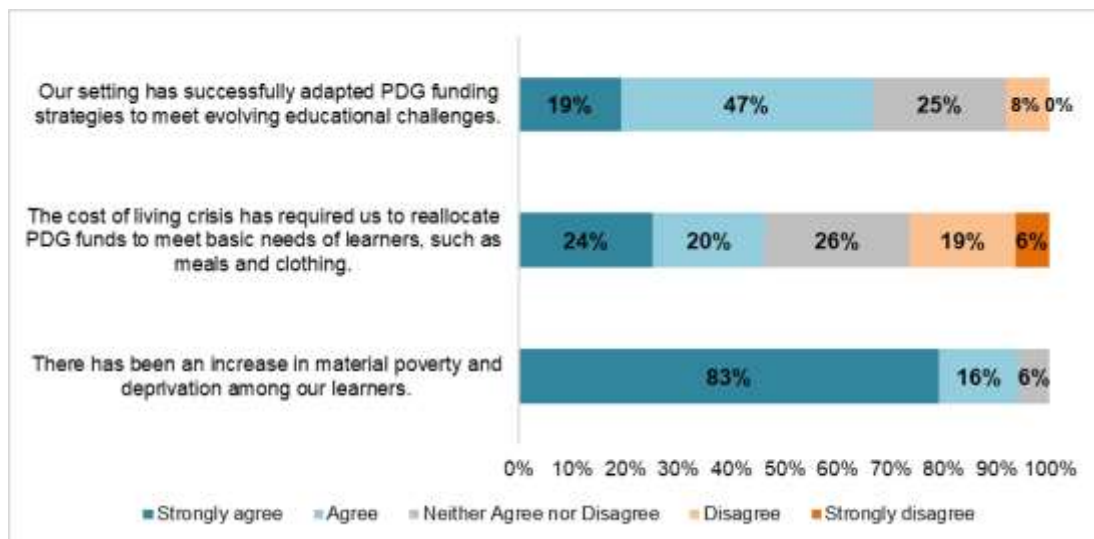
Mae Ffigur 30 yn portreadu'r canlyniadau sy'n ymwneud â rheoli cyllid y GDD. Mae'r canfyddiadau'n dangos bod mwyafrif sylweddol o'r cyfranogwyr wedi gweld gwelliannau mesuradwy mewn deilliannau dysgwyr o ganlyniad uniongyrchol i fentrau a ariannwyd gan y GDD; roedd 31%, n=29 yn cytuno'n gryf a 48%, n=46 yn cytuno â'r datganiad hwn. Roedd y cyfranogwyr yn cydnabod bod cyllid GDD wedi galluogi gweithredu rhaglenni arloesol sy'n mynd i'r afael ag anghenion penodol dysgwyr eFSM; roedd 21%, n=20 yn cytuno'n gryf a 42%, n=40 yn cytuno â'r datganiad hwn. Yn yr un modd, dywedodd bron i hanner y cyfranogwyr (17%, n=16 yn cytuno'n gryf a 41%, n=39 yn cytuno) fod eu lleoliadau addysgol yn gallu cynnal gwasanaethau a chymorth addysgol allweddol er gwaethaf pwysau ariannol oherwydd rheolaeth effeithiol ar y GDD.

Ffigur 30 Sgoriau canrannol ar gyfer rheoli cyllid GDD

Materion cyd-destunol

Mae Ffigur 31 yn adrodd ar y materion cyd-destunol y mae angen i'r GDD fynd i'r afael â nhw. Mae mwyafrif llethol y cyfranogwyr wedi cydnabod bod cynnydd wedi bod mewn tlodi materol ac amddifadedd ymhlith eu dysgwyr; cytunodd 99% (n=94). Serch hynny, nododd y mwyafrif o'r cyfranogwyr eu bod yn eu lleoliadau addysgol wedi llwyddo i addasu strategaethau ariannu'r GDD i gwrdd â'r heriau esblygol i ysgolion a dysgwyr; roedd 19%, n=18 yn cytuno'n gryf a 47%, n=45 yn cytuno â'r datganiad hwn.

Ffigur 31 Sgoriau canrannol ar gyfer materion cyd-destunol yr ymdriniwyd â hwy gan y GDD

Ymatebion penagored

Gofynnwyd i'r cyfranogwyr lle gwnaethoch nodi unrhyw lefel o gyfundeb neu anghytundeb ynghylch y dosbarthiad cyllid. Ymatebodd cyfanswm o 21 o gyfranogwyr (20% o 95). Sylwch fod y data a adroddir isod yn cyfeirio at ymatebion gan y 21 cyfranogwr hynny a gwblhaodd gwestiynau penagored yn yr adran hon yn unig, ac nid yw sgoriau canrannol yn cyfeirio at y boblogaeth gyfan o ymatebwyr i'r arolwg. Datblygwyd dwy brif thema: (i) Ofn ynghylch pwysau cyllidebol a (ii) Methu â diwallu anghenion.

Ofn dros gyllidebau

Trafodwyd ofn ynghylch cyllidebau gan 9 o'r 21 o ymatebwyr (43%). Er bod rhai yn gallu defnyddio'r GDD roedd pryder ynghylch y pwysau ar gyllidebau yn y dyfodol o ystyried y cynnydd mewn costau a'r cyllid statig.

“Hyd yn hyn rydym wedi llwyddo i ddefnyddio'r GDD yn gywir, fy ofn ar gyfer y flwyddyn academaidd nesaf yw y bydd yn rhaid defnyddio'r arian hwn ar gyfer costau craidd gan na fydd y gyllideb yn ddigonol ar ei phen ei hun.”
(Cyfranogwr 2)

“Yn y gorffennol rydym wedi defnyddio'r GDD i gefnogi amrywiaeth o brosiectau llesiant ac wedi cyflogi 6 aelod o staff cymorth i gefnogi diffygion llythrennedd a rhifedd. Oherwydd toriadau yn y gyllideb, mae ein darpariaeth wedi cael ei lleihau'n sylweddol.” (Cyfranogwr 83)

Methu â diwallu anghenion

Cafodd methu â diwallu anghenion ei drafod gan 6 o 21 o'r cyfranogwyr (29%). Roedd pryder bod yr anghenion yn tyfu yn enwedig ar ôl COVID-19 ac nid yw'r GDD yn gallu cefnogi hyn.

“Ni allwn barhau i gefnogi ein disgyblion mor llwyddiannus ag yr ydym yn ei wneud os oes toriadau i'r GDD neu fod yn rhaid i mi ddefnyddio'r grant i gefnogi costau staffio ayyb. Ni fyddwn yn gallu diwallu anghenion cymhleth ein dysgwyr, y mae'r mwyafrif ohonynt yn byw mewn tlodi sydd wedi hen ymwreiddio ac yn cael llawer iawn o Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod.” (Cyfranogwr 5)

“Mae cynnydd sylweddol wedi bod mewn anghenion cymhleth a materion iechyd meddwl gyda disgyblion, ond hefyd eu teuluoedd. Mae ôl-bandemig a chostau byw yn cael effaith sylweddol ar ysgolion. Mae disgwyl i ni wneud mwy gyda llawer, llawer llai! Nid yw'n gynaliadwy.” (Cyfranogwr 26)

4.2.3 Monitro a llywodraethu

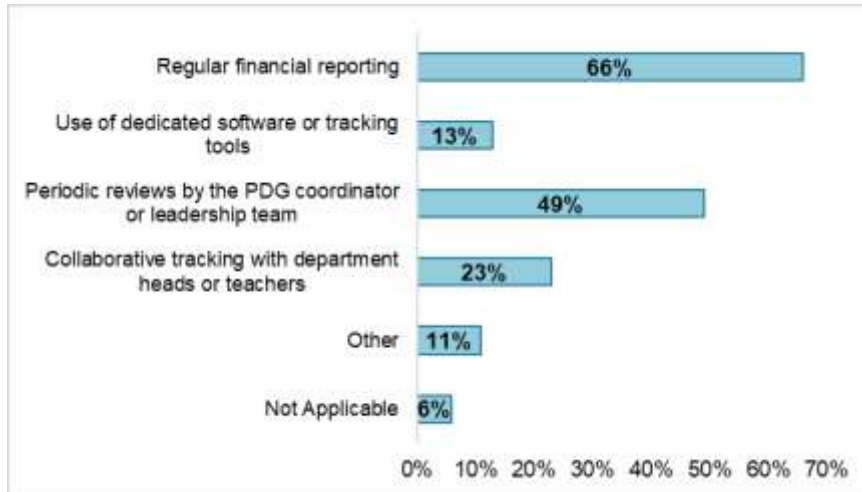
Mae'r adran hon yn yr arolwg yn canolbwyntio ar arferion lleoliadau addysgol wrth olrhain, gwerthuso a llywodraethu gwariant GDD.

Rôl ddynodedig

Roedd y cwestiwn cyntaf yn yr adran hon yn archwilio a oedd gan y lleoliadau addysgol a gynrychiolir gan y cyfranogwyr gydlynedd GDD dynodedig neu rôl gyfatebol. Mae'r canlyniadau'n dangos bod 48%, n=46 wedi ateb 'ie' a 48%, n=46 wedi ateb 'na'.

Olrhain gwariant

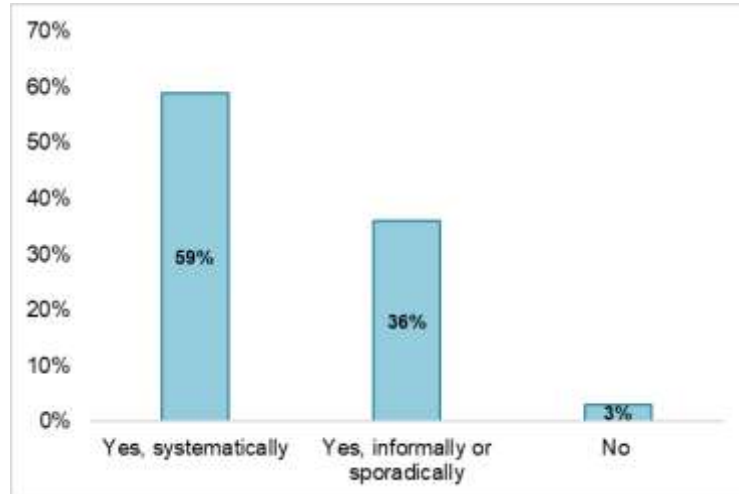
Yna holodd yr arolwg sut y cafodd gwariant y GDD ei olrhain drwy gydol y flwyddyn academaidd. Nododd mwyafrif y cyfranogwyr (66%, n=63) eu bod yn ei olrhain trwy gynnal adroddiadau ariannol rheolaidd a nododd 49% o'r cyfranogwyr (n=47) fod y cydlynedd GDD neu'r tîm arwain yn olrhain gwariant y GDD trwy gynnal adolygiadau cyfnodol (Ffigur 32). Mae'r canlyniadau hefyd yn datgelu, mewn nifer fach iawn o achosion (6%, n=6) na chafodd gwariant y GDD ei olrhain. O'r 11% o ymatebwyr a ddewisodd eraill, mynegwyd adolygiadau gyda phenaethiaid, llywodraethwyr, rheolwyr busnes a phartneriaid gwella.

Ffigur 32 *Tracio gwariant GDD*

Hunan arfarnu

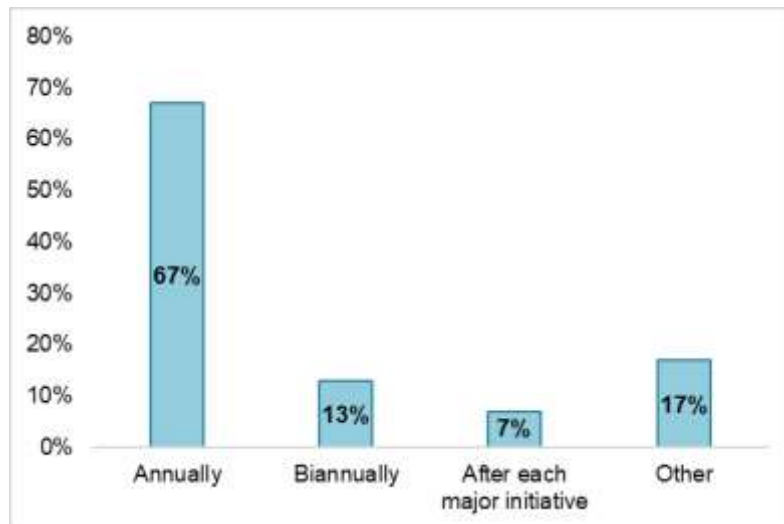
Gofynnwyd i'r cyfranogwyr a oedd y lleoliadau addysgol yr oeddent yn eu cynrychioli yn hunan arfarnu'r defnydd o gyllid GDD yn rheolaidd. Mae Ffigur 33 yn dangos bod bron i hanner y sampl hwn h.y., 59%, n=56, yn defnyddio arferion hunan arfarnu yn systematig.

Ffigur 33 *Arferion hunan arfarnu*

Amllder hunan arfarnu

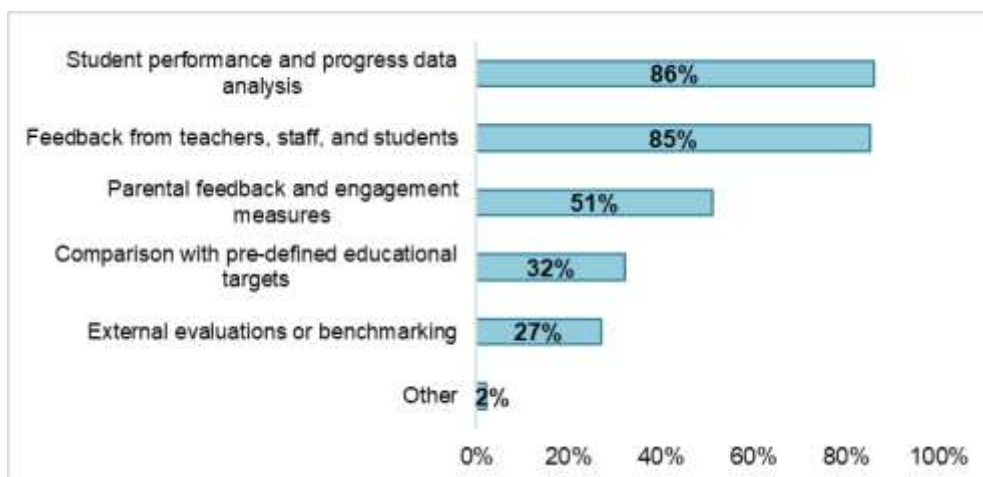
Gofynnwyd i'r cyfranogwyr a roddodd ateb cadarnhaol i'r cwestiwn blaenorol ddatgelu pa mor aml yr oeddent yn hunan arfarnu'r defnydd o gyllid GDD. Datgelodd mwyafrif yr ymatebwyr (67%, n=64) fod yr arferion hyn yn cael eu cynnal yn flynyddol. Dim ond 7% (n=7) a hunan arfarnodd y defnydd o gyllid GDD ar ôl pob menter fawr ac, yn y categori 'arall', nododd 8% (n=8) o gyfranogwyr fod hunan arfarnu'n digwydd ar ôl pob tymor (Ffigur 34). O'r 17% o'r ymatebwyr a ddewisodd arall, dywedodd 12 fod y GDD yn adolygiadau hanner tymor neu dymhorol.

Ffigur 34 *Amllder hunan arfarnu*

Gwerthuso effaith

Roedd yr offeryn arolwg yn archwilio'r dulliau a ddefnyddir gan leoliadau addysgol i arfarnu effaith mentrau a ariennir gan y GDD. Mae'r canlyniadau yn Ffigur 35 yn dangos bod mwyafrif helaeth y cyfranogwyr yn defnyddio dadansoddiad data perfformiad a chynnydd myfyrwyr (86%, n=82), ac adborth gan athrawon, staff, a myfyrwyr (85%, n=81) i arfarnu effaith y GDD. Ymagwedd arall a ddefnyddiwyd gan bron i hanner yr ymatebwyr oedd y mesurau adborth ac ymgysylltu rhieni (51%, n=48). O'r 2% n= 5 a ddewisodd fesurau dilyniant manwl eraill, a data cymharol. Defnyddiwyd ymgynghorwyr awdurdodau lleol a llais y disgybl hefyd.

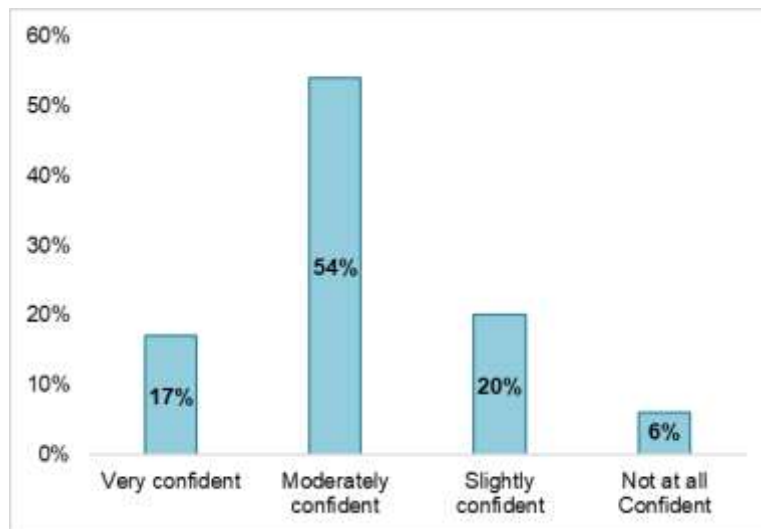

Ffigur 35 *Arfarnu effaith*

Hyder staff wrth arfarnu effaith

Gofynnwyd i'r cyfranogwyr nodi pa mor hyderus oedd y staff yn eu gallu i asesu effaith mentrau a ariennir gan y GDD; dywedodd bron i hanner, 54% (n=51), eu bod

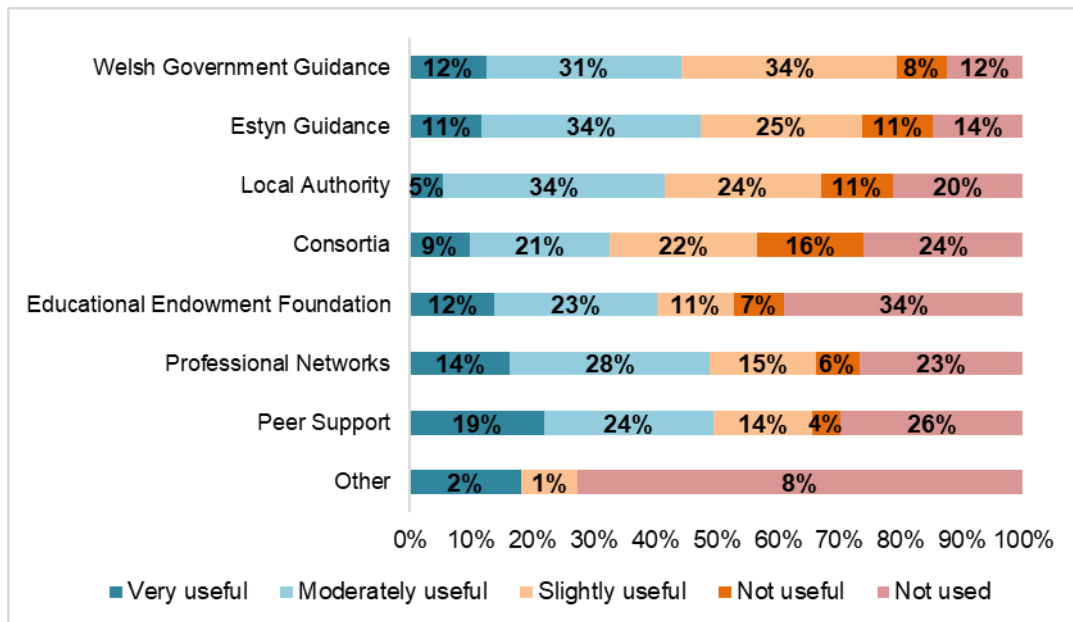
yn weddol hyderus (Ffigur 36). Dywedodd nifer fach iawn o gyfranogwyr, 6% (n=6), nad oedd y staff yn teimlo'n hyderus o gwbl i gynnal yr asesiad hwn.

Ffigur 36 Hyder staff wrth arfarnu effaith

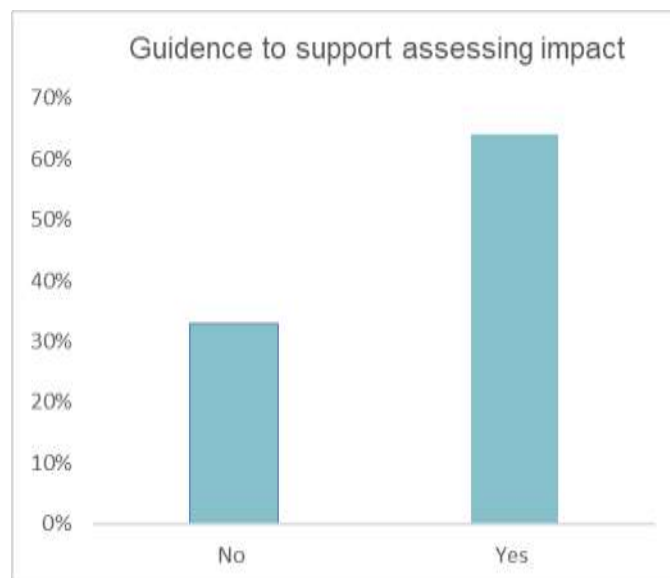
Adnoddau a ddefnyddir i arfarnu effaith gwariant y GDD

Nod yr arolwg oedd cael dealltwriaeth o'r adnoddau, y sefydliadau a'r offer sydd wedi cefnogi lleoliadau addysgol i werthuso effeithiolrwydd gwariant GDD. Mae'r canlyniadau yn Ffigur 37 yn gymysg, ond gellir nodi bod arweiniad Estyn (11%, n=10 wedi'u dewis yn 'ddefnyddiol iawn' a 34%, n=32 wedi'u dewis yn 'gymharol ddefnyddiol'), wedi'i ddilyn gan gymorth cymheiriaid (19%, n=18 wedi dewis 'defnyddiol iawn' a 24%, n=23 wedi dewis 'cymedrol ddefnyddiol'), ac ystyriwyd bod rhwydweithiau proffesiynol (14%, n=13 yn 'defnyddiol iawn' a 28%, n=27 yn 'gweddol ddefnyddiol') yn ddefnyddiol wrth asesu effeithiolrwydd gwariant y GDD. Yn yr un modd, mae'r canlyniadau'n dangos na ddefnyddiodd traean o'r cyfranogwyr, 34% (n=32) y wybodaeth a ddarparwyd gan y Sefydliad Gwaddol Addysg i werthuso effeithiolrwydd gwariant y GDD. O'r 2% n = 5 a adroddodd eraill, nid oedd rhai yn ymwybodol o'r adnoddau a ddefnyddiwyd i fonitro effaith, mynegwyd data mewnol ac ymchwil.

Ffigur 37 Adnoddau a ddefnyddiwyd i arfarnu effaith gwariant y GDD

Gofynnwyd i'r cyfranogwyr a oeddent yn ystyried bod gan y lleoliadau addysgol ddigon o arweiniad i'w helpu i asesu effaith gwariant y GDD yn gadarn. Rhoddodd bron i ddwy ran o dair o'r ymatebwyr, 64% (n=61), ateb cadarnhaol tra rhoddodd y traean arall (33%, n=31) ateb negyddol.

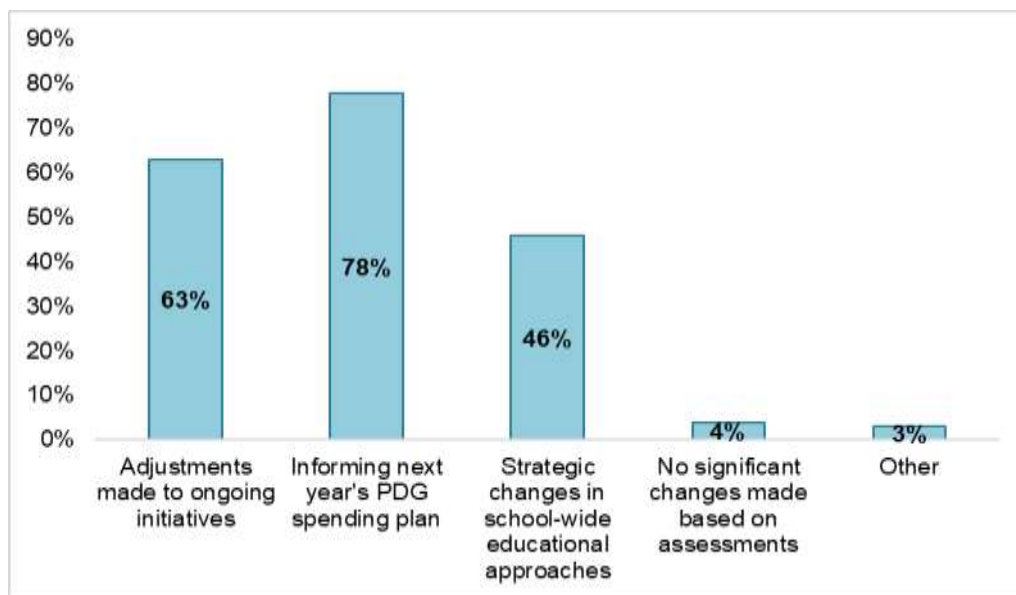

Ffigur 38 Canllawiau i gefnogi asesu effaith

O'r cyfranogwyr a ymatebodd i'r cwestiwn penagored ymhelaethodd 10 o gyfranogwyr ar eu hatebion. Buont yn trafod yr anhawster wrth asesu canlyniadau meddalach, cefnogaeth gyfyngedig gan ALLau a diffyg arweiniad clir sydd ar gael i ysgolion a dangosyddion effaith clir.

Hysbysu cynlluniau'r dyfodol

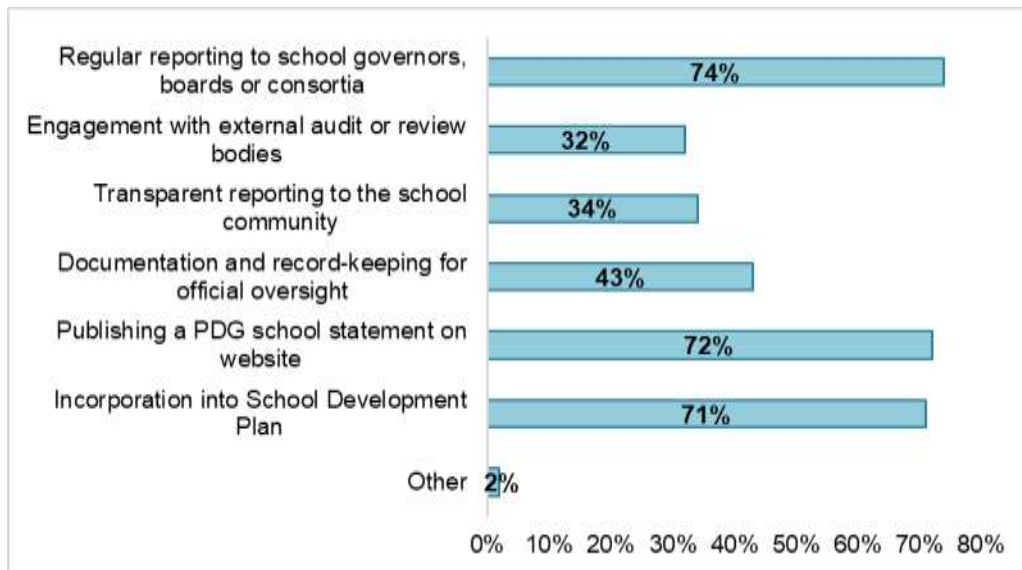
Gofynnwyd i'r cyfranogwyr nodi sut yr oedd canlyniadau hunan arfarnu'r GDD yn llywio eu cynllunio ar gyfer y dyfodol. Dangosir y canfyddiadau yn Ffigur 39, ac maent yn datgelu bod y canlyniadau, mewn mwyafrif sylweddol o'r achosion, wedi helpu i lywio cynllun gwariant y GDD ar gyfer y flwyddyn academaidd nesaf (78%, n=74), ac i addasu mentrau parhaus (63%), n=60). O'r 3 % (n = 4) a ddewisodd arall, dywedasant fod yr hunan arfarnu yn cefnogi newidiadau i Y Grant Datbygu Disgyblion ar Gyfer Plant Sy'n Derbyn Gofal, y bydd dysgwyr yn derbyn cymorth emosiynol, a chynllunio staff.

Ffigur 39 Hysbysu cynlluniau'r dyfodol

Sicrhau atebolrwydd

Mewn ymateb i'r cwestiwn, 'Pa fecanweithiau y mae eich ysgol yn eu defnyddio i hyrwyddo atebolrwydd mewn gwariant GDD?', datgelodd mwyafrif sylweddol o'r cyfranogwyr eu bod yn adrodd yn rheolaidd i lywodraethwyr ysgol, byrddau neu gonsortia (74%, n=70), maent yn cyhoeddi datganiad ysgol y GDD ar y wefan (72%, n=68) ac maent yn ymgorffori gwariant y GDD yn y cynllun datblygu ysgol (71%, n=67) (Ffigur 40). O'r 2% o'r ymatebwyr (n = 4) a ddewisodd eraill, mynegwyd cynlluniau a ddiweddarwyd ddwywaith y flwyddyn, partneriaid gwella a bod gormod o atebolrwydd.

Ffigur 40 Sicrhau atebolrwydd

Cwestiynau penagored ynghylch monitro a llywodraethu

Datblygwyd dau gwestiwn penagored i ddeall safbwyntiau'r cyfranogwyr ar y monitro a'r llywodraethu. Yn gyntaf, gofynnwyd i gyfranogwyr: A allwch ddweud wrthym am unrhyw heriau neu rwystrau wrth fonitro a gwerthuso gwariant y GDD? Sylwch fod y data a adroddir isod yn cyfeirio at ymatebion gan y 34 (36% o'r 95 o ymatebwyr) a gwblhaodd gwestiynau penagored yn yr adran hon yn unig, ac nid yw'r sgoriau canrannol yn cyfeirio at y boblogaeth gyfan o ymatebwyr i'r arolwg. Arweiniodd y cwestiwn penagored hwn at dair thema: Ystod yr adnoddau a ddefnyddiwyd, amser i fonitro effaith, a'r newid yn anghenion y dysgwyr.

Ystod o adnoddau a ddefnyddir

Mynegodd 7 o'r 34 o ymatebwyr a roddodd ateb i'r cwestiwn hwn yr ystod defnydd. O ystyried bod y GDD yn cwmpasu ystod eang o weithgareddau, teimlai'r cyfranogwyr fod hyn yn ei gwneud yn anodd monitro'r GDD.

“Nid yw bob amser yn cael ei ddefnyddio ar gyfer mentrau neu ymyriadau unigol yn unig - weithiau caiff ei ddefnyddio i ddarparu cymorth cynorthwydd addysgu ychwanegol o fewn dosbarthiadau i gryfhau gwahaniaethu a darpariaeth gyffredinol.” (Cyfranogwr 3)

“Mae'r GDD yn cefnogi cymaint o feysydd o'r ysgol mae'n anodd olrhain gwariant penodol.” (Cyfranogwr 42)

Amser i fonitro effaith

Trafodwyd amser i fonitro gweithgareddau'r GDD gan 5 o'r 34 o ymatebwyr a ymatebodd i'r cwestiynau penagored ar heriau neu rwystrau wrth fonitro a gwerthuso gwariant GDD.

“Yr heriau bob amser yw amser, llwyth gwaith a’r angen parhaus i sicrhau’r gwerth gorau am arian.” (Cyfranogwr 82)

Newidiadau yn anghenion dysgwyr

Mynegwyd y newid neu’r cynnydd yn anghenion y dysgwyr neu o fewn yr ysgol gan 5 o’r 34 o ymatebwyr a ymatebodd i’r cwestiynau penagored, gan ei gwneud yn anodd monitro a gwerthuso gwariant GDD.

“Mae anghenion y disgyblion yn newid yn gyson.” (Cyfranogwr 62)

“Yn aml mae wedi’i gynllunio ar gyfer rhywbeth ac yna mae angen cefnogi staffio o ganlyniad i dreuliau annisgwyl (cyflenwi).” (Cyfranogwr 62)

Roedd yr ail gwestiwn penagored yn gofyn am awgrymiadau ar gyfer gwella: Yn seiliedig ar eich profiad, pa welliannau y gellid eu gwneud i fonitro a llywodraethu GDD yn eich lleoliad? Sylwch fod y data a adroddir isod yn cyfeirio at ymatebion gan y n=31 (33% o 95) o gyfranogwyr a gwblhaodd gwestiynau penagored yn yr adran hon yn unig, ac nid yw sgorau canrannol yn cyfeirio at y boblogaeth gyfan o ymatebwyr yr arolwg. Nodwyd y tair thema ganlynol: y cylch ariannu; cyllidebau craidd; a llai o fonitro.

Cylch ariannu

O’r ymatebwyr, awgrymodd 25% (n=8) a ymatebodd i’r cwestiynau penagored fod angen gwella’r cylch ariannu i gefnogi monitro mwy effeithiol o’r grant.

“Dylai’r GDD gael ei gynllunio dros dair neu hyd yn oed bum mlynedd, fodd bynnag mae peidio â gwybod eich dyraniad tan yn hwyr iawn yn y flwyddyn ariannol yn gwneud hyn bron yn amhosibl.” (Cyfranogwr 77)

“Monitro’n fwy rheolaidd. Anodd oherwydd nid yw’r cyllid a’r flwyddyn academaidd yn cyfateb.” (Cyfranogwr 94)

Cyllidebau craidd

Awgrymodd cyfanswm o 25% o’r ymatebwyr (n=8 o 31) a ymatebodd i’r cwestiynau penagored fod y GDD yn cael ei ddefnyddio ar gyfer cyllidebau craidd ac mae hyn yn ei dro yn gwneud monitro’n anodd.

“Rwy’n meddwl bod y ddibyniaeth ar GDD ar gyfer cefnogi gwariant arall o fewn cyllidebau craidd ysgolion mewn rhai ysgolion yn broblem oherwydd cyllid cyffredinol gwael. Pe bai modd gwario’r grant GDD yn unol â’r bwriad yn unig fyddai’n llawer mwy llwyddiannus, fodd bynnag, mae ysgolion yn gwneud eu gorau gyda heriau gwirioneddol/eithafol ar hyn o bryd.” (Cyfranogwr 81)

Llai o fonitro

Awgrymodd lleiafrif o ymatebwyr (25%, n=8) a ymatebodd i'r cwestiynau penagored fod angen llai o fonitro, a bod y monitro mewnol yn ddigonol.

“Caniatáu i ysgolion fonitro a gwerthuso'r grant o fewn eu systemau a'u prosesau gwella ysgolion eu hunain. Cael gwared ar y pwysau i gyhoeddi a chwblhau datganiadau/ffurflenni at ddibenion ticio blwch ac ar gyfer gweision sifil.” (Cyfranogwr 24)

Anghenion yn y dyfodol

Yn olaf, roedd adran olaf yr arolwg am gael cipolwg ar anghenion y GDD ar gyfer y dyfodol. Roedd y cwestiwn penagored olaf yn gofyn i'r cyfranogwyr rannu eu mewnwelediadau am anghenion y dyfodol mewn perthynas â'r GDD; n=52 o gyfranogwyr a ymatebodd i'r cwestiwn hwn. Ar ôl dadansoddi, nodwyd saith thema: (i) mwy o gyllid; (ii) mwy o anghenion dysgwyr; (iii) cylch ariannu; (iv) Cinio Ysgol Gynradd Gyffredinol Am Ddim; (v) cynnal cyllid GDD; (vi) ardaloedd o amddifadedd; a (vii) arweiniad.

Mwy o gyllid

Roedd tua hanner (40%, n=21 o 52) yr ymatebwyr o blaid mwy o gyllid i gefnogi anghenion dysgwyr.

“Mae angen ei gynyddu i gwrdd ag anghenion cymdeithasol ac economaidd mwy o deuluoedd.” (Cyfranogwr 14)

Mwy o anghenion dysgwyr

Nododd cyfanswm o 25% (n=13 o 52) o'r ymatebwyr fod cynnydd wedi bod yn anghenion dysgwyr.

“Cynyddu tlodi a chymhlethdod yr angen.” (Cyfranogwr 36)

Cylch ariannu

Awgrymodd rhai ymatebwyr (15%, n=8 o 52) y dylid newid y cylch ariannu, felly roedd GDD tymor hwy ar draws sawl blwyddyn.

“Gwarant y bydd y cyllid yn parhau ac amcanestyniad 3 blynedd o arian i ganiatáu ar gyfer cynlluniau tymor hwy.” (Cyfranogwr 8)

CYGGD

At ei gilydd, awgrymodd 15% (n=8 o 52) o'r ymatebwyr fod Cinio Ysgol Gynradd Gyffredinol Am Ddim yn bryder iddynt mewn perthynas â lwfansau'r GDD.

“Gyda newidiadau darpariaeth prydau am ddim i bawb nid yw rhieni yn deall y newidiadau. Felly, mae'n bosibl na fydd rhai teuluoedd a rhai disgyblion yn

cynhyrchu cyllid GDD ac yn gymwys i'w gael. Bydd hyn yn golygu cyllidebau tynnach ac ni fydd disgyblion yn cael y cymorth y maent yn ei haeddu." (Cyfranogwr 43)

Cynnal cyllid GDD

Ychydig iawn o ymatebwyr (10%, n=5) a awgrymodd na fyddai eu hysgol yn gweithredu heb y cyllid GDD.

"Ni all ein hysgol oroesi heb i'r cyllid hwn gael ei gynnal." (Cyfranogwr 4)

Ardaloedd o amddifadedd

Awgrymodd cyfanswm o 8 % (n=4) o ymatebwyr fod angen mwy o gydnabyddiaeth i ysgolion mewn ardaloedd o amddifadedd uchel a'r anghenion cynyddol oedd ganddynt.

"Mae angen cynnal y grant hwn o leiaf; hebdo ef fyddai ysgolion, yn enwedig mewn ardaloedd difreintiedig, yn gweithredu." (Cyfranogwr 25)

Arweiniad

Yn olaf, awgrymodd nifer fach iawn o ymatebwyr (8 %, n=4) fod angen mwy o arweiniad ar y defnydd ac arfer effeithiol mewn perthynas â gweithgareddau GDD.

"Enghreifftiau o astudiaethau achos lle mae GDD wedi'i ddefnyddio'n effeithiol." (Cyfranogwr 62)

Cyfyngiadau

Roedd nifer o gyfyngiadau i'r elfen hon o'r ymchwil. Yn gyntaf, roedd cyfradd ymateb gymharol isel o ystyried bod yr arolwg yn targedu pob lleoliad addysgol yng Nghymru. O ystyried y ffaith bod yr arolwg wedi'i ddsbarthu ar yr adeg yr oedd lleoliadau addysgol yn cynllunio'r gwariant ariannol ac yn aros am gyllidebau, gallai amseriad yr arolwg fod wedi cyfrannu at y gyfradd ymateb isel ar draws lleoliadau¹⁸. Yn ail, roedd mwyafrif yr ymatebwyr wedi'u lleoli yn Ne-ddwyrain Cymru. Yn drydydd, roedd yr arolwg yn ymdrin â llawer o feysydd GDD, ac er ei fod yn gynhwysfawr, gallai hyd yr arolwg gyfrannu at gyfraddau ymateb isel a blinder ymatebwyr. Yn bedwerydd, gall gogwydd ymateb, gan gynnwys dymunoldeb cymdeithasol a rhagfarnau diffyg ymateb, effeithio'n sylweddol ar ganlyniadau arolygon. Er enghraifft, gall unigolion sydd â barn gref neu brofiadau penodol fod yn fwy tueddol o gymryd rhan, gan o bosibl ystumio'r data. Gall y duedd hon gyfyngu ar gyffredinol'r canfyddiadau, oherwydd efallai nad yw'n adlewyrchu barn y boblogaeth ehangach yn gywir. Yn bumed, dim ond ystadegau disgrifiadol a ddefnyddiwyd i gyflwyno canlyniadau'r arolwg hwn, un cyfyngiad yw na ddefnyddiwyd ystadegau casgliadol i

¹⁸ Fel atgoffa, nid oes addysg heblaw yn yr ysgol dim ond unedau cyfeirio disgyblion a gynrychiolir yn unrhyw un o'r dulliau casglu data.

archwilio perthnasoedd yn y data. Fodd bynnag, mae'n bosibl na fydd ystadegau casgliadol bob amser yn briodol neu'n angenrheidiol mewn rhai senarios. Mae'r rhain yn cynnwys sefyllfaoedd gyda maint sampl bach, lle na ellir cyffredinoli dibynadwy, neu pan fo'r dadansoddiad yn anelu at ddisgrifio data yn unig heb gyffredinoli neu brofi rhagdybiaeth gan wneud ystadegau disgrifiadol yn ddigonol. Gall samplau di-hap dorri'r rhagdybiaethau sydd eu hangen ar gyfer ystadegau casgliadol, gan arwain at ganlyniadau rhagfarnllyd. Mae cydnabod y cyfyngiadau hyn yn benodol yn hanfodol ar gyfer dehongli'r casgliadau a dynnwyd o'r arolwg, gan amlygu'r angen i fod yn ofalus ac ymchwil pellach i gadarnhau'r canfyddiadau.

Crynodeb

Cynhyrchodd yr arolwg a ddisbarthwyd i bob ysgol yng Nghymru i nodi sut maent yn gwario'r GDD y canfyddiadau cyffredinol a ganlyn:

- Mae ysgolion yn bwriadu defnyddio eu GDD i gefnogi cyrhaeddiad dysgwyr, iechyd a lles cymdeithasol ac emosiynol disgyblion, ymgysylltiad rhieni a theuluoedd a gwahanol fathau eraill o ymyrraeth/cyfoethogi. Mae hyn yn aml yn cynnwys defnyddio'r GDD i benodi staff cymorth ac i ymgymryd â dysgu proffesiynol staff.
- Mae ysgolion yn defnyddio gwahanol fathau o dystiolaeth ac arweiniad i lywio eu defnydd o'r GDD, ond dim ond tua hanner yr ysgolion a ymatebodd a ddywedodd fod y ffynonellau hyn yn ddefnyddiol iawn neu'n gymedrol o leiaf.
- Mae mwyafrif yr ysgolion yn ceisio defnyddio'r GDD fel rhan o gynllunio strategol hirdymor ond yn teimlo eu bod wedi'u cyfyngu gan gyfnod amseru blynyddol y grant ac ansicrwydd ynghylch ei ddyfodol.
- Mae mwyafrif sylweddol o ysgolion yn targedu'r defnydd o'r grant, yn ôl y bwriad, at ddisgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim, ond maent hefyd yn ystyried bregus rwydd y disgyblion eraill wrth benderfynu at bwy y dylent dargedu.
- Mae ysgolion yn defnyddio ystod o ddata i olrhain eu defnydd o'r grant gan gynnwys cyrhaeddiad disgyblion ac mae'r mwyafrif yn seilio'u monitro o'r grant ar hunan arfarnu.
- Mae pwysau ar ysgolion o ganlyniad i lai o gyllid a chynnydd yn anghenion disgyblion wedi arwain at ddefnyddio'r GDD i gefnogi cyllideb graidd yr ysgol.

4.3 Cam 3: Canfyddiadau cyfweiliadau lled-strwythuredig

Cyfweiliadau lled-strwythuredig Cam 3: Pwrpas y cam hwn oedd archwilio pynciau cymhleth a darganfod mewnwelediadau wrth gynnal cysondeb gyda set graidd o gwestiynau. Mae natur sgysiol y cyfweiliadau hyn yn helpu i feithrin cydberthynas, gan annog ymatebion gonest a hwyluso'r gwaith o ddarganfod themâu newydd sy'n dod i'r amlwg. Roedd y defnydd o gyfweiliadau lled-strwythuredig i ychwanegu dyfnder a chyd-destun i ganfyddiadau'r arolwg.

Cynlluniwyd yr amserlen gyfweild ar y cyd â Llywodraeth Cymru i gwmpasu'r categorïau tebyg yn yr arolwg: Targedu, monitro a llywodraethu, strategaethau, effaith, ac anghenion y dyfodol. Mae copi o'r amserlen gyfweild i'w gweld yn Atodiad C.

Disgrifiad sampl: Mae Tabl 15 yn cyflwyno rolau swydd y cyfranogwyr a gyfweildwyd. Cyfweildwyd 21 o gyfranogwyr, y mwyafrif ohonynt yn benaethiaid (67%, n=14). Mae'r canlyniadau hefyd yn dangos bod y sampl yn cynnwys cyfranogwyr nad oeddent yn gweithio yn y sectorau ysgol, ond roeddent yn gyfrifol am weinyddu'r GDD neu gynllunio gweithgareddau gwariant.

Tabl 15 Canran a nifer y cyfweleion astudio yn ôl rôl swydd (cam 3)

Rôl bresennol mewn lleoliad addysgol	N	%
Pennaeth	14	67
Dirprwy/ Pennaeth Cynorthwyol	2	10
Cydlynnydd grantiau ALI	2	10
Athrawon ymgynghorol Rheolwr ar gyfer y sector nas cynhelir (Grant Datblygu Disgyblion Blynnyddoedd Cynnar ALI)	1	5
Rheolwr y tîm addysg gynnar a ariennir (Grant Datblygu Disgyblion Blynnyddoedd Cynnar ALI)	1	5
Cydlynnydd addysg i blant (Y Grant Datbygu Disgyblion ar Gyfer Plant Sy'n Derbyn Gofal ALI)	1	5

Sylwer. Mae'n bosibl na fydd y canrannau'n dod i 100 oherwydd talgrynnu.

Roedd cyfanswm o n=16 o gyfranogwyr yn gweithio i leoliadau addysgol (penaethiaid a dirprwy benaethiaid); Roedd 50% (n=8) yn gyflogedig mewn ysgolion cynradd a 50% (n=8) yn cael eu cyflogi mewn ysgolion uwchradd. Mae Tabl 16 yn

dangos nifer y dysgwyr yn y lleoliadau addysgol a gynrychiolir gan y sampl hwn o gyfweleion.

Tabl 16 *Canran y cyfweleion astudio mewn lleoliadau addysgol cynradd ac uwchradd yn ôl nifer y dysgwyr ar y gofrestr ar gyfer pob lleoliad (cam 3)*

Nifer y dysgwyr	Lleoliadau addysgol cynradd	Lleoliadau addysg uwchradd
151-400	88%	13%
401-800	13%	25%
801-1200		50%
1201-1600		13%

Sylwer. Mae'n bosibl na fydd y canrannau'n dod i 100 oherwydd talgrynnu.

Mae Tabl 17 yn dangos canran y dysgwyr eFSM yn lleoliadau addysgol y cyfweleion. Roedd gan y lleiafrif o leoliadau addysgol a gynrychiolwyd gan y cyfranogwyr ganran eFSM rhwng 41-50% (31%, n=5) a rhwng 51-60% (25%, n=4).

Tabl 17 *Canran a nifer y dysgwyr eFSM yn ôl y sampl o gyfweleion yr astudiaeth (cam 3)*

Canran yr eFSM	N	%
11-15%	1	6
16-20%	1	6
21-30%	1	6
31-40%	2	13
41-50%	5	31
51-60%	4	25
61-70%	1	6
Dros 70%	1	6

Sylwer. Mae'n bosibl na fydd y canrannau'n dod i 100 oherwydd talgrynnu.

Mae Tabl 18 yn cyflwyno lleoliad sefydliadau addysgol y cyfweleion fesul rhanbarth (h.y., ALI). Roedd lleiafrif y cyfranogwyr o Dde-orllewin Cymru (38%, n=8) a Gogledd Cymru (33%, n=7). Mae dadansoddiad llawn o leoliad sefydliadau addysgol ac ALlau i'w weld yn atodiad a, Tabl A.3.

Tabl 18 *Canran a nifer y cyfweleion astudio yn ôl lleoliad sefydliadau addysgol (cam 3)*

Lleoliad y sefydliad	N	%
Gogledd Cymru	7	33
Canolbarth Cymru	3	14
De-orllewin Cymru	8	38
De-ddwyrain Cymru	3	14

Sylwer. Mae'n bosibl na fydd y canrannau'n dod i 100 oherwydd talgrynnu.

Dadansoddiad Thematig:

Mae'r adran hon yn cyflwyno'r canfyddiadau ansoddol a ddeilliodd o'r cyfweiliadau lled-strwythuredig a gynhaliwyd ag unigolion sy'n gyfrifol am ddefnyddio neu ddosbarthu'r GDD, a chyflwynir y categorïau a'r themâu yn Nhabl 19. Cynhaliwyd cyfanswm o 21 o gyfweiliadau lled-strwythuredig ar gyfer yr astudiaeth gyfredol.

Tabl 19 Themâu a chategoriâu allweddol a nodwyd yn yr astudiaeth gyfredol o ddadansoddiad thematig y cyfweiliadau ag unigolion sydd â chyfrifoldeb mewn perthynas â defnyddio'r GDD yng Nghymru (cam 3)

Categoriâu	Targedau a strategaethau	Monitro	Strategaethau effeithiol	Arweiniad	Effaith	Heriau	Dyfodol	Y GRANT DATBYGU DISGYBLION AR GYFER PLANT SY'N DERBYN GOFAL
Themâu	Amodau dysgu	Ymddiriedolaeth broffesiynol	Codi presenoldeb	Ystod o ganllawiau effeithiol	Anhawster asesu effaith	Heriau o fewn y system addysg (Pwysau ar gyllidebau, Cinio Ysgol Gynradd Gyffredinol Am Ddim, Dibyniaeth ar y GDD, ysgolion anghenion uchel)	Cylch ariannu	Dull canolog
	Cyfle cyfartal	Monitro yn unol â gwariant	Lles cymdeithasol ac emosïynol	Angen mwy o arweiniad	Gwerth ychwanegol	Heriau ehangach na'r system addysg (Tlodi mewn gwaith, a chostau byw, Diffyg gwasanaethau)	Hyfforddiant	Hyblygrwydd

	Strategaethau ymgysylltu ac adeiladu		Canolbwyntio ar ymyriadau i gefnogi sgiliau academaidd	Rhannu adnoddau a datblygu rhwydweithiau	Llwybrau		Rhannu arfer da	Terminoleg
					Cwricwlwm i Gymru			

Categori 1: Targeddu a strategaethau

Gofynnwyd i'r cyfranogwyr sut y maent yn targedu'r GDD a'r strategaethau y maent yn eu defnyddio. Targedodd pob un o'r cyfranogwyr ddysgwyr eFSM naill ai'n uniongyrchol drwy ymyriadau neu drwy ffyrdd ysgol gyfan o weithio. Soniodd yr holl gyfranogwyr fod y GDD yn caniatáu iddynt ganolbwyntio ar greu amgylchedd ysgol fel bod dysgwyr yn gallu dysgu a chael mynediad at y cwricwlwm. Daeth tair prif thema i'r amlwg yn y categori hwn: Amodau dysgu, Cyfle cyfartal, a strategaethau Ymgysylltu ac adeiladu.

Thema: Amodau dysgu

Cytunodd yr holl gyfranogwyr fod y GDD yn caniatáu iddynt ganolbwyntio ar greu amgylchedd ysgol fel bod dysgwyr yn barod i ddysgu a chael mynediad at y cwricwlwm. Roedd yr amodau dysgu yn golygu cefnogi lles cymdeithasol ac emosiynol dysgwyr trwy ymyriadau pwrpasol ac ethos ysgol gyfan.

“Ni allwch eistedd y plentyn i lawr a gweithio ar ei ddarllen a'i ysgrifennu. Mae'n rhaid i chi ddod â'r teuluoedd gyda chi ar y daith honno oherwydd mae angen i chi eu cael i fuddsoddi yn y gwaith oherwydd os na wnânt hynny, nid ydych chi'n cael cefnogaeth y rhieni, yna ni fydd y plant yn gweld y gwerth ynddo chwaith. Rydyn ni'n eu dysgu i ddarllen ac ysgrifennu. Mae'n rhaid i chi roi'r holl waith yna i mewn yn y cefndir ar agweddau eraill o'n gwaith.”
(Cyfranogwr 3)

“Mae ein hysgol mewn gwirionedd yn lle diogel i'r plant hynny ddod. Mae'n fan lle maen nhw'n teimlo eu bod nhw'n cael eu rheoleiddio a dydyn nhw ddim yn wahanol i unrhyw un arall oherwydd maen nhw, wyddoch chi, maen nhw'n rhan o'r teulu mawr hwn rydych chi'n ceisio ei greu?”(Cyfranogwr 4)

Thema: Ecwiti cyfleoedd

Dywedodd y rhan fwyaf o'r cyfranogwyr fod GDD yn cefnogi dysgwyr trwy ddileu rhwystrau i ddysgu a galluogi'r ysgol i dargeddu anghenion dysgwyr fel eu bod yn cael mwy o gyfle cyfartal i fod yn llwyddiannus yn yr ysgol. Roedd hyn yn amrywio o ddarpariaeth amgen i weddu i anghenion dysgwyr i gael mynediad i'r cwricwlwm, cefnogaeth ymarferol ar gyfer gwisgoedd ysgol (esgidiau, hwdis ymadawyr a dillad eraill) a gallu cael mynediad at deithiau allgyrsiol.

Roedd rhai o'r arweinwyr ysgol hefyd yn defnyddio'r GDD i gael gwared ar rwystrau cost i'r diwrnod ysgol, gan sicrhau nad oedd dysgwyr dan anfantais bellach. Roedd gwneud yn siŵr bod dysgwyr yn gallu cael mynediad i'r cwricwlwm hefyd i'w weld yn y defnydd o ddarpariaethau amgen (canolfannau dysgu, unedau ymddygiad) a

llwybrau galwedigaethol o fewn a thu allan i'r ysgol gan sicrhau bod dysgwyr yn gallu cyrchu darpariaeth i gefnogi eu hanghenion a'u diddordebau.

“Rydyn ni'n ymwybodol iawn, iawn yma, yn ymwybodol iawn o beidio â gofyn i rieni am arian ac felly, chi'n gwybod, mae'r argyfwng costau byw a phopeth felly, wyddoch chi, hyd yn oed yn waeth nawr iddyn nhw. Felly, rydym yn ymwybodol iawn o hynny. Pethau fel, hwdis ymadawyr.”(Cyfranogwr 15)

“Mae rhai o'n GDD yn cael ei ddefnyddio i gefnogi teuluoedd... pethau fel cyfleoedd preswyl a chostau teithiau a, wyddoch chi, i sicrhau bod y disgyblion hynny'n cael mynediad i'r holl gyfleoedd yn yr un modd â phlant eraill.” (Cyfranogwr 10)

“Rydym angen lle i'n dysgwyr â ffobia ysgol ddod i mewn a bod yn dawel iawn. Dim ond iddyn nhw ddod i mewn a'u cael yn ôl yn yr adeilad.”
(Cyfranogwr 5)

“Rydym hefyd yn ariannu darpariaethau amgen. Rydym yn ei wneud yn benodol oherwydd mai nhw yw'r sgiliau sylfaenol a fydd yn galluogi plant i ffynnu ar draws y cwricwlwm, felly mae'r sgiliau mathemategol yn rhoi hyder iddynt mewn ystod o bynciau eraill ac yn syml ar gyfer sgiliau cyfathrebu yn Saesneg. Mae'n caniatáu iddynt gael mynediad i'r cwricwlwm yn rhywle arall, felly rydym yn defnyddio athrawon arbenigol yn fawr iawn i ganolbwyntio eu hegri ar roi'r sgiliau craidd i blant sy'n eu galluogi i ffynnu.” (Cyfranogwr 17)

“Mae e [tiwtor y Coleg] yn cyflwyno i'ch 10 dysgwr blwyddyn 11 ac wedi bod yn dysgu ac yn ymateb yn gadarnhaol iddo ac mae'n eu cael trwy ddau fath gwahanol o gymwysterau. Mae rhai wedyn yn gwneud y cynllun prentisiaeth iau mewn pethau fel adeiladu, mecaneg moduron gyda'n coleg lleol hefyd. Rydych chi'n gwybod bod cost i hynny, ond mae'n sicrhau bod y disgyblion hyn yn parhau i ymgysylltu, ac nad ydyn nhw'n dod yn NEET - Ddim mewn Addysg, Cyflogaeth na Hyfforddiant. Felly, rydych chi'n gwybod bod y llwybr addysg yn parhau.” (Cyfranogwr 20)

Thema: Ymgysylltu a meithrin perthnasoedd

Y strategaeth a drafodwyd fwyaf oedd ymgysylltu, yn enwedig ynghylch ymgysylltu â theuluoedd a dysgwyr ar lefelau cynradd ac uwchradd. Roedd hyn hefyd yn bwysig ar gyfer dysgwyr Grant Datblygu Disgyblion y Blynyddoedd Cynnar a Y GRANT DATBYGU DISGYBLION AR GYFER PLANT SY'N DERBYN GOFAL a meithrin perthnasoedd â phawb sy'n ymwneud â bywydau'r dysgwyr. Roedd ymgysylltu teuluoedd â'r ysgol yn cael ei ystyried yn ffordd bwysig o gefnogi'r dysgwyr a chyflawnwyd hyn fel arfer trwy weithwyr ymgysylltu â theuluoedd ymroddedig a ariennir gan y GDD. Er mwyn ymgysylltu â theuluoedd, roedd dosbarthiadau sgiliau

rhieni a mwy o gyfleoedd i deuluoedd ddod i mewn i'r ysgol i ddarllen neu weld gwaith dysgwyr. Roedd y rhan fwyaf o'r cyfranogwyr yn teimlo bod meithrin perthnasoedd â rhieni yn allweddol i gefnogi dysgwyr difreintiedig. Teimlai'r cyfranogwyr eu bod yn deall rhai o'r rhwystrau a brofwyd gan rieni wrth ymgysylltu ag ysgolion a cheisio goresgyn y rhwystrau hyn trwy fod yn weladwy ac yn hawdd mynd atynt. Roedd ymgysylltu â theuluoedd yn aml wedi'i anelu at feithrin ymddiriedaeth gyda theuluoedd a dysgwyr a sicrhau bod gwerth addysg yn cael ei gefnogi yn yr ysgol ac o fewn y teulu.

“Rydym wedi cyflogi gweithwyr ymgysylltu â theuluoedd ein hunain, felly mae'r gweithwyr ymgysylltu â theuluoedd hynny'n cael eu targedu i feithrin perthnasoedd â'r teuluoedd hynny er mwyn ceisio eu hailgysylltu â'r broses addysgol oherwydd nid yw llawer o'r teuluoedd, wyddoch chi, yn gwerthfawrogi addysg.” (Cyfranogwr 12)

“Darparu sesiynau coginio i ddod iddynt - neu ganeuon a straeon, sesiwn, - beth bynnag yw eu ffocws yn eu lleoliad sy'n agor y drysau ac yn enwedig ar ôl y pandemig a oedd angen digwydd eto.” (Cyfranogwr 7)

“Mae'n cymryd ychydig o flynyddoedd i adeiladu sylfeini oherwydd bod ein rhieni wedi cael profiad gwael o'r ysgol eu hunain...” (Cyfranogwr 9)

“Rydyn ni'n edrych ar oedran [...] mae ein disgyblion sy'n ymddieithrio nawr ar gefn COVID yn mynd lawr i 13 oed. Yr hyn rydyn ni'n gorfod ei wneud yw edrych ar ffyrdd o geisio ennyn eu diddordeb. Er enghraifft, rwy'n sefydlu bar ewinedd i ddysgwyr benywaidd oherwydd mae gennym ni ferched ym mlwyddyn naw sydd wedi ymddieithrio'n llwyr. Dwi hefyd yn edrych i uwchsgilio plant i fod yn baristas.” (Cyfranogwr 11)

“Mae yna weithio bob amser, ymgysylltu â rhieni ac wrth gwrs gyda'r pandemig fe wnaethon ni gymryd pum cam yn ôl. Darparu sesiynau coginio i ddod i mewn iddynt neu ganeuon a straeon, sesiwn, beth bynnag yw eu ffocws yn eu lleoliad sy'n agor y drysau ac yn enwedig ar ôl y pandemig, roedd angen i hynny ddigwydd eto.” (Cyfranogwr 7)

Categori 2: Monitro

Holwyd pob cyfranogwr ynghylch monitro'r grant. Daeth tair prif thema i'r amlwg yn y categori hwn: (i)Ymddiriedolaeth Broffesiynol a (ii)Monitro yn unol â gwariant a (iii) hunan-fonitro yn y lleoliad.

Thema: Ymddiriedaeth broffesiynol

Awgrymodd y rhan fwyaf o'r ysgolion fod perthynas ymddiriedus gyda'r haen ganol, bod yr ysgolion yn defnyddio'r cyllid yn y modd cywir.

“Mae wedi bod yn eithaf neis oherwydd roedd yn teimlo bod yna ychydig mwy o ymddiriedaeth broffesiynol ein bod ni'n mynd i ddefnyddio'r arian ar gyfer yr hyn y'i bwriadwyd ar ei gyfer, wyddoch chi.” (Cyfranogwr 1)

“Rwy'n meddwl ei bod yn hynod bwysig adrodd, ond ar hyn o bryd rwy'n meddwl bod yr adrodd yn gywir oherwydd rwy'n meddwl bod yn rhaid i [...] ysgolion ac yn cael rhywfaint o ymddiriedaeth er mwyn gwario'r grant, sut maen nhw'n gweld orau hefyd” (Cyfranogwr 19)

“Yn aml, mae yna feini prawf penodol y dylem ni fod yn eu cadw, ond mae rhai elfennau o'r grant y mae angen hyblygrwydd arnoch chi. Rwy'n meddwl bod mwy o ymddiriedaeth nag sydd wedi bod yn y ffordd y maent yn defnyddio eu GDD. Rwy'n bendant yn meddwl bod angen lefel o atebolrwydd.” (Cyfranogwr 11)

Thema: Monitro yn unol â gwariant

Teimlai'r rhan fwyaf o'r Cyfranogwyr fod angen monitro arian cyhoeddus. Fodd bynnag, roedd cyfranogwyr yn teimlo bod dyfnder amrywiol gyda'r cynlluniau gwariant yn cael eu craffu a'u herio.

“Yn bersonol, hoffwn weld mwy o fonitro o fewn yr awdurdod. Dwi'n meddwl bod angen Ymgynghorwyr Her neu Gynghorwyr Gwella Ysgolion i gymryd mwy o ran yn y cynllunio a'r cyflwyno a'r gwerthuso hynny. Nid wyf yn meddwl ei fod wedi'i wneud mewn unrhyw ddyfnder mawr. Nid oes yr her honno yno. Dwi'n meddwl bod yna lawer iawn o 'mae pennaeth wedi penderfynu ein bod yn mynd i'w wario ar hyn' ac nid yw'n cael ei herio. Felly, dwi'n meddwl bod rhai systemau y gellid eu gwella.”(Cyfranogwr 7)

“Dwi'n meddwl y dylai fod yn amodol ar y pethau y mae'n cael ei wario arnynt oherwydd [...] dydw i ddim yn meddwl ei bod yn briodol i ysgol dderbyn £100,000 ac yna peidio â chyflawni ar gyfer y plant y mae'n ddisgwyliedig ar eu cyfer.”(Cyfranogwr 17)

“Ond oherwydd fy mod yn gweld yr holl grantiau, mae gennym ein cynllun ymagwedd ysgol gyfan; mae gennym ni gynllun ysgolion bro, mae gennym ni gynllun GDD, rydyn ni wedi rhoi gwybod i chi fod yna gynllun dysgu sylfaenol - mae yna lawer o gynlluniau. Cynlluniau gweithredu ADY, mae'n debyg fy mod yn gwybod beth yw'r pwrpas, ond byddwn yn dal i ofyn beth yw'r pwrpas. Ie, mae'n cynllunio er mwyn cynllunio.” (Cyfranogwr 19)

“...ond dim ond tasg arall sydd gan benaethiaid neu reolwyr yw hi, dim ond gwastraff amser i ni yw hi [...] Ac i fod yn onest gyda chi, dwi'n meddwl mai ymarfer papur yn unig ydyw.” (Cyfranogwr 11)

Thema: Hunan-fonitro o fewn gosodiadau

Gofynnwyd i'r holl gyfranogwyr sut y maent yn olrhain ac yn monitro gweithgareddau ymyriadau neu strategaethau y maent yn eu defnyddio yn eu lleoliad. Roedd hyn hefyd yn cynnwys monitro mewnol gan y llywodraethwyr. Daeth un thema i'r amlwg yn y categori hwn: Adnabod a newid arfer.

Thema: Adnabod a newid arfer

Teimlai'r rhan fwyaf o'r cyfranogwyr fod yr olrhain yn caniatáu iddynt ddangos effeithiolrwydd yr ymyriadau neu'r strategaethau. Roedd hunan-fonitro hefyd yn eu galluogi i ddangos lle nad oedd ymyriadau'n gweithio.

“Felly, o'r asesiad cychwynnol, fel rydyn ni'n mynd drwodd, os ydyn ni'n gweld, wyddoch chi, nad yw ymyriad yn gweithio yn ystod y cyfnod hwnnw, yna byddwn ni'n ei addasu ac yn ei newid wrth i ni fynd yn ein blaenau.” (Cyfranogwr 6)

“Rydym yn ei wneud trwy ddata a thracio ac mae defnyddio'r grant wedyn yn golygu pan fyddwn yn dyrannu myfyrwyr i athrawon unigol ar gyfer mentora, er enghraifft, mae hynny wedyn yn bwydo ei hun i mewn i reoli perfformiad, fel bod yr unigolion hynny yn gwybod bod llwyddiant eu blwyddyn wedi bod yn seiliedig ar y ffaith ein bod yn gweithio gyda phlant dan anfantais.” (Cyfranogwr 17)

“Felly, rydyn ni'n dadansoddi'r hyn y mae pob rhan o'r grant yn cael ei ddefnyddio i liniaru ar ei gyfer ac yna rydyn ni'n rhoi meini prawf llwyddiant clir o sut beth fyddai hwnnw os yw'n gweithio, ac rydyn ni'n mesur ac yn monitro i'r meini prawf llwyddiant hynny. Felly, pe baech yn edrych ar fy system olrhain grantiau, dim ond gwyrdd, ambr neu goch ydyw, ond dyna le rwy'n cynllunio a yw'r hyn yr ydym yn ei wneud yn gweithio allan a oes data a phroses y tu ôl i hynny, sy'n caniatáu imi wneud y penderfyniad hwnnw. Sy'n gwneud hunanwerthuso da iawn.” (Cyfranogwr 8)

Categori: Strategaethau effeithiol

Gofynnwyd i bob cyfranogwr am strategaethau effeithiol. Daeth tair prif thema i'r amlwg o'r categori hwn: Presenoldeb, cymorth lles cymdeithasol ac emosiynol, a ffocws ar ymyriadau i gefnogi sgiliau academiaidd.

Thema: Cynyddu presenoldeb

Roedd strategaethau i wella presenoldeb yn cynnwys ystod o strategaethau, gan gynnwys bws cerdded, tocynnau presenoldeb, defnyddio swyddfeydd ymgysylltu â theuluoedd i ddatblygu perthnasoedd â theuluoedd i wella cyfathrebu a pherthnasoedd. Roedd y rhan fwyaf o'r cyfranogwyr yn teimlo bod presenoldeb ar ôl COVID wedi bod yn broblem ychwanegol ar draws y system addysg. Awgrymodd mwyafrif y cyfranogwyr fod gwella presenoldeb yn effeithiol i gefnogi pob dysgwr gan gynnwys dysgwyr o gartrefi incwm isel.

“Mae gennym ni gyswllt teuluol hefyd, felly mae'n olrhain presenoldeb. Felly rydym yn dechrau ei weld yn gwella, ond cymerodd sbel i gyrraedd y pwynt hwnnw. Mae'n eithaf enbyd, wyddoch chi, ac mae rhai o'r problemau'n erchyll, wyddoch chi, fel o dan 50%. Ie, presenoldeb yw un o'r rhai mwyaf.”
(Cyfranogwr 4)

“Ond ers i mi fod yma, dydyn ni ddim wedi gorfod gwneud unrhyw hysbysiadau cosb benodedig o gwbl, oherwydd mae'r dull hwnnw wedi gweithio, ac rydym wedi cael y presenoldeb yn ôl i fyny.” (Cyfranogwr 1)

Thema: Lles cymdeithasol ac emosiynol

Roedd y rhan fwyaf o'r cyfranogwyr yn teimlo bod cefnogi anghenion cymdeithasol ac emosiynol dysgwyr yn effeithiol. O ystyried bod y rhan fwyaf o'r cyfranogwyr wedi targedu anghenion cymdeithasol ac emosiynol, nid yw'n syndod y teimlwyd bod hon yn strategaeth effeithiol. Gwnaethpwyd hyn mewn amrywiol ffyrdd, gan fod creu'r amgylchedd ysgol gywir wedi'i awgrymu fel ffordd graidd o dargedu cyllid GDD. Defnyddiwyd ymyriadau pwrpasol fel ELSA, timau lles a gofal bugeiliol yn yr ysgol, yn ogystal â rhai ymyriadau allanol. Yn ogystal, roedd bod yn wybodus am drawma yn cael ei ystyried yn bwysig.

“Yr hyn rydyn ni wedi'i wneud yw clwb glanio meddal lle rydyn ni'n gwybod bod gennym ni tua saith neu wyth o blant sy'n ei chael hi'n anodd dod i mewn a dadmer bron yn y bore.” (Cyfranogwr 3)

“I wneud yn siŵr bod ganddyn nhw'r iechyd meddwl, corfforol ac academiaidd cywir i fynd i'r camau nesaf.” (Cyfranogwr 8)

“..oni bai ein bod yn mynd i'r afael â lles yn gyntaf, nid ydynt yn mynd i allu cyflawni tasgau academiaidd oherwydd eich bod yn gwybod bod ganddynt - ôl-fflachiau a rhywbeth sydd wedi digwydd, mae eu meddwl yn symud i rywle lle nad ydyn nhw'n teimlo efallai'n arbennig o hapus, wyddoch chi, felly mae'r Staff yma – mae'n Ysgol feithringar iawn.” (Cyfranogwr 10)

“Pe bai, er enghraifft, fy narpariaeth les yn cau yfory, byddai gennyf 3035 o blant na allent ddod i’r ysgol uwchradd.” (Cyfranogwr 8)

Thema: Canolbwyntio ar ymyriadau i gefnogi sgiliau academiaidd

Teimlwyd bod ymyriadau academiaidd â ffocws yn strategaethau effeithiol i gefnogi dysgwyr. Roedd yr ymyriadau hyn yn targedu dysgwyr yn bennaf yr oedd angen cymorth ychwanegol arnynt gyda medrau academiaidd, gan gynnwys mathemateg, llythrennedd, a medrau angenrheidiol eraill. Roedd y cymorth hwn yn aml yn cael ei ddarparu mewn lleoliadau grŵp llai gyda chynorthwyr addysgu/cynorthwyr cymorth penodedig, gan ddangos bod ysgolion yn defnyddio ymatebion haenog i anghenion dysgwyr.

Wel, dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf mae’r GDD wedi bod yn wirioneddol bwysig i ni wrth gefnogi ein dysgwyr sy’n derbyn pryddau ysgol am ddim yn eu cyfleoedd cwricwlaidd a chyfoethogi allgyrsiol hefyd. Felly, rydym wedi defnyddio GDD i ddarparu mwy o hyfforddiant yn y sgiliau sylfaenol, mae’n ddrwg gennyf, y sgil allweddol, wel mewn gwirionedd, sgiliau sylfaenol llythrennedd a rhifedd. Ac mae medrau allweddol llythrennedd, rhifedd, Saesneg a mathemateg, cymorth academiaidd fel disgyblion yn cael eu symud drwy’r cyfnodau allweddol tuag at ganlyniadau eu harholiadau yng nghyfnod allweddol pedwar. Felly, gall fod ar ffurf ymyrraeth gynnar ym mlynnyddoedd cyntaf yr ysgol uwchradd i gymorth ychwanegol ar gyfer TGAU Saesneg a mathemateg. (Cyfranogwr 19)

Mae gennym ni nifer o gynorthwyr addysgu lefel uchel hefyd, ac maen nhw’n gwneud gwaith ymyrraeth eto yn seiliedig ar lythrennedd, yn seiliedig ar rifedd, yn seiliedig ar ABCh¹⁹ a sgiliau cymdeithasol i wneud yn siŵr bod y plant yn amlwg yn y [Golygwyd], er nad ydynt o reidrwydd yn dilyn cymwysterau ond maent hefyd yn gwneud cynnydd o gymharu â’u man cychwyn unigol a’u man cychwyn yn cael ei fesur, eu cynlluniau datblygu unigol ar ba bynnag gynlluniau pwrpasol sydd ganddynt. (Cyfranogwr 17)

Categori: Arweiniad

Dywedodd y cyfranogwyr yn y sampl hwn eu bod wedi defnyddio ystod o ganllawiau i gefnogi gwariant GDD gan gynnwys canllawiau Llywodraeth Cymru, adroddiadau thematig Estyn, y Sefydliad Gwaddol Addysg, data o Loegr, yn ogystal ag ymchwil academiaidd. Daeth pedair thema i’r amlwg yn y categori hwn: ystod o ganllawiau effeithiol, yr angen am fwy o arweiniad, rhannu adnoddau a chydweithio, a datblygu rhwydweithiau.

Thema: Ystod o ganllawiau effeithiol

¹⁹ Mae ABCh yn cyfeirio at Addysg Bersonol a Chymdeithasol

Trafododd rhai cyfranogwyr fod y canllawiau sydd ar gael iddynt yn cefnogi cynllunio a thargedu'r GDD. Roedd hyn hefyd yn cynnwys gweithio gyda'r consortia rhanbarthol a chanllawiau gan awdurdodau lleol.

“Rydym yn gweithio'n agos gyda'n partner gwella. Rydym ni wedi darllen y canllawiau gan Lywodraeth Cymru ar y Grant Datblygu Disgyblion, a wyddoch chi, sut y gellir ei ddefnyddio. Byddwn i'n dweud o ran yr arfer effeithiol, mae hynny ychydig yn wahanol oherwydd yr hyn rydyn ni'n defnyddio llawer o astudiaethau achos arfer orau gan Estyn.” (Cyfranogwr 19)

Thema: Angen mwy o arweiniad

Awgrymodd rhai o'r cyfranogwyr fod diffyg arweiniad a oedd yn canolbwyntio ar y GDD a sut i roi'r gweithgareddau ar waith, nad oedd yn hawdd ei ddefnyddio ac yn anodd ei ddefnyddio mewn rhai cyd-destunau.

“Ond yn gyffredinol, dydw i ddim wedi gweld darn o waith ymchwil sydd wedi dod allan o addysg Gymraeg sydd wedi bod yn ddefnyddiol i ni.” (Cyfranogwr 17)

“Dwi'n gwybod bod gwybodaeth ar gael, ond nid yw bob amser yn yr eirfa fwyaf hawdd ei defnyddio ac rwy'n gwybod bod ffyrdd wedi'u hawgrymu o'i defnyddio. Ond efallai weithiau mae angen iddo fod yn glir ai dyma beth yn bendant na allwch chi ei ddefnyddio ar ei gyfer.” (Cyfranogwr 2)

“Fel, o ran yr adroddiadau thematig a gawn gan Estyn ac fel ysgol sy'n wynebu heriau gwirioneddol anodd ac sy'n gweithio mewn ardaloedd difreintiedig, rwy'n ei chael yn anodd dod o hyd i'r adroddiadau thematig hynny i'n cefnogi. Yr hyn maen nhw'n dueddol o'i wneud yw canolbwyntio ar yr ysgolion da iawn, yr ysgolion sy'n perfformio'n dda.” (Cyfranogwr 11)

Thema: Rhannu adnoddau a datblygu rhwydweithiau

Awgrymodd rhai o'r cyfranogwyr eu bod yn gweithio ar brosiectau a rennir a'u bod eisiau'r cyfle i weithio mewn clystyrau o ran adnoddau GDD, gan gynnwys gweithio'n agosach fel ysgolion. Roedd rhai o'r cyfranogwyr wedi datblygu rhwydweithiau gydag ysgolion eraill sy'n cefnogi demograffeg debyg ac yn gweithio gyda chyfoedion. Awgrymodd rhai o'r cyfranogwyr y dylid sefydlu rhwydwaith o ysgolion e-FSM uchel i rannu arfer, herio'r llywodraeth a gweithio ar brosiectau ar y cyd.

Ac mae'n rhannu adnoddau hefyd, chi'n gwybod. Dwi wedi bod yn ffodus iawn bod tair ysgol yn [Enw'r awdurdod lleol] yr ydw i yn gweithio'n agos â nhw, mae gennym ni'n dwy gyllideb fawr ond gallwn ni ymgysylltu â phrosiectau gyda'n gilydd a chadw'r costau hynny i lawr. (Cyfranogwr 9)

“Rydym yn y broses o hysbysebu am ein gweithiwr ymgysylltu â theuluoedd ein hunain i weithio o fewn y clwstwr.” (Cyfranogwr 12)

“Mae angen i ni gael pawb i gymryd rhan ac yn enwedig cael ein lleoliadau a'n hysgolion i gydweithio'n agosach. Os mai gwaith clwstwr yw hynny, neu sut bynnag mae hynny'n gweithio, rhannu arfer da, y pethau hynny i gyd.” (Cyfranogwr 7)

“Rydym wedi dechrau cyfarfod unwaith bob hanner tymor oherwydd unwaith eto, mae gennym fwy yn gyffredin. Mae ganddyn nhw [ysgolion eraill yn yr ardal] eu materion eu hunain, wyddoch chi, a phob lwc iddyn nhw, ond maen nhw mor wahanol i'r rhai ni, mae'r pethau maen nhw'n ceisio ymgodymu â nhw yn wahanol iawn i'r rhai rydyn ni'n ceisio ymgodymu â nhw, ac mewn gwirionedd mae'n siarad â'ch cyfoedion.” (Cyfranogwr 5)

“Does dim digon o bwyslais yn cael ei roi ar ba mor bwysig yw cyfoedion a gwaith.... Maen nhw'n gwybod nad oes digon ac mae mor allweddol, yn enwedig os ydych chi, wyddoch chi, os ydyn ni'n wirioneddol angerddol dros gau'r bwloch tlodi hwn.” (Cyfranogwr 9)

Categori: Effaith

Gofynnwyd i'r holl gyfranogwyr am effaith y GDD, mesur yr effeithiau a'r heriau y gallent eu hwynebu. Daeth pedair thema i'r amlwg o'r categori hwn: Anhawster wrth asesu effaith, Gwerth ychwanegol yn nhaith y dysgwr unigol, Llwybrau, a Chwricwlwm i Gymru.

Thema: Anhawster wrth asesu effaith

Roedd y rhan fwyaf o gyfranogwyr o'r farn bod effaith gwariant GDD yn heriol i'w hasesu gan ddefnyddio data profion cenedlaethol. Roedd llawer yn trafod bod y bwloch cyrhaeddiad, yn ymarferol, wedi aros yn ddigyfnewid ers cyflwyno'r GDD, a bod mesur ei effaith wedi bod yn anodd. Roedd yr holl gyfranogwyr yn cydnabod bod dulliau eraill o werthuso effaith, megis data ar bresenoldeb, cyrchfannau a gwaharddiadau. Roeddent hefyd yn awgrymu y gellid defnyddio data ansoddol, megis ymgysylltu â rhieni ac adborth gan ddysgwyr, i fesur effaith.

“Dwi'n meddwl mai dyna beth sy'n rhaid i ni fod yn edrych arno a meddwl, wyddoch chi, nid yw'n ymwneud â chau'r bwloch cyrhaeddiad hwn, a dyw e ddim yn cau, ydy e, wyddoch chi, gadewch i ni fod yn onest.” (Cyfranogwr 1)

“Amrywiaeth o ffyrdd o fesur effaith – ein harolygon mewnol ein hunain o gwmpas, wyddoch chi, llais y disgybl. Mae gennym lawer o ddata meddal o fewn lleoliad yr ysgol. Mae gennym hefyd ystod o ddata caletach, wyddoch

chi, data meintiol am gyfraddau presenoldeb, cyfraddau gwahardd, patrymau arholiad, llwyddiant arholiadau neu fel arall. Felly, byddwn i'n dweud mai'r gymysgedd honno yw hi i mi... Naws rhwng cyflawniad a chyrhaeddiad, rydych chi'n gwybod ein bod ni'n edrych yn fawr iawn ar ychwanegu gwerth i'n disgyblion ac rydyn ni'n falch iawn o'r daith honno. Rwy'n meddwl ei fod yn eithaf gostyngol dim ond edrych ar ddata mesuradwy. Rydych chi'n gwybod bod yn rhaid iddo fod yn ystod o ddata, gan gynnwys y math hwnnw o ddata ansoddol, sy'n ymddiried mewn arweinwyr ysgol.” (Cyfranogwr 19)

“Mae'r gynulleidfa sydd gennym o'n blaenau, chi'n gwybod, y disgyblion sydd gennym o'n blaenau ac sy'n ein galluogi i ddatblygu'n wirioneddol, chi'n gwybod, y math yna o sgiliau meddalach sy'n anodd eu mesur, felly cyfathrebu a chydweithio, gwaith tîm, gwydn, chi'n gwybod ... Efallai eu bod yn ymarferol iawn ac y byddant yn mynd i mewn i, drwy brentisiaeth neu i mewn i grefft, ond efallai nad ydynt wedi cael y graddau uchel hynny. Nid yw'n golygu eu bod nhw'n aflwyddiannus.” (Cyfranogwr 10)

Thema: Gwerth ychwanegol yn nhaith y dysgwr unigol

Roedd y cyfranogwyr yn y sampl yn teimlo bod angen mesur y GDD ar daith y dysgwr unigol drwy gydol ei amser mewn addysg. Roedd llawer o gyfranogwyr yn teimlo, yn enwedig ar gyfer y blynyddoedd cynnar, nad oedd y dysgwyr hyn yn barod ar gyfer yr ysgol a bod y datblygiad sgiliau yr oedd yn rhaid i ysgolion fynd i'r afael ag ef gyda dysgwyr yn llawer mwy cymhleth. Adleisiwyd hyn hefyd o amgylch anghenion dysgwyr â phrofiad o ofal gan y cyfranogwyr sy'n gyfrifol am ddysgwyr plant sy'n derbyn gofal. Teimlai'r rhan fwyaf o'r cyfranogwyr nad oedd mesur yr effaith ar raddfeydd safonedig yn cipio'n ddigonol y gwerth y mae'r GDD yn ei ychwanegu at gynnydd neu ddeilliannau dysgwyr o gartrefi incwm is.

“Mae'r plant yn dod i mewn aton ni [enw'r cyfwelydd], chi'n gwybod, yn defnyddio cewynnau, yn defnyddio poteli, mewn cadeiriau gwthio, dim ond yn cael y dyfeisiau hyn na allan nhw eistedd, dydyn nhw ddim yn gallu gwrando, dydyn nhw ddim yn gallu canolbwyntio.” (Cyfranogwr 15)

“Ie, oherwydd mae hynny'n ymwneud â'r gwerth ychwanegol. Ac onid yw hynny i gyd am y cwricwlwm newydd hefyd? Mae'n ymwneud â chynnydd unigol, yn tydi? Mae sut olwg sydd ar gynnydd i'r plentyn hwn a chynnydd i chi yn mynd i fod yn wahanol iawn o ran cynnydd i mi. Felly, mae'n ymwneud â'ch taith cynnydd, fy nhaith gynnydd. Felly ni all pawb ddangos yr effaith.”(Cyfranogwr 13)

“Ni allwch bontio'r bwlch hwnnw'n unig drwy roi rhaglenni ymyrraeth sgiliau neu athrawon ychwanegol ar gyfer grwpiau cymorth, ac ati. Mae cymaint mwy, cymaint mwy o waith cyfannol yn mynd i mewn iddo hefyd. Rydych chi'n gwybod mai dyna effaith wirioneddol y GDD i mi. Ac rwy'n meddwl bod angen

mwy o gydnabyddiaeth ar y GDD oherwydd nid wyf yn meddwl y byddwn byth yn cau'r bwlch o ran TGAU, cymaint ag yr hoffem ei wneud, ar ysgolion llai heriol oherwydd yr hyn yr ydym yn ei weld yma yw materion llawer mwy na'r ysgolion cynradd, fel y dywedasoeh yn gynharach, nid yw plant yn brwsio eu dannedd ac nid ydynt wedi'u hyfforddi i ddefnyddio'r toiled gyda'r sgiliau sylfaenol, chi'n gwybod." (Cyfranogwr 6)

"Dyna beth roeddwn i'n ceisio'i egluro i Estyn, wyddoch chi, oherwydd roedd neges Estyn, ers COVID ymlaen, a dweud y gwir, a'r math o neges haen ganol yn fawr iawn – cyn belled â bod eich disgyblion yn gwneud cynnydd yn eich ysgol o'r lle y gwnaethant ddechrau yn eu stori i'r man y maent yn gorffen a blwyddyn chwech, mae hynny'n wych. lawn, yn awr, ond nid dyna oedd yr agenda o gwbl a oedd gennyf yn ystod yr arolygiad hwnnw. Nid oeddent yn derbyn oherwydd, roeddwn yn dweud wrthynt, nid oedd y plentyn hwn, nid oedd y plentyn hwn yn dod i mewn o gwbl. Nawr maen nhw'n dod i mewn, a dyna pam maen nhw'n amlwg ychydig ar ei hôl hi. Ond iddyn nhw, maen nhw wedi gwneud cynnydd, yn gwybod eu bod yn trio. Ac fe allwn i ddangos bod y plant hyn yn gwneud cynnydd, pa mor gyfyngedig bynnag yw'r cynnydd hwnnw. Maen nhw'n gweithio ar lefel eu gallu, ac maen nhw'n llwyddo ac yn cyflawni, chi'n gwybod eu gorau, dyna sydd orau iddyn nhw. Ac maen nhw'n gwneud cynnydd gynradd cadarnhaol, wedi cael llawer o anogaeth, wedi cael gwaith ar eu hunangred, ar eu hunanhyder ar eu lles meddyliol, a gobeithio mewn lle gwell yn feddyliol ac yn emosiynol i barhau ar eu taith ddysgu yn yr ysgol uwchradd. A wyddoch chi, dyna pam dwi'n casáu'r ymadrodd hwnnw, cau'r bwlch, achos dydyn ni byth yn ein chwe blynedd gyda nhw yma, dydyn ni ddim yn mynd i wneud hynny oherwydd maen nhw'n dechrau... lle mor isel."(Cyfranogwr 15)

Thema: Llwybrau

Ymhlith yr holl gyfranogwyr ysgolion uwchradd yn y sampl roedd consensws bod angen profion safonol ond bod angen llwybrau ôl-16 eraill hefyd. Roedd hyn yn cynnwys mwy o lwybrau galwedigaethol sy'n addas ar gyfer yr hyn y mae dysgwyr ei eisiau, rhoi mwy o opsiynau i ddysgwyr ar ôl TGAU a gwneud yn siŵr y byddai dysgwyr yn parhau neu'n gwella eu cyfleoedd i ddatblygu sgiliau gydol oes, ac roedd mesur y llwybrau ôl-16 hwn yn elfen bwysig o'r canlyniadau.

"Mae hwn yn fater cenedlaethol, ond mae angen mwy o lwybrau galwedigaethol ar gyfer pobl ifanc, blwyddyn 10 a blwyddyn 11 oherwydd nid yw pawb yn addas ar gyfer y llwybr TGAU, rydym yn gwybod, ac o ystyried yr anawsterau y mae ein plant sy'n derbyn gofal, wedi bod trwyddynt yn gyffredinol, maen nhw'n dueddol o fod, neu rai ohonyn nhw ddim i gyd, ond

maen nhw'n dueddol o fod yn blant sydd angen yr arddull alwedigaethol."
(Cyfranogwr 13)

"Dyna pryd mae'n dod yn ôl i, beth yw nod y GDD? i gael mwy o blant yn cael eu cyflogi [...] mwy o'n pobl ifanc mewn cyflogaeth pan fyddant yn gadael yr ysgol." (Cyfranogwr 3)

"Dwi wastad wedi meddwl ei fod yn fesur teg oherwydd yn y pen draw llwyddiant ysgol uwchradd, nid dim ond canlyniadau arholiadau ydyw, ond rydym yn y busnes o roi cyfleoedd bywyd i blant, a chymwysterau yw'r arian cyfred sy'n agor drysau i blant y tu allan i'r ysgol, ac felly dwi'n meddwl ei fod yn fesur a fyddech chi wedyn yn cymharu hynny â mesurau atebolrwydd sengl ai peidio yn un peth. Dydw i ddim yn meddwl bod hynny'n synhwyrol yn ôl pob tebyg, ond yn y pen draw, mae'n ymwneud â pha mor dda y mae plant wedi cyflawni ac a yw'r cyflawniad hwnnw'n eu galluogi i symud ymlaen i'r cam nesaf yn eu bywydau, boed hynny'n brentisiaethau coleg, amgylcheddau seiliedig ar waith neu ddim." (Cyfranogwr 17)

Thema: Cwricwlwm i Gymru

Cafwyd awgrym gan rai o'r cyfranogwyr bod Cwricwlwm i Gymru wedi bod yn dda gan ei fod yn canolbwyntio ar ddilyniant unigol, a gall hyn helpu i ddeall anghenion dysgwyr yn fwy effeithiol a chaniatáu i'r dilyniant unigol gael ei fesur.

"Gyda'r cwricwlwm newydd a'r asesu, dyma le mae fy mhlentyn neu eu plant yn dechrau, a bydd ganddyn nhw i gyd y gwahanol fannau cychwyn."
(Cyfranogwr 16)

Fodd bynnag, mynegodd chwarter y cyfranogwyr bryder ynghylch yr effeithiau hirdymor y gallai setiau data llai strwythuredig eu cael ar y system addysg o ran mesur dilyniant a darpariaeth deg yn y cwricwlwm.

"Dwi'n meddwl bod y cwricwlwm newydd, yr amwysedd ynghylch asesu yn y cwricwlwm newydd, yn arwain at ganlyniad anfwriadol y gallai ysgolion fod â llai o ddata cyfoethog, os yw hynny'n gwneud synnwyr." (Cyfranogwr 17)

"Y neges yna i ysgolion eraill, a dyna sy'n fy mhoeni i, ydy dwi'n meddwl ein bod ni'n symud yn nes at loteri cod post pan mae'n dod at addysg eto, a dyna pam y cyflwynwyd y cwricwlwm gwreiddiol - fel bod pob plentyn yn cael yr un profiad ar draws y wlad. Nawr, oherwydd eich bod yn cael yr adrannau hyn o, mae'r ysgol hon wedi dehongli'r cwricwlwm newydd fel hyn, ac maen nhw'n cael ychydig mwy o gyllid oherwydd bod ganddyn nhw GDD ac mae rhieni'n symud i'n hysgol ni oherwydd y cyfleoedd a'r profiadau mae disgyblion yn eu cael oherwydd nad ydyn nhw'n eu cael nhw a'r ysgol honno a... mae'n fy mhoeni mai gwlad fach yw Cymru, ond eto roedd gennym ni'r 22-23 yma o

hyd, lle bynnag y mae hi, gwahanol awdurdodau lleol a gafodd eu hagenda a'u stwff eu hunain wedyn.” (Cyfranogwr 9)

“O'r blaen, fe allwn ni gael yr iaith fach gytûn hon lle gallwn ni siarad am, ie, y plant hynny. Nawr, ers iddynt ddechrau ym mlwyddyn tri hyd at ddiwedd blwyddyn chwech, maent wedi gwneud cynnydd o 2.3, wel 1.3, sy'n uwch na'r arferol a ddisgwylir ar gyfer y plentyn o'r oedran hwnnw. Ni fydd y data caled oer yna ar gyfer llawer o bethau ar gael, ac rwy'n meddwl bod yn rhaid edrych ar hynny ac y bydd mwy o werth ansoddol yn hytrach na meintiol...”
(Cyfranogwr 3)

Categori 4: Heriau i weithredu'r GDD

Holwyd y cyfranogwyr am yr heriau o roi strategaethau ar waith. Daeth dwy thema i'r amlwg o'r categori hwn: (i) yr heriau o fewn y system addysg, gyda 3 is-thema (Pwysau ar gyllidebau, Cinio Ysgol Gynradd Gyffredinol Am Ddim, ysgolion sy'n dibynnu ar y GDD ac ysgolion anghenion uchel) a (ii) yr heriau ehangach na'r system addysg (Tlodi mewn gwaith a'r argyfwng costau byw a diffyg gwasanaethau).

Thema: Heriau o fewn y system addysg

Awgrymodd yr holl gyfranogwyr fod y system addysg yng Nghymru wedi gweld cryn dipyn o newid yn y pum mlynedd diwethaf. Gan gynnwys newidiadau i bolisiau a phwysau cynyddol ar gyllideb yr ysgol. Trafododd y cyfranogwyr sut roedd y GDD yn hanfodol i weithrediad yr ysgol a heb y GDD teimlai rhai cyfranogwyr na fyddent yn gallu cefnogi dysgwyr. Ar gyfer y cyfranogwyr a oedd yn cynrychioli niferoedd uchel o ddysgwyr eFSM, roedd teimlad nad oedd cyllid y GDD yn ddigonol i ddiwallu anghenion y dysgwyr.

Is-thema: Pwysau ar gyllidebau

Bu'r holl ysgolion yn trafod tirwedd ariannu ehangach y system addysg, ac roedd y gostyngiadau mewn cyllidebau yn bryder gwirioneddol. Bu'r cyfranogwyr yn trafod gorfod gwneud penderfyniadau anodd ynghylch pa ddarpariaeth i barhau. Roedd y rhan fwyaf o'r ysgolion yn gorfod meddwl am dorri staff ac yn wynebu diffygion o fewn eu cyllidebau. Roedd y GDD hefyd yn cael ei ddefnyddio i gefnogi cyllidebau craidd.

“Tynnodd Estyn astudiaeth achos allan ar gyfer ein hymyriadau a sut rydym yn gwneud hynny yn yr ysgol, ond petaent yn dod yn ôl eto eleni, ni fyddent yn gweld yr un peth â'r hyn a welsant yn ein blwyddyn Estyn oherwydd ein bod wedi gorfod torri cymaint o staff fel ein bod yn cynnal ymyriadau.”
(Cyfranogwr 4)

“Mae'r lefelau ariannu wedi aros yr un fath, ond nid yw'r gyfradd y mae wedi codi wedi cyfateb i gost staffio ...er enghraifft.” (Cyfranogwr 19)

“Yr hyn yr ydym yn ei ddarganfod yw bod pwysau cynyddol ar gyllideb gan ADY, a dim ond cynnydd cyffredinol mewn cyllidebau nad ydynt yn cael eu hariannu'n llawn. Iawn, nid yw ysgolion ac addysg yn annibynnol ar ei gilydd, a gallem fod yn ofalus iawn ynghylch yr hyn y disgwylir i ysgolion ei ddysgu. Ac rydych chi'n gwybod yr enghraifft glasurol rydw i'n ei defnyddio yw'r brwsio dannedd. A yw fy neintydd yn mynd i eistedd yno a dysgu'ch plentyn i ddarllen?”(Cyfranogwr 3)

“Felly, er enghraifft, [Golygwyd] nawr mae gennym ni 5 ysgol uwchradd, ac mae pedair ysgol uwchradd yn osgoi diswyddiadau oherwydd eu bod nhw'n defnyddio'r gwarged sydd ganddyn nhw, ie?” (Cyfranogwr 11)

“Byddwn i'n dweud, fel y soniais i ar y dechrau mae'n debyg, heb y GDD byddai yna ddiswyddiadau enfawr mewn ysgolion ac rydych chi'n gwybod fy mod i wedi dweud hynny, dwi wedi clywed e yn cael ei ddweud droeon bod y GDD yn cynnal mwy o gyllidebau ysgol mewn rhyw siâp neu ffurf, yn tydi.” (Cyfranogwr 12)

Is-thema: Cinio Ysgol Gynradd Gyffredinol Am Ddim

Roedd pryder ymhlith yr holl gyfweleion mewn ysgolion cynradd a rhai mewn ysgolion uwchradd y byddai cyflwyno Prydau Ysgol Gynradd Cyffredinol am Ddim yn cael effaith andwyol ar sut mae aelwydydd incwm isel yn cael eu mesur. Roedd pryderon y bydd ysgolion yn colli allan ar gyllid hanfodol i gefnogi dysgwyr ac er bod gan y polisi fwriadau clodwiw, roedd amheuaeth ynghylch defnyddioldeb y polisi.

“A pha fesur ydych chi'n mynd i'w ddefnyddio i yrru'r cyllid yn y GDD? [...] i ni pe bai'n cael ei yrru ar lefel amddifadedd, sy'n fath o sut y dylai fod, yn amlwg mae'n debyg y byddem yn dal i fod yn iawn, ond fy mod yn meddwl ei bod yn broblem wrth symud ymlaen mewn ysgolion cynradd, oherwydd nid ydym yn gwybod, ac nid yw'n ymddangos bod ganddyn nhw ateb o sut maen nhw'n mynd i'w wneud.” (Cyfranogwr 1)

“Felly, mae'n debyg bod yr ansicrwydd hwnnw wrth nodi'r rhai sydd angen y mewnbwn hwnnw mewn gwirionedd, ac sydd angen y cymorth hwnnw, ychydig yn anoddach nawr oherwydd nad yw pobl yn gwneud y ceisiadau am eFSM. Ie, fi, a, chi'n gwybod, fel rydyn ni'n pwmpio, rydyn ni'n anfon y taflenni allan, chi'n gwybod, ac mae'n bwysig iawn [...] i gael y gefnogaeth sydd ar gael yno”. (Cyfranogwr 4)

“Un ffordd y gallent ddod o hyd i'r arian ar gyfer hynny, yw adolygu'r penderfyniad ynghylch prydau ysgol am ddim i bawb yn yr ysgolion cynradd, oherwydd dyna fenter polisi gwerth £100 miliwn. Dwi'n cydnabod gwleidyddiaeth, G fawr, sydd wedi dod gyda hynny drwy'r cytundeb

cydweithredu â phlaidd wleidyddol arall. Ni ddylai pobl na allant ei fforddio gorfod talu amdano, ac nid wyf wedi fy argyhoeddi gan y dadleuon y dylai pob plentyn fynd i mewn a chael dim ond pryd ysgol am ddim? oherwydd erbyn iddynt gyrraedd yr ysgol uwchradd, mae'n rhaid iddynt dalu amdano eu hunain.” (Cyfranogwr 5)

“Mae'n teimlo fel prosiect oferedd a rhywbeth nad yw'n rhoi anghenion plant wrth galon, gan wneud yn siŵr eu bod yn cael eu bwydo'n dda oherwydd, yn y rhan fwyaf o deuluoedd lle gallant ei fforddio, maen nhw'n bwydo eu plentyn.” (Cyfranogwr 17)

Is-thema: Dibyniaeth ar GDD

Awgrymodd pob un o'r cyfranogwyr fod y GDD yn angenrheidiol ar gyfer dysgwyr o gartrefi incwm isel, ac na fyddai dysgwyr yn gwneud cymaint o gynnydd heb y grant hwn. Trafododd rhai o'r cyfranogwyr na fyddent yn gallu gweithredu fel ysgol heb y grant hwn, ni allent fynd i'r afael ag anghenion y dysgwyr a'r canlyniadau fyddai mwy o waharddiadau a byddai hyn yn golygu mwy o oblygiadau cost i awdurdodau lleol a gwasanaethau ehangach.

“Os bydd y GDD yn cael ei gymryd i ffwrdd, fe allech chi hefyd roi'r arwydd 'ar werth' ar un o'r safleoedd hynny.” (Cyfranogwr 3)

“Rydyn ni wastad wedi bod yn angerddol dros ein plant, ond mae gennyn ni ofn ... Mewn gwirionedd, mae GDD yn atal ein plant rhag cael eu gwahardd yn barhaol. Mae'n atal ein plant rhag gadael heb gymwysterau a'r llwybr.” (Cyfranogwr 8)

“Ond yr un peth ddywedon ni oedd, [...] peidiwch â chyfuno popeth a cholli'r GDD oherwydd i ysgolion fel fy un i mae'n gwbl hanfodol. Chi'n gwybod, pe bawn i'n colli'r arian GDD, byddai fy ysgol mewn anhrefn. Byddai'n anhrefnus oherwydd mae'r holl bethau rydyn ni'n eu rhoi i mewn, fel dwi'n dweud gyda'r ymddygiad gyda'r anogaeth, hynny i gyd [...] gyda'r holl ymyriadau, chi'n gwybod, nid yw'r rhan fwyaf o'n plant yn cael neb i ddarllen gyda nhw gartref [...] Dwi'n talu pobl i eistedd a darllen gyda'r plant. Dwi'n gwybod y byddai safonau'n gostwng, a gwaharddiadau i gyd yn codi.”(Cyfranogwr 1)

“Grant Datblygu Disgyblion y Blynyddoedd Cynnar, mae ein Grant Datblygu Disgyblion Blynyddoedd Cynnar a ragwelir ar gyfer eleni yn llai na hanner yr hyn oedd gennym y llynedd. Fel y dywedais, eleni [enw'r cyfwelydd] er ein bod yn gwybod bod gennym fwy o deuluoedd yn byw mewn amddifadedd nag a gawsom erioed o'r blaen a mwy o dlodi plentyndod, mae ein Grant Datblygu Disgyblion y Blynyddoedd Cynnar wedi gostwng yn sylweddol mewn gwirionedd. Felly unwaith eto, mae'n edrych ar y manteision o ran sut y gallwn ddefnyddio hynny orau, ac roeddem yn teimlo eleni y byddai cadw'r

cynorthwyydd cymorth yn fwy gwerthfawr, oherwydd rydym yn gwybod os yw hi'n ganolog i ni, yna gallwn fynd allan i gefnogi pob un o'r lleoliadau yn hytrach na meddwl fel mewn gwirionedd, gadewch i ni roi hyn i mewn."
(Cyfranogwr 16)

Is-thema: Ysgolion anghenion uchel

Roedd gan rai cyfranogwyr yn y sampl ganran uchel iawn o ddysgwyr eFSM yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol. Bu'r holl ysgolion yn y categori eFSM uchel yn trafod y pwysau y maent yn ei wynebu. Oherwydd y dysgwyr y maent yn eu haddysgu, mae cyfran uchel o anghenion cymhleth yn ogystal â'r amddifadedd ehangach yn y gymuned, teimlai rhai cyfranogwyr fod angen ffrwd ariannu bellach i gefnogi'r dysgwyr mewn ardaloedd difreintiedig iawn.

"Efallai y bydd angen rhywfaint o gymorth ychwanegol arnyn nhw, wyddoch chi, yn dod yn ôl ym mis Medi oherwydd bod ein plant yn casáu gwyliau'r ysgol. Hynny yw, maen nhw'n ei gasáu. Unwaith eto, byddwn yn dweud bod dros 65 y cant yn fwy cyfartal pan fyddant yn dod yn ôl, mae'n rhaid i ni ddechrau o'r dechrau gyda rheolau, rheoleiddio." (Cyfranogwr 15)

"...dyw'r system GDD bresennol ddim yn gweithio i ysgolion fel ein un ni, dwi'n golygu ei fod yn prynu i mewn i'r broblem am y system gyfan o sut mae'r cyllid yn dod i mewn a'r ffaith nad yw'n gweithio. Felly unwaith eto, dyna ddarn o gyflog sy'n cael ei dalu ganddyn nhw, sy'n cyd-fynd â'r galw llawer mwy sydd gan blant fel ein rhai ni o'i gymharu ag ef. A dwi'n meddwl mai dyma'r peth sy'n disgyn rhwng y bwlch, yw'r ffaith, chi'n gwybod, fod gen i 700 o blant sy'n cael prydau ysgol am ddim, mae gen i 60%, mae hyd yn oed mwy o fy mhlant yn ôl pob tebyg, mae gennym ni bedwar neu fwy o Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod. Er y gall pob un o'r plant hynny gymryd amser aelod o staff os nad dau. Yr arian, arian y GDD, dwi'n golygu, mae braidd yn annidwyll, a dyma le mae'r broblem hon gyda'r ffordd y mae'r cyllid yn cael ei weithio allan oherwydd pe bawn i [mewn ysgol e-FSM is] nid oes gennyf y materion hynny ac nid oes ganddynt hwy yn y lluosrifau sydd gennym ni ... rhyw fath o gategori ar wahân i ysgolion sef a yw hynny'n arian ychwanegol neu'n ffyrdd gwahanol o ddisbarthu'r llwyddiant hwn yn yr ysgol neu werthuso'r ysgolion neu'r ddwy, umm, po fwyaf y gallwn ei wneud, y gorau y gwyddoch, dwi'n gwybod mai penderfyniad awdurdod lleol yw hwn." (Cyfranogwr 6)

"Rydym wedi creu grŵp eFSM uchel iawn ar draws [Golygwyd] sy'n cynnwys pob ysgol sydd â dros 30% o brydau ysgol am ddim ac rydym yn herio ein gilydd, ond rydym hefyd yn herio llywodraeth, rydym yn herio rhanbarth ac i werthfawrogi a chydabod bod ein swydd yn wahanol." (Cyfranogwr 8)

“Pan wnaethon ni ddadansoddi canlyniadau TGAU'r llynedd, roedd gennym ni tua, dw i'n meddwl bod cymaint â deg ar hugain o fyfyrwyr heb gael dim byd. A phan fyddwch chi'n ystyried pob un o'r achosion hynny, chi'n gwybod, os edrychwch chi ar yr achosion hynny, felly pan chi'n gwybod, pryd aethon ni drwy'r deg ar hugain o blant hynny na wnaethant raddio'r llynedd, mae pob un ohonyn nhw'n hynod gymhleth. Mae pob un ohonyn nhw, chi'n gwybod, boed yn Wasanaeth Iechyd Meddwl Plant a'r Glasoed, boed yn Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentynod lluosog, materion diogelu lluosog, gofawyr ifanc neu beth bynnag, ac mewn gwirionedd gallwch chi gael tîm o amgylch y plentyn ar gyfer pob un o'r plant hynny ... rydych chi'n adnabod unrhyw un o'r ysgolion hynny yn y gwaelod a dwi'n defnyddio'r gair yn union, y teulu gwaelod yn yr ysgolion, mae angen yr arian hwnnw arnom fel bloc fel rhan o gyllid craidd cyllideb ein hysgolion oherwydd nid yw'n mynd i ddiflannu.” (Cyfranogwr 5)

Thema: Heriau y tu allan i'r system addysg:

Roedd heriau y tu allan i'r system addysg yn thema a ddatblygwyd yn seiliedig ar ymatebion y cyfranogwr. Gwahanwyd hyn wedyn yn is-themâu: Tlodi mewn gwaith a chostau byw a diffyg gwasanaethau.

Is-thema: Tlodi mewn gwaith a chostau byw

Trafodwyd tlodi mewn gwaith gan y mwyafrif o gyfranogwyr. Cafodd ei gydnabod hefyd gan y cyfranogwyr a oedd yn gyfrifol am y grant ar lefel awdurdod lleol. Gwelwyd cynnydd yn nifer y teuluoedd sy'n byw mewn tlodi – er eu bod mewn cyflogaeth, nid oeddent yn gallu cefnogi eu plant yn ariannol neu roedd ganddynt 'dlodi amser' i ymgysylltu ag addysg eu plant. Trafododd yr holl gyfranogwyr fod pwysau costau byw wedi effeithio ar deuluoedd dysgwyr, ond bod y cynnydd hefyd wedi golygu bod ysgolion yn wynebu costau uwch.

“Fy mhryder mwyaf, chi'n gwybod, yw'r tlawd sy'n gweithio. Ac, felly, mae'r plant hynny'n cael eu colli. Ac yna mewn llawer o ysgolion fel fy un i, mewn ardaloedd fel fy un i, cyfran enfawr o'u grŵp, mae o fewn y rhai sy'n gweithio'n dlawd, ac mae'n meddu ar y gallu i ddarparu addysg gyfartal i bob un ohonynt. Isafswm cyflog neu gontract dim oriau ar gyfer y bobl sy'n defnyddio ein banc bwyd nawr yw'r bobl sydd ar isafswm cyflog neu gontract dim oriau. A gwyddoch chi fod gennym ni bobl sy'n gweithio'n llawn amser, dau riant yn llawn amser ac ni allant fwydo eu plant. Maen nhw'n flin ac maen nhw wedi dadrithio gyda chymdeithas. Rydych chi'n gwybod nad ydyn nhw'n gallu ymgysylltu ag ysgol eu plentyn oherwydd maen nhw'n llythrennol ar eu gliniau.” (Cyfranogwr 7)

“Felly, o ran rhieni, efallai ddim yn treulio cymaint o amser gartref gyda'u plant, yn eu cefnogi gyda'u gwaith cartref neu'r math o anghenion ychwanegol

sydd ganddyn nhw, credaf na allaf roi ffigur ichi, ond byddwn yn dweud ydy, mae plant ar eu colled oherwydd y ffaith honno. A hefyd, gadewch i ni fod yn onest, mae gennym ni'r argyfwng costau byw, mae prisiau'n cynyddu'n anhygoel, ar gyfradd anhygoel o gyflym, ac mae angen i bobl weithio i ennill arian.”(Cyfranogwr 14)

Is-thema: Diffyg gwasanaethau

Roedd rhai o'r ysgolion yn wynebu anghenion cynyddol a fyddai'n draddodiadol wedi cael eu cefnogi gan wasanaethau o fewn y gymuned. Roedd hyn yn cynnwys gwasanaethau arbenigol yn ymwneud ag iechyd meddwl, lleferydd ac iaith a gwasanaethau cymunedol.

“Pan gafodd CAMHS ei dorri'n ôl, felly os gallwch chi ddychmygu nawr [...] os oedd gennych chi ideoleg hunanladdiad a chynllun ar gyfer hunanladdiad, rydych yn aros 28 diwrnod cyn i chi gael apwyntiad. Mae pob gwasanaeth lleol wedi torri'n ôl, ac mae'r anghenion wedi mynd yn fwy ac yn awr bydd addysg yn torri'n ôl, ac nid wyf yn gwybod pwy fydd yn llenwi'r bylchau hynny ac mae hynny'n frawychus. Ac oherwydd ein bod ni, oherwydd y plant yw popeth.” (Cyfranogwr 7)

“Ie, oherwydd mae gennym ni blant nawr sydd ar y rhestr aros ar gyfer lleferydd ac iaith neu ar gyfer datblygiad cyn ysgol. Er tegwch, maent yn cael eu hasesiad cychwynnol o fewn 12 wythnos. Mae 12 wythnos i blentyn 3 oed yn amser hir. Ond chi'n gwybod, nid yw cynddrwg â rhai lleoedd eraill, ond yna ar ôl iddynt gael yr asesiad hwnnw, yn aml iawn dywedir wrthynt fod ganddynt restr aros o ddwy flynedd. Maent yn cael eu rhoi ar restr aros, ond nid yw'r gweithwyr proffesiynol cywir yn mynd i'r afael ag anghenion y plant hynny nes eu bod yn 5 oed. Felly, maen nhw wedi cael y ddwy flynedd hynny gyda phawb yn gwneud eu gorau glas i'r plentyn, ond heb y cymorth proffesiynol hwnnw sydd ei angen.”(Cyfranogwr 16)

“Ac wrth gwrs, dyna'r ergyd ddwbl o wasanaethau cymdeithasol plant yn methu ag ymdopi chwaith oherwydd eu hargyfwng recriwtio, ac ati, ac maen nhw'n cael eu tanariannu....” (Cyfranogwr 5)

Categori 6: Dyfodol y GDD

Holwyd yr holl gyfranogwyr am ddyfodol y GDD. Daeth tair thema i'r amlwg yn y categori hwn: Y cylch ariannu, hyfforddiant a rhannu arfer da.

Thema: Cylch ariannu

Roedd bron pob un o'r cyfranogwyr yn y sampl yn eiriol dros gylch ariannu hirach ar gyfer pob elfen o'r grant²⁰ (GDD, Grant Datblygu Disgyblion y Blynyddoedd Cynnar, Y GRANT DATBYGU DISGYBLION AR GYFER PLANT SY'N DERBYN GOFAL). Roedd hyn nid yn unig yn cyd-fynd â'r dogfennau cynllunio ysgol tair blynedd ond byddai'n caniatáu i ysgolion ddangos effaith dros gyfnod hwy o amser. Bu ysgolion yn trafod pa mor adweithiol yw gwariant oherwydd bod y dyraniadau'n dod yn hwyr yn y flwyddyn academaidd, ac nad oedd gan yr ymyriadau amser i'w gwreiddio. Roedd y cylch cyllido byr hefyd yn niweidiol i'r staff a gyflogir gan gyllid y GDD, roedd hyn yn cynnwys anhawster i recriwtio staff o ansawdd da ar gontractau tymor byr, a'r her o ran amser ac adnoddau o ran gorfod ail-hysbysebu swyddi. Bu rhai ysgolion hefyd yn trafod yr angen i'r cyllid gael ei ddyrannu yn y flwyddyn academaidd yn hytrach na'r flwyddyn ariannol.

"Petaem ni jyst yn gwybod beth oedden ni'n ei gael dros y tair blynedd hynny, byddai hynny'n ein helpu i gynllunio'n well, a fyddai efallai'n arwain at beidio â gwastraffu cymaint o arian ond byddem yn gallu cael mwy o amser i adolygu'n iawn yr hyn yr ydym yn meddwl sydd ei angen arnom yn hytrach na rhoi arian i mewn i rywbeth y mae'n bosibl y bydd yn rhaid i ni ei wneud dim ond oherwydd, wel, mewn gwirionedd dim ond 7 mis sydd gennych i'w wario nawr oherwydd eich bod wedi aros tan fis Medi i wneud unrhyw newidiadau systemig. Felly, rydych chi'n gwybod pryd y gallwch chi wario llawer, yna hyfforddi pobl ac yna, rydych chi'n gwybod, ymhen blwyddyn a hanner yn ddiweddarach, mae'n achos bod eich contract ar ben nawr, mae'n rhaid i ni ei adnewyddu."(Cyfranogwr 3)

"Yr hyn sydd ei angen ar y GDD yn y dyfodol yw bod yn gynaliadwy, ynte? [...] nid yw'n elfen sy'n mynd i gael ei thorri. Mae'n anodd iawn cynllunio oherwydd nid yw'n cyd-fynd â'r flwyddyn academaidd, mae'n cyd-fynd â'r flwyddyn ariannol [...] rydym yn gorfod cael y sgysiau bach hynny gyda staff y funud olaf mewn gwirionedd, nad yw'n deg arnyn nhw chwaith. Pan fyddant wedi cael sicrwydd, wyddoch chi, yn yr ysgolion, mewn sefyllfa lle na allant, yn anffodus, gyflogi staff parhaol. [...] nid yw hynny'n sicrwydd da i staff. Nid yw'n dda i'w lles oherwydd nid oes ganddyn nhw sicrwydd swydd mewn gwirionedd [...] Rydyn ni newydd wneud recriwtio arall nawr ond rydyn ni wedi gorfod eu recriwtio nhw tan fis Mawrth y flwyddyn nesaf [...] Mae angen staff yn yr adeilad yn amlwg i wneud yn siŵr bod pob dosbarth yn cael ei gyflenwi. Wyddoch chi, rydym ni'n colli'r aelod hwnnw o staff oherwydd mae hi eisiau gwell sicrwydd swydd, lle nad yw'n gontract blynyddol ac yn awr yn nhymor yr haf, bydd yn rhaid iddi hyfforddi person newydd. Felly, mewn gwirionedd mae wedi costio dau aelod o staff i ni [...] am yr hyfforddiant hwnnw eto."(Cyfranogwr 4)

²⁰ Nid oedd unrhyw gynrychiolaeth Addysg Heblaw yn yr Ysgol yn y sampl.

“Dydw i ddim yn adnabod unrhyw sefydliad arall sydd yn y bôn yn fusnes gwerth miliynau o bunnoedd. Unrhyw sefydliad arall sy'n cynllunio ei gyllideb gyda 4 wythnos debyg i fynd tan ddechrau'r gyllideb a heb y sicrwydd am 3-4-5 mlynedd. Mae GDD yn enghraifft ohono oherwydd mewn gwirionedd rydych chi'n gwybod bod y plant hyn yn dod i mewn, rydych chi'n gwybod y gallwch chi gymryd yn ganiataol eu bod nhw'n mynd i wneud blwyddyn 7 i flwyddyn 11 felly dylai fod rhyw fath o floc, dylai fod yna dipyn o ffordd o fynd, dyna werth pum mlynedd o gyllid.” (Cyfranogwr 5)

“I lawer o leoliadau nawr ac i ni fel awdurdod, mae'n gwybod ymlaen llaw bod yr arian hwn yn mynd i gael ei warantu am dair blynedd ac ar ba lefel oherwydd wedyn byddai'r cynllunio strategol hwnnw gymaint yn fwy effeithiol.” (Cyfranogwr 7)

“Fel arweinwyr ysgolion, mae disgwyl i ni greu cynlluniau tair blynedd. Nid wyf wedi cael fy nghyllideb o Ebrill 24 eto, ni allaf gynllunio ar gyfer yr hyn y gallaf ei wneud gweddill y flwyddyn academaidd hon, heb sôn am ble y gall fynd nesaf. Dwi hefyd yn meddwl, o'i gael dros gynllun pedair blynedd, mai'r peth mawr sydd wedi fy nharo yw effaith anghymesur y pandemig ar blant sy'n byw mewn tlodi. Mae pawb yn derbyn ei fod yn anghymesur, ond roedd y GDD eisoes yno i ymyrryd cyn iddynt gael effaith anghymesur.”(Cyfranogwr 8)

“Dwi wedi mynd trwy dri swyddog presenoldeb, efallai 4 oherwydd bod y cyllid grant wedi dod i ben, ac roedd yn rhaid i ni orffen y post ac yna rhaid aros am y grant nesaf oherwydd doedden ni ddim yn siŵr os oedd y grant nesaf yn mynd i ddod ai peidio.”(Cyfranogwr 11)

Thema: Hyfforddiant

Bu rhai o'r cyfranogwyr yn trafod yr angen am fwy o hyfforddiant ynghylch beth yw arfer effeithiol a'r rhwystrau y mae teuluoedd o gartrefi incwm isel yn eu hwynebu a bydd angen i hyn fod ar bob lefel o'r system addysg.

“Byddan nhw'n cael eu staffio'n bennaf gan bobl dosbarth canol, a does ganddyn nhw ddim syniad o realiti'r cyd-destun a dyna pam dwi'n gwybod fy mod i'n ei ddweud eto, ond dyna pam mae'n rhaid i ni wneud yn siŵr ar bob panel mae cyd-destun llawn ysgolion oherwydd fel arall rydyn ni'n mynd i gynllunio'r pethau anghywir ar gyfer y plant anghywir [...] Os felly, mae Llywodraeth Cymru yn rhoi paneli at ei gilydd, neu mae'r rhanbarthau'n rhoi paneli at ei gilydd, maen nhw bob amser yn gwneud yn siŵr bod ganddyn nhw gymysgedd ieithyddol a chymysgedd cyfnod [Cynradd ac uwchradd]. Does gan neb gymysgedd o gyd-destun.” (Cyfranogwr 8)

“...diffyg cyngor, mwy na thlodi. Ie, dwi'n meddwl, eglurder a thryloywder ynghylch y strategaethau effeithiol a weithiodd, dwi'n meddwl y diffyg, y diffyg ymchwil gweladwy a gwasgaredig sydd wedi'i wneud gyda'r holl haen ganol, boed hynny'n awdurdodau lleol, yn gonsortia rhanbarthol yn yr Academi Genedlaethol. Dydw i ddim yn ymwybodol o un darn sydd wedi dod allan sydd wedi dangos bod ysgol wedi rhoi'r pethau hyn ar waith...” (Cyfranogwr 19)

“Ond dwi'n meddwl bod hynny'n gamgymeriad a dwi'n meddwl hefyd mai un o'r rhwystrau yw mai i'r bobl, i'r gweision sifil mewn llywodraeth, a oes ganddynt yr hanes o brofiad a'r ddealltwriaeth o sut i wneud hyn mewn lleoliad ysgol, a yw'r wybodaeth honno yno neu a ydynt yn dibynnu'n ormodol ar yr haen ganol a'r awdurdodau lleol a'r consortia rhanbarthol i roi cyngor iddynt yn ei chylch? Ac efallai mai dyna le mae'r diffyg arbenigedd yn dod allan, oherwydd dydw i ddim yn gwybod a oes yna arbenigedd sydd yno sy'n cyfathrebu hynny i ddylanwadu.” (Cyfranogwr 17)

“Mae llawer o fy athrawon yn ddsbarth canol. Roedden nhw'n ddigon ffodus i fynd i'r brifysgol. Maent, ac nid ydynt wedi profi'r hyn y mae ein teuluoedd wedi'i brofi. Do, cawsant eu syfrdanu bod ein teuluoedd, chi'n gwybod, yn cael y lefel hon o straen, hyd yn oed cyn iddynt gael eu plant i'r ysgol yn y bore. Felly na, yn bendant does dim digon o hyfforddiant.” (Cyfranogwr 9)

“Mae ansawdd yr athrawon ifanc sy'n dod i mewn i'r proffesiwn, ar y cyfan, wedi'u paratoi'n wael iawn a dydw i ddim yn meddwl bod yr hyfforddiant yn ddigon da ar hyn o bryd [...]” (Cyfranogwr 11)

Thema: Rhannu arfer da

Teimlai nifer fach o gyfranogwyr nad oedd digon o rannu arfer da mewn perthynas â gwariant GDD a'r strategaethau a ddefnyddiwyd.

“Ac rydyn ni'n rhannu arfer da ac rydyn ni'n rhannu mathau o ymyriadau tebyg sy'n gweithio a phethau felly, ond nid o reidrwydd mor fanwl ag rydw i'n meddwl y gallai fod pe byddech chi i gyd yn yr un math o le. Dwi'n meddwl mai dim ond gweld yr arfer da oherwydd eich bod yn gwybod ein bod yn mynd yn sownd yn ein ffyrdd weithiau.” (Cyfranogwr 2)

Y Grant Datblygu Disgyblion ar gyfer Plant sy'n Derbyng Gofal

Yn ogystal â'r prif gategoriâu a restrir yn nhabl 18, roedd tri chyfranogwr hefyd yn gyfrifol am Y Grant Datblygu Disgyblion ar gyfer Plant sy'n Derbyng Gofal. Roedd y themâu canlynol yn deillio o'r data mewn perthynas â'r Grant Datblygu Disgyblion ar

gyfer Plant sy'n Derbyn Gofal, sef: Staff a gedwir yn ganolog, hyblygrwydd a therminoleg.

Thema: Staff a gedwir yn ganolog

Teimlai pob un o'r tri chyfranogwr mai strategaeth effeithiol ar gyfer Grant Datblygu Disgyblion ar gyfer Plant sy'n Derbyn Gofal oedd cael ei hariannu'n ganolog gan y Grant Datblygu Disgyblion ar gyfer Plant sy'n Derbyn Gofal yn yr awdurdod lleol. Gallai'r staff wrth gefn gefnogi'r holl ddysgwyr a oedd yn dod o dan y meini dysgwyr gyda phrofiad o fod mewn gofal. At hynny, gallai'r staff a gedwir yn ganolog fynd i leoliadau addysgol i sicrhau bod gan bob dysgwr Gynlluniau Addysg Disgyblion (CAPau), darparu cefnogaeth i ddysgwyr yn unol â'r CAP, a chynnig hyfforddiant a chefnogaeth arbenigol i'r lleoliadau addysgol. Mae gan rai ALLau fodel ariannu clwstwr - roedd cyfranogwyr yn pryderu bod rhai dysgwyr yn colli allan ar gymorth a bod anhawster wrth fonitro effaith.

“Mae'r athrawon arbenigol hynny'n gwneud amrywiaeth o waith. Maent yn gwneud Cynlluniau Addysg Bersonol gyda'r ysgolion, maent yn hyfforddi athrawon dynodedig. Maen nhw'n mynd i mewn i ysgolion i gefnogi'r plant ar sail un-i-un, oherwydd mae gennym ni lawer o bocedi o blant plant sy'n derbyn gofal. Mae gennym ni ddwy ysgol uwchradd sydd â 10 i 12 o blant blant plant sy'n derbyn gofal. Byddant yn mynd i mewn am ddiwrnod bob hanner tymor, byddant yn gweld y plant hynny, yn siarad â nhw, yn gwneud eu Cynlluniau Addysg Bersonol ... mae'n gweithio'n dda iawn, yn dda iawn ac mae llawer o bethau cadarnhaol. Mae pob plentyn yn cael y budd hwnnw. Felly, mae gennym ni ers i bennaeth yr ysgol rithwir fod yn ei swydd, mae gennym ni 100% o Gynllun Addysg Bersonol wedi'i gwblhau ac maen nhw wedi bod i'r athrawon arbenigol wedi bod i bob Cynllun Addysg Bersonol. Felly, maen nhw'n adnabod y plant hyn o'r tu allan a byddan nhw'n mynychu adolygiadau plant sy'n derbyn gofal os yw'n achos cymhleth, rydyn ni wedi cael gwelliant mewn presenoldeb.” (Cyfranogwr 17)

“Rwy'n ceisio annog ymagwedd gydweithredol ac mae clystyrau i gyd yn wahanol iawn, iawn... Mae rhai yn gweithio'n effeithiol iawn fel grŵp ac fel clwstwr. Eraill, nid ydynt wedi'u sefydlu cystal fel clwstwr” (Cyfranogwr 13)

“Ac yno rydw i'n gofyn iddyn nhw ddod at ei gilydd, treulio'r amser i ddod at ei gilydd, penderfynu beth rydych chi'n mynd i'w wneud ag ef, a rhoi gwybod i mi. Ac mae'n ymwneud â gwerth am arian. Ydyn ni'n cael gwell gwerth wrth fynd i mewn i gystyrau nag oedden ni [cyn]? Roeddem yn amlwg yn gallu canolbwyntio ar y rhai a oedd yn derbyn gofal ac a oedd gyda phrofiad o ofal, ac roedd gennym ni arbenigedd yn y tîm hwnnw...” (Cyfranogwr 13)

Thema: Hyblygrwydd

Roedd y cyfranogwyr a oedd yn gyfrifol am blant plant sy'n derbyn gofal yn teimlo bod gan ddysgwyr blant plant sy'n derbyn gofal anghenion cymhleth a'u bod yn symud yn aml rhwng lleoliadau addysgol a siroedd. Trafododd y cyfranogwyr yr angen am hyblygrwydd, fel bod dysgwyr yn cael eu cefnogi wrth iddynt drosglwyddo i leoliad neu ardal addysgol newydd, gan ganiatáu rhywfaint o gyllid i'w dilyn.

“Mae'r grant yn eithaf hyblyg gan ei fod yno i gefnogi plant sy'n derbyn gofal, felly byddai'n dibynnu ar sut rydych chi'n fewnol wedi rhoi trefniadau lleol ar sut rydych chi'n rhannu'r grant hwnnw... I ni, rydyn ni'n deall bod angen ariannu'r ysgol rithwir, ond rydym hefyd yn gwybod bod yna ddysgwyr y tu allan i'r sir sydd angen cyfraniad. Felly, rydyn ni'n deall hynny'n llwyr ac yn darparu ar gyfer y ddau.” (Cyfranogwr 17)

“Fe wnaethon ni basportio'r cyllid i ysgolion, ond fe fydden ni'n torri rhywfaint o'r arian yn effeithiol i gadw cronfa ar gyfer y plant hynny sy'n dod o du allan i'r sir ac yna'n rhannu'r gweddill i'r ysgolion. Nawr, pe bai llai o leoliadau y tu allan i'r sir wedi bod ar ddiwedd y flwyddyn neu eu bod wedi lleihau, byddwn yn rhannu'r ychydig bach o lithriad hwnnw drosodd i'r ysgolion.” (Cyfranogwr 17)

“Pe bai plentyn yn ymuno â ni ran o'r ffordd drwy'r flwyddyn o rywle arall, gallem roi rhywfaint o ffocws i mewn yn syth. Os oedd ysgol yn cael trafferth oherwydd bod rhywbeth wedi digwydd ym mywyd plentyn a bod eu hymddygiad wedi newid o ganlyniad, gallem roi rhywfaint o gefnogaeth i mewn ar unwaith. Ond roeddem yn glir am hynny, y gefnogaeth honno; roedd bob amser fwy neu lai yn ddarn o waith â ffocws chwe wythnos gydag ysgol.” (Cyfranogwr 13)

Thema: Terminoleg

Mae cyfranogwyr yn awgrymu y dylid cael terminoleg glir a chyson ar gyfer Plant sy'n Derbyn Gofal er mwyn osgoi dryswch ynghylch pwy a beth a olygir mewn perthynas â gwariant GDD. Teimlai'r cyfranogwyr, gan fod Y Grant Datbygu Disgyblion ar Gyfer Plant Sy'n Derbyn Gofal yn cyfeirio at y diffiniadau cyfreithiol fel plant sydd ar hyn o bryd yng ngofal yr awdurdod lleol, a bod dysgwyr â phrofiad o ofal wedi bod yn y system ofal ond nad ydynt bellach, a gall hyn greu dryswch.

“Ni allwn gael gwared ar blant plant sy'n derbyn gofal oherwydd ei fod yn rheoleiddio ac oherwydd bod adolygiadau plant sy'n derbyn gofal yn parhau... Fodd bynnag, mae'n well gan blant gael eu cyfeirio atynt fel rhai sydd wedi cael profiad o ofal, ac rwy'n cytuno a hyn, oherwydd eu bod yn blant yn gyntaf oll, maen nhw jyst yn yn digwydd i dderbyn gofal. Nid yw'n ffitio ac mae'n arwain at ddryswch. Ysgolion arbennig, pam mae'n cael ei alw'n rheoleiddio plant sy'n derbyn gofal, os oes disgwyl i ni ddarparu ar gyfer yr holl blant sydd â phrofiad o ofal?” (Cyfranogwr 13)

“Ond rwy’n ymwybodol eich bod yn gwybod bod rhai awdurdodau lleol yn dal i ddefnyddio plant sy’n derbyn gofal, felly maen nhw’n golygu’r un peth. Mae’n cael ei ddefnyddio’n gyfnewidiol yn dibynnu ar os ydych mewn cyfarfod cenedlaethol.” (Cyfranogwr 17)

Cyfyngiadau

Fel gyda phob ymchwil, roedd rhywfaint o gyfyngiad ar ein hymchwil. Yn gyntaf, cynhaliwyd cyfweiliadau â llawer o leoliadau addysgol eFSM uchel; canran gyfartalog eFSM y sampl hwn oedd 45.5 % sy’n sylweddol uwch na’r cyfartaledd cenedlaethol, a allai ragfarnu’r canlyniadau. Yn ogystal, llenwodd cyfanswm o 5 o gyfranogwyr yr arolwg hefyd felly mae’n bosibl bod rhywfaint o gyfrif dwbl wedi bod, er mai lleiafrif o’r sampl oedd hwn. Yn ail, cynlluniwyd y cyfweiliadau lled-strwythuredig i ddarparu mewnwelediad dyfnach i’r cwestiynau ymchwil a’r arolwg. Er na ellir cyffredinolli’r dull a ddefnyddir ar gyfer poblogaethau eraill, mae’n cefnogi dealltwriaeth fwy cynnil o nodau’r ymchwil. Yn olaf, er bod rhai canfyddiadau’n ymwneud â Y Grant Datbygu Disgyblion ar Gyfer Plant Sy’n Derbyn Gofal, dim ond cyfran fach o’r cyfranogwyr a drafodwyd hyn, dylid bod yn ofalus wrth ddehongli’r canfyddiadau hyn i Y Grant Datbygu Disgyblion ar Gyfer Plant Sy’n Derbyn Gofal ehangach.

Crynodeb

Mae’r cyfweiliadau lled-strwythuredig gyda sampl o arweinwyr ysgol/addysgol yn nodi eu bod yn:

- Defnyddio’r GDD i ganolbwyntio ar anghenion cymdeithasol ac emosiynol dysgwyr (gan gynnwys presenoldeb yn yr ysgol), eu cyrhaeddiad ac ymgysylltiad eu rhieni/teuluoedd.
- Byddwn yn croesawu mwy o arweiniad ar ddefnyddio’r GDD, dysgu proffesiynol o ansawdd uchel yn y maes hwn a’r cyfle i gydweithio ag ysgolion eraill a rhwydweithiau o ymarferwyr.
- Yn credu ei bod yn anodd asesu effaith y GDD ar lefel disgyblion yn hawdd a bod gennych bryderon y bydd natur y Cwricwlwm i Gymru yn cynyddu’r her hon.
- Yn credu y dylid gweld effaith y GDD fel y gwerth ychwanegol i daith ddysgu disgyblion ac yn hyn o beth y byddai darparu mwy o lwybrau galwedigaethol o fudd.
- Derbyn yr angen i fonitro’r grant ond credu y dylai hyn fod yn seiliedig ar ymddiriedaeth a bod mor ‘ysgafn’ â phosibl.
- Yn dymuno gweld dyraniad tymor hwy o’r GDD a’i amseriad yn cael ei ddyrannu i alinio â’r flwyddyn ysgol.

- Pryderu am y galwadau cynyddol sy'n cael eu rhoi ar ysgolion, yn enwedig y rheini â lefelau uchel o anghenion disgyblion a theuluoedd yn deillio o dlodi, ar adeg o doriadau cyllidebol ar gyfer ysgolion a gwasanaethau cyhoeddus eraill.

5. Trafodaeth a Chasgliadau

Roedd pedwar prif nod ymchwil:

1. Nodi pa wybodaeth sydd ar gael ar hyn o bryd ar ddefnyddio GDD mewn lleoliadau addysgol.
2. Deall y strwythurau monitro, llywodraethu ac arweiniad sydd ar gael i'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau GDD mewn lleoliadau addysgol.
3. Nodi sut mae'r grant yn cael ei dargedu, a sut mae effaith yn cael ei fesur.
4. Deall strategaethau effeithiol o fewn y system a rhwystrau i effaith effeithiol y GDD.

1. Nodi pa wybodaeth sydd ar gael ar hyn o bryd ar ddefnyddio GDD mewn lleoliadau addysgol.

Datgelodd y dadansoddiad dogfennol mai dim ond ychydig dros hanner y sampl o ysgolion prif ffrwd sy'n cyhoeddi datganiad GDD ar-lein. Mae hyn yn siomedig o ystyried bod hyn yn un o ofynion telerau ac amodau'r GDD.

Mae hefyd yn effeithio ar rôl cynghorwyr y GDD sy'n gyfrifol am fonitro'r datganiadau cyhoeddedig yn unol â'r canllawiau a gyhoeddwyd gan Ganllaw Llywodraeth Cymru i'r [Grant Datblygu Disgyblion](#) (Llywodraeth Cymru, 2023c). Er bod ysgolion yn cael eu harwain i gyhoeddi'r datganiadau yn unol ag [Atodiad 1: Templed Datganiad Ysgol Grant Datblygu Disgyblion](#), canfu ein data fod amrywiaeth yn y templedi datganiadau a ddefnyddiwyd ac roedd y manylion a ddarparwyd ynddynt hefyd yn amrywio.

Mewn lleoliadau sydd wedi defnyddio'r datganiad GDD a argymhellir ac wedi manylu ar y dull haenog a awgrymwyd, roedd y rhan fwyaf o'r cyllid GDD wedi'i dargedu at ddysgu ac addysgu, sydd o fewn telerau ac amodau'r grant (Llywodraeth Cymru, 2024b).

O'r sampl o ddatganiadau GDD, yn gyffredinol nid oedd lleoliadau yn adolygu'r canlyniadau o'r flwyddyn flaenorol. Gallai hyn fod am amrywiaeth o resymau gan gynnwys llawer o ysgolion nad ydynt yn defnyddio'r templed a awgrymir a diffyg ymwybyddiaeth o ddisgwyliadau adrodd safonol.

Mae canfyddiadau'r dadansoddiad dogfennol yn awgrymu bod lleoliadau addysgol yn bwriadu defnyddio cyllid GDD mewn amrywiaeth o ffyrdd i gefnogi dysgwyr o gartrefi incwm isel. Roedd y prif feysydd gwariant yn cynnwys y rheini a oedd yn canolbwyntio ar gefnogi lles cymdeithasol ac emosiynol disgyblion ac ymyriadau dysgu ac addysgu a gynlluniwyd i godi cyrhaeddiad. Mae ffocws cryf hefyd ar feithrin perthnasoedd trwy ymgysylltu â rhieni a theuluoedd. Mae'r canfyddiadau hyn yn awgrymu bod lleoliadau addysgol yn gwario arian GDD o fewn telerau ac amodau'r grant.

Mae'n amlwg bod llawer o ysgolion – naill ai oherwydd mai dyma'r dull strategol a ddewiswyd ganddynt ar gyfer codi cyrhaeddiad a/neu oherwydd pwysau cynyddol ar

gyllidebau craidd – yn defnyddio'r GDD ochr yn ochr â'u cyllidebau craidd, yn hytrach nag ariannu strategaeth ar wahân. Gall hyn, er enghraifft, arwain at ddefnyddio GDD mewn rhai achosion i gefnogi grwpiau eraill o ddysgwyr ac cynnal darpariaeth statudol, nad ydynt o anghenrheidwydd o fewn cylch gorchwyl y grant. Mae hyn hefyd yn atal ymdrechion i fonitro effaith y GDD fel grant ar wahân ac yn gyffredinol mae'n destun pryder.

2. Deall y strwythurau monitro, llywodraethu ac arweiniad sydd ar gael i'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau GDD mewn lleoliadau addysgol.

Er bod ysgolion yn cydnabod y dylid monitro eu defnydd o'r GDD, yn gyffredinol maent yn credu bod y prosesau presennol yn ddigonol ac os oes unrhyw newidiadau i'w gwneud y dylai'r rhain fod yn 'gyffyrddiad ysgafn' eu natur.

Nododd yr arolwg fod ystod o ddulliau'n cael eu defnyddio ar hyn o bryd i fonitro'r GDD. Ymgwymerwyd â hyn yn bennaf gan arweinyddiaeth o fewn yr ysgol gan gynnwys cyrff llywodraethu neu gan staff consortia/awdurdod lleol.

Roedd y cyfranogwyr o'r farn bod monitro a llywodraethu mewnol yn effeithiol ar y cyfan ac yn canolbwyntio ar gymorth i ddysgwyr. Roedd data'r cyfweiliad yn dangos bod monitro mewnol yn cael ei ddefnyddio i addasu'r ddarpariaeth yn unol ag anghenion dysgwyr, yn unol â chanllawiau'r GDD. Ymhellach, datgelodd cyfweiliadau fod partneriaid allanol yn ymddiried mewn ysgolion i wneud penderfyniadau ar anghenion penodol dysgwyr.

Roedd yr heriau a wynebwyd wrth fonitro a gwerthuso yn cynnwys yr amrywiaeth eang o ymyriadau a oedd yn cael eu defnyddio a'r amser cyfyngedig oedd ar gael i olrhain gweithgareddau ac anghenion dysgwyr.

Mae canlyniadau'n dangos bod lleoliadau'n defnyddio ystod eang o ganllawiau i gefnogi eu penderfyniadau ar ddefnyddio'r GDD. Yn gyffredinol, byddai ysgolion yn croesawu arweiniad ychwanegol, gwell dysgu proffesiynol, cyfleoedd i gydweithio ag ysgolion eraill ac aelodaeth o rwydweithiau ymarferwyr.

3. Nodi sut mae'r grant yn cael ei dargedu, a sut mae effaith yn cael ei fesur.

Mae canlyniadau'r arolwg yn dangos bod mwyafrif helaeth o'r cyfranogwyr yn defnyddio statws eFSM i dargedu dysgwyr. Maent hefyd yn defnyddio data i nodi dysgwyr eraill sy'n fregus a'u cynnwys mewn ymyriadau a ariennir gan y GDD. Cyfeiriwyd at ddysgwyr ag anghenion cymdeithasol ac emosiynol, o gefndiroedd incwm isel a dysgwyr sydd â phrofiad o ofal fel enghreifftiau.

Mae ymyriadau ysgol gyfan, grŵp bach ac un-i-un yn cael eu hariannu gan y GDD. Roedd mentrau ysgol gyfan yn aml yn canolbwyntio ar les cymdeithasol ac emosiynol yn unol â [Fframwaith Llywodraeth Cymru ar sefydlu ymagwedd ysgol gyfan at les emosiynol a meddyliol](#) (Llywodraeth Cymru, 2021b). Roedd ymyriadau grwpiau bach fel arfer yn canolbwyntio ar ddulliau dysgu ac addysgu i godi

cyrhaeddiad, a gweithredwyd y rhain yn bennaf gan staff cymorth a ariannwyd gan y grant.

Roedd y cyfranogwyr yn teimlo eu bod yn gallu dangos targedu a monitro effeithiol trwy systemau olrhain mewnol yn bennaf yn seiliedig ar adborth athrawon ar gynnydd disgyblion. Dylanwadwyd ar eu hymagwedd gan ganllawiau Llywodraeth Cymru ar hunan arfarnu (Llywodraeth Cymru, 2023c).

Mae'n amlwg, fodd bynnag, fod ysgolion yn cael trafferth gyda'r diffyg tystiolaeth fesuradwy sy'n bodoli i gasglu effaith gyfannol y GDD ar gynnydd dysgwyr ac mae pryderon yn bodoli ynghylch hyn yn dod yn fwy problematig gyda chyflwyniad y Cwricwlwm i Gymru.

Mae ein data'n awgrymu mai un o'r prif rwystrau i olrhain effaith oedd diffyg mesurau i gasglu canlyniadau dysgwyr nad ydynt yn gysylltiedig â chyrhaeddiad, o ystyried y ffocws sylweddol yn y defnydd o'r GDD ar les cymdeithasol ac emosiynol. Codwyd y potensial i ddefnyddio data arall megis presenoldeb dysgwyr, cyfraddau gwahardd a llwybrau ôl-16 yn y cyd-destun hwn.

4. Deall strategaethau effeithiol o fewn y system a rhwystrau i effaith effeithiol y GDD.

Dywedodd y rhan fwyaf o gyfranogwyr fod eu strategaethau wedi'u teilwra i fodloni anghenion penodol dysgwyr gan ganolbwyntio ar dri maes:

- Lles cymdeithasol ac emosiynol disgyblion: Trafodwyd y strategaethau fel rhai buddiol i alluogi dysgwyr i fod yn barod ar gyfer amgylchedd yr ystafell ddosbarth. ELSA (Cynorthwydd Cymorth Llythrennedd Emosiynol) a Thrive oedd y rhaglenni a enwyd fwyaf a ddefnyddiwyd i fynd i'r afael ag anghenion cymdeithasol ac emosiynol a lles. Roedd yna hefyd strategaethau â mwy o ffocws ar gyfer cyflogi cwnselydd i gefnogi anghenion mwy cymhleth. Roedd ffocws cynyddol hefyd ar wella presenoldeb disgyblion.
- Ymgysylltu: Roedd ymgysylltu â theuluoedd a rhieni hefyd yn ffocws allweddol a gynlluniwyd i gefnogi cyrhaeddiad disgyblion trwy iddynt weld gwerth mewn addysg. Bu lleoliadau'n trafod pwysigrwydd gweithwyr ymgysylltu â theuluoedd o ran meithrin perthnasoedd o ymddiriedaeth er mwyn hwyluso cyfathrebu adeiladol, cydweithio a nodi anghenion teuluoedd. Yn ogystal ag ymgysylltu â theuluoedd, roedd lleoliadau addysgol hefyd yn cefnogi teuluoedd trwy ddechrau banciau bwyd, cyfnewid gwisg ysgol a chyfeirio at wasanaethau.
- Ymyriadau dysgu ac addysgu i godi cyrhaeddiad. Defnyddiwyd nifer fawr o ymyriadau academaidd i dargedu anghenion academaidd penodol a llythrennedd a mathemateg oedd yr ymyriadau mwyaf cyffredin. O'r ymyriadau a enwyd, Read Write Inc a WellComm oedd y rhai mwyaf cyffredin. Roedd cynorthwyr addysgu yn aml yn cael eu cyflogi drwy'r GDD i gefnogi'r ymyriadau hyn.

5.1 Prif ganfyddiadau

1. Mae ysgolion a lleoliadau yn canolbwyntio eu gwariant GDD ar dri maes:
 - cefnogi lles cymdeithasol ac emosiynol dysgwyr;
 - ymgysylltu â theuluoedd a rhieni;
 - gwelliannau mewn dysgu ac addysgu sydd wedi'u cynllunio i godi cyrhaeddiad.
2. Mae hyn yn dangos eu bod yn defnyddio'r GDD o fewn telerau ac amodau grant Llywodraeth Cymru.
3. Gan fod y GDD yn cael ei ddefnyddio fwyfwy i gwrdd â diffygion mewn cyllidebau craidd, mae hyn yn anochel yn atal ymdrechion i olrhain, monitro a gwerthuso effaith arwahanol y grant yn drylwyr.
4. Dim ond tua hanner y sampl o ysgolion a lleoliadau a gydymffurfiodd â gofyniad Llywodraeth Cymru i gyhoeddi datganiad ar-lein o'u defnydd o'r GDD a dim ond rhai o'r rhain a ddefnyddiodd y templed gofynnol: mae hyn yn anochel yn cyfyngu ar dryloywder a monitro mewn perthynas â'r grant.
5. Mae ysgolion a lleoliadau o'r farn bod eu monitro mewnol eu hunain o'r defnydd o'r GDD yn effeithiol ond mae ganddynt farn gymysg ar effaith monitro allanol. Byddent yn croesawu canllawiau ychwanegol a chyfleoedd i gymryd rhan mewn dysgu proffesiynol, cydweithio ag ysgolion eraill a rhwydweithio proffesiynol.
6. Maent yn gweld bod dau brif rwystr o ran dal effaith lawn y GDD:
 - Diffyg dangosyddion cadarn i fesur effaith y gwariant sylweddol a wnânt ar gymorth emosiynol a chymdeithasol i ddysgwyr ac ymgysylltu â theuluoedd/rhieni.
 - Y pwysau cynyddol sydd wedi'i roi ar ysgolion a chyllidebau ysgolion yn y blynyddoedd diwethaf ar adeg pan fo tlodi wedi bod yn cynyddu a galwadau cynyddol ar ysgolion.
7. Mae ysgolion yn credu y dylid adolygu fformiwlâu ariannu'r GDD i fynd i'r afael â:
 - Effaith tlodi cynyddol ar leoliadau yn yr ardaloedd mwyaf difreintiedig yn economaidd-gymdeithasol.
 - Y rhwystrau sy'n deillio o gylch ariannu blynyddol unigol.
 - Pryderon ynghylch y mesur eFSM fel procsi sy'n cynnwys yr holl aelwydydd incwm isel, yn enwedig o ystyried y broses o gyflwyno Cinio Ysgol Gynradd Gyffredinol Am Ddim i bawb.
 - Yr angen i gynyddu cyllid er mwyn cadw i fyny â chwyddiant.

5.2 Argymhellion

1. Er mwyn cefnogi tryloywder yn y defnydd o GDD gan ysgolion a monitro allanol ar y defnydd o'r grant, dylai Llywodraeth Cymru gefnogi a chryfhau'r gofyniad i ysgolion gyhoeddi datganiad ar-lein o'u gwariant GDD gan ddefnyddio'r templed a ddarperir.
2. Dylai Llywodraeth Cymru ystyried fformat ar-lein ar gyfer adrodd sy'n cefnogi ysgolion i gynllunio, targedu a monitro gwariant GDD a chyhoeddi'r wybodaeth hon.
3. Dylai Llywodraeth Cymru sefydlu Grŵp Cynghori GDD Cenedlaethol sy'n cynnwys cynrychiolwyr o ysgolion, awdurdodau lleol, Estyn, y Sefydliad Gwaddol Addysg, sefydliadau addysg gychwynnol athrawon ac ymchwilwyr addysgol. Dylai cyfrifoldebau'r fod fel a ganlyn:
 - Cynhyrchu canllawiau ychwanegol ar sail tystiolaeth ac enghreifftiau ar ddefnyddio'r GDD gan gynnwys hysbysebu y deunyddiau EEF, Llywodraeth Cymru ac Estyn.
 - Datblygu ystod eang o ddangosyddion (meintiol ac ansoddol) y gall ysgolion a chyrrff allanol eu defnyddio i asesu effaith y GDD.
 - Datblygu templed hawdd ei ddefnyddio sy'n galluogi ysgolion i adrodd ar ddeilliannau eu defnydd o'r GDD, i argymhellion 1 a 2.
 - Cynghori Llywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol ar ddysgu proffesiynol a rhwydweithio proffesiynol a all gefnogi defnydd o'r GDD ar sail tystiolaeth.
4. O ystyried y pwysau cyllidebol cynyddol ar ysgolion, y twf mewn tlodi plant, newidiadau i gymhwysedd i gael prydau ysgol am ddim a phryderon ynghylch amserlenni presennol y grant, dylai Llywodraeth Cymru - yn dilyn ymgynghoriad â phartneriaid - ystyried dyraniad aml-flwyddyn a chynyddu GDD. Yn ogystal, adolygu'r fformiwla ariannu i gynyddu cyllidebau craidd o ystyried yr anghenion cynyddol yn dilyn COVID-19
5. O ystyried y problemau a nodwyd wrth ddefnyddio Y Grant Datbygu Disgyblion cr Gyfer Plant Sy'n Derbyn Gofal ac er mwyn sicrhau bod rhai o'r dysgwyr mwyaf bregus yn y system addysg yn cael eu cefnogi'n briodol, dylai Llywodraeth Cymru ac Awdurdodau Lleol sicrhau bod pob dysgwr sy'n derbyn gofal yn cael mynediad at Y Grant Datbygu Disgyblion cr Gyfer Plant Sy'n Derbyn Gofal.
6. Mae angen rhagor o ymchwil yn y meysydd canlynol:
 - Oherwydd cynrychiolaeth gyfyngedig Unedau Cyfeirio Disgyblion (UCD'au), Grant Datblygu Disgyblion y Blynnyddoedd Cynnar, Y Grant Datbygu Disgyblion ar Gyfer Plant Sy'n Derbyn Gofal ac Addysg Heblaw yn yr Ysgol (ac eithrio UC'Dau), mae angen ymchwil pellach i

ddeall y targedu, monitro a'r heriau a wynebir yn y lleoliadau hyn a'r sialensau y wynebir wrth ddefnyddio'r cyllideb.

- Oherwydd cynrychiolaeth gyfyngedig o leoliadau ehangach yn yr ymchwil hwn ac ymchwil flaenorol (h.y., meithrinfa, meithrinfeydd annibynnol, ysgolion canol/ysgolion pob oed, ysgolion arbennig) mae angen rhagor o ymchwil i ddeall y targedu, monitro a'r heriau a wynebir yn y lleoliadau hyn.

Cyfeiriadau

Almalki, S. (2016). Integrating Quantitative and Qualitative Data in Mixed Methods Research--Challenges and Benefits. *Journal of education and learning*, 5(3), pp.288-296. DOI: [Dolen i Integrating Quantitative and Qualitative Data in Mixed Methods Research--Challenges and Benefits](#).

Betthäuser, B. A., Bach-Mortensen, A. M. and Engzell, P. (2023). A systematic review and meta-analysis of the evidence on learning during the COVID-19 pandemic. *Nature Human Behaviour*, 7(3), pp. 375-385. DOI: [Dolen i A systematic review and meta-analysis of the evidence on learning during the COVID-19 pandemic](#).

Blanden, J., Doepke, M. and Stuhler, J. (2023). Educational inequality, in Hanushek, E.A., Machin, S. and Woessmann, L. (eds), *Handbook of the Economics of Education*, 6, pp.405-497. DOI: [Dolen i Educational inequality](#).

Bree RT, Gallagher G. (2016). Using Microsoft Excel to code and thematically analyse qualitative data: a simple, cost-effective approach. *AISHE-J: The All Ireland Journal of Teaching and Learning in Higher Education*. 8(2) Ar gael o: <http://ojs.aishe.org/index.php/aishe-j/article/view/281/467>

Braun, V. and Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), pp.77-101. DOI: <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>.

Child Poverty Action Group (2024) Official Child Poverty Statistics. [Dolen i Child Poverty Statistics](#).

Department for Education (2024). Pupil premium: overview. Ar gael yn: [Dolen i Pupil premium: overview](#).

EEF (2022). Best evidence on impact of COVID-19 on pupil attainment. Ar gael yn: [Dolen i Best evidence on impact of COVID-19 on pupil attainment](#).

EEF (2023). The EEF Guide to the Pupil Premium. Ar gael yn: [Dolen i The EEF Guide to Pupil Premium](#).

EEF (2024a). Using pupil premium: guidance for school leaders. Ar gael yn: [Dolen i The EEF Guide to the Pupil Premium: guidance for school leaders](#).

EEF (2024b). Teaching and Learning Toolkit. Ar gael yn: [Dolen i Teaching and Learning Toolkit](#).

Estyn (2024). Gwella presenoldeb mewn ysgolion uwchradd. Ar gael yn: [Dolen i Gwella presenoldeb mewn ysgolion uwchradd](#).

Evans, G. (2023). A new dawn or false hope? Exploring the early implementation of Curriculum for Wales. *Education Inquiry*, pp.1-15. DOI: [Dolen i A new dawn or false hope? Exploring the early implementation of Curriculum for Wales](#).

Farquhar, J., Michels, N. and Robson, J. (2020). Triangulation in industrial qualitative case study research: Widening the scope. *Industrial Marketing Management*, 87, pp.160-170. DOI: [Dolen i Triangulation in industrial qualitative case study research: Widening the scope](#).

Fleming, B. and Harford, J. (2023). The DEIS programme as a policy aimed at combating educational disadvantage: fit for purpose?. *Irish educational studies*, 42(3), pp.381-399. DOI: [Dolen i The DEIS programme as a policy aimed at combating educational disadvantage: fit for purpose?](#).

Gouédard, P., Pont, B., Hyttinen, S. and Huang, P. (2020). Curriculum reform: A literature review to support effective implementation. DOI: [Dolen i Curriculum reform: A literature review to support effective implementation](#).

Houtepen, L. C., Heron, J., Suderman, M. J., Fraser, A., Chittleborough, C. R. and Howe, L. D. (2020). Associations of adverse childhood experiences with educational attainment and adolescent health and the role of family and socioeconomic factors: a prospective cohort study in the UK. *PLoS medicine*, 17(3), pp. e1003031. DOI: [Dolen i Associations of adverse childhood experiences with educational attainment and adolescent health and the role of family and socioeconomic factors: a prospective cohort study in the UK](#).

Hwb (2022). Canllawiau gwella ysgolion: fframwaith ar gyfer gwerthuso, gwella ac atebolrwydd. Ar gael yn: [Dolen i Canllawiau gwella ysgolion: fframwaith ar gyfer gwerthuso, gwella ac atebolrwydd](#).

Ingram, J., Stiff, J., Cadwallader, S., Lee, G. and Kayton, H. (2023). PISA 2022: Adroddiad Cenedlaethol Cymru. Ar gael yn: [Dolen i PISA 2022: Adroddiad Cenedlaethol Cymru](#).

JRF (2024). UK Poverty 2024. Ar gael yn: <https://www.jrf.org.uk/uk-poverty-2024-the-essential-guide-to-understanding-poverty-in-the-uk>.

Kelle, U. (2006). Combining qualitative and quantitative methods in research practice: purposes and advantages. *Qualitative research in psychology*, 3(4), pp.293-311. DOI: [Dolen i Combining qualitative and quantitative methods in research practice: purposes and advantages](#).

Knight, C. and Crick, T. (2022). Inclusive Education in Wales: Interpreting discourses of values and practice using critical policy analysis. *ECNU Review of Education*, 5(2), pp.258-283. DOI: [Dolen i Inclusive Education in Wales: Interpreting discourses of values and practice using critical policy analysis](#).

Llywodraeth Cymru (2017). Gwerthusiad o'r Grant Amddifadedd Disgyblion: adroddiad terfynol - Rhagfyr 2017. Ar gael yn: [Dolen i Gwerthusiad o'r Grant Amddifadedd Disgyblion Adroddiad Terfynol – Rhagfyr 2017](#).

Llywodraeth Cymru (2021a). Rhaglen lywodraethu: diweddariad. Ar gael yn: [Dolen i Rhaglen lywodraethu – Diweddariad](#).

Llywodraeth Cymru (2021b). Fframwaith ar sefydlu dull ysgol gyfan ar gyfer llesiant emosiynol a meddyliol. Ar gael yn: [Dolen i Fframwaith ar sefydlu dull ysgol gyfan ar gyfer llesiant emosiynol a meddyliol](#).

Llywodraeth Cymru (2022a). Adolygiad presenoldeb: goblygiadau'r pandemig COVID-19 ar bresenoldeb mewn ysgolion. Ar gael yn: [Dolen i Adolygiad presenoldeb – goblygiadau'r pandemig COVID-19 ar bresenoldeb mewn ysgolion](#).

Llywodraeth Cymru (2022b). Rhaglen trawsnewid y system anghenion dysgu ychwanegol: cwestiynau cyffredin. Ar gael yn: [Dolen i Rhaglen trawsnewid y system anghenion dysgu ychwanegol: cwestiynau cyffredin](#).

Llywodraeth Cymru (2023a). Cenhadaeth ein cenedl: safonau a dyheadau uchel i bawb. Ar gael yn: [Dolen i Cenhadaeth ein cenedl: safonau a dyheadau uchel i bawb](#).

Llywodraeth Cymru (2023b). Canlyniadau'r cyfrifiad ysgolion: Ionawr 2023. Ar gael yn: [Dolen i Canlyniadau'r cyfrifiad ysgolion: Ionawr 2023](#).

Llywodraeth Cymru (2023c). Canllaw i'r Grant Datblygu Disgyblion. Ar gael yn: [Dolen i Canllaw i'r Grant Datblygu Disgyblion](#).

Llywodraeth Cymru (2023d). Patrymau cyrhaeddiad mewn darllen a rhifedd: o 2018/19 i 2022/23. Ar gael yn: [Dolen i Patrymau cyrhaeddiad mewn darllen a rhifedd: o 2018/19 i 2022/23](#).

Llywodraeth Cymru (2024a). Y Grant Datblygu Disgyblion: trosolwg. Ar gael yn: [Dolen i Y Grant Datblygu Disgyblion\(GDD\): trosolwg](#).

Llywodraeth Cymru (2024b). Atodiad 1: Templed Datganiad Ysgol Grant Datblygu Disgyblion. Ar gael yn: [Dolen i Atodiad 1: Templed Datganiad Ysgol Grant Datblygu Disgyblion](#).

Llywodraeth Cymru (2024c). Grantiau addysg cyn-16. Ar gael yn: [Dolen i Grantiau addysg cyn-16](#).

Llywodraeth Cymru (2024d). Tlodi ac amddifadedd (Arolwg Cenedlaethol Cymru): Ebrill 2022 i Fawrth 2023. Ar gael yn: [Dolen i Tlodi ac amddifadedd \(Arolwg Cenedlaethol Cymru\): Ebrill 2022 i Mawrth 2023](#).

Llywodraeth Cymru (2024e). Pobl ifanc heb fod mewn addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant (NEET): Ebrill 2023 i Fawrth 2024 [Dolen i Pobl ifanc heb fod mewn addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant \(NEET\)](#)

McKinney, S.J., Graham, A., Hall, S., Hunter, K., Jaap, A., Lowden, K., MacDougall, L., McKendrick, J.H., Mtika, P., Moscardini, L. and Reid, L. (2023). Beyond the pandemic–poverty and school education in Scotland. *Scottish Educational Review*, 54, pp. 238–264. DOI: [Dolen i Beyond the pandemic–poverty and school education in Scotland](#).

Kurasaki K. S. (2000). Intercoder reliability for validating conclusions drawn from open-ended interview data. *Field Methods*, 12, 179–194. <https://doi.org/10.1177/1525822X0001200301>

NAHT Cymru (2024a). Fair funding for Wales – Ambitious change needs real spending. Ar gael yn: [Dolen i Fair funding for Wales – Ambitious change needs real spending](#).

NAHT Cymru (2024b). Pupils with additional needs being ‘let down’ says NAHT Cymru amid cash call. Ar gael yn: [Dolen i Pupils with additional needs being ‘let down’ says NAHT Cymru amid cash call](#).

Noy, C. (2008). Sampling knowledge: The hermeneutics of snowball sampling in qualitative research. *International Journal of social research methodology*, 11(4), pp.327-344. DOI: [Dolen i Sampling knowledge: The hermeneutics of snowball sampling in qualitative research](#).

OECD (2017). The Welsh education reform journey: A rapid policy assessment. Ar gael yn: [Dolen i The Welsh education reform journey: A rapid policy assessment](#).

Owen, K.L., Watkins, R.C. and Hughes, J.C. (2022). From evidence-informed to evidence-based: An evidence building framework for education. *Review of Education*, 10(1), pp. e3342. DOI: [Dolen i From evidence-informed to evidence-based: An evidence building framework for education](#).

Power, S. (2019). The politics of education and the misrecognition of Wales. In *Education in a Federal UK* (pp. 37-50). Routledge.

Power, S., Newton, N. and Taylor, C. (2020). ‘Successful futures’ for all in Wales? The challenges of curriculum reform for addressing educational inequalities. *The curriculum journal*, 31(2), pp.317-333. DOI: [Dolen i ‘Successful futures’ for all in Wales? The challenges of curriculum reform for addressing educational inequalities](#).

Robinson, S. (2022). Curriculum for Wales – where are we now?. *Teaching Geography*, 47(2), pp.61-63. Ar gael yn: [Dolen i Curriculum for Wales – where are we now?](#).

Sand, A. (2022). Inferential statistics is an unfit tool for interpreting data. *Applied Sciences*, 12(15), 7691.

Scottish Government (2024). Pupil attainment: closing the gap. Ar gael yn: [Dolen i Pupil attainment: closing the gap](#).

Senedd Cymru (2023). Estyn: mae ysgolion wedi ymdopi’n dda ond nid yw’r sefyllfa wedi dychwelyd yn ôl i’r arfer eto. Ar gael yn: [Dolen i Estyn: mae ysgolion wedi ymdopi’n dda ond nid yw’r sefyllfa wedi dychwelyd yn ôl i’r arfer eto \(senedd.cymru\)](#)

Shapira, M., Priestley, M., Peace-Hughes, T., Barnett, C. and Ritchie, M. (2023). Exploring Curriculum Making in Scottish Secondary Schools: Trends and Effects. *Scottish Affairs*, 32(4), pp.397-424. DOI: [Dolen i Exploring Curriculum Making in Scottish Secondary Schools: Trends and Effects](#).

Sibieta, L. (2023). How does school spending per pupil differ across the UK?. Ar gael yn: [Dolen i How does school spending per pupil differ across the UK?](#).

Sibieta, L. (2024). Major challenges for education in Wales. Ar gael yn: [Dolen i Major challenges for education in Wales.](#)

Statistics for Wales (2023). Statistical first release. Ar gael yn: [Dolen i Statistical first release. Local Authority Budgeted Expenditure](#)

Statistics for Wales (2024). Local Authority Budgeted Expenditure on Schools: 2024-25

The Trussell Trust (2023). Hunger in Wales. Ar gael yn: [Dolen i Hunger in Wales.](#)

Tiesteel, E., Whiteley, H., Grigorie, A., Sultana, F., Lynch, L., Egan, D. Sibieta, L., Tudor Edwards, R. T. and Hughes, J. C. (2023). Review of the Pupil Development Grant. Ar gael yn: [Dolen i Review of the Pupil Development Grant.](#)

Atodiad

ATODIAD A: Lleoliad sefydliadau addysgol

Table A.1 Phase 1- Location of educational settings per county

North Wales	N	%
Conwy	3	3
Denbighshire	2	2
Flintshire	4	4
Gwynedd	3	3
Isle of Anglesey	1	1
Wrexham	5	5
Mid Wales	N	%
Ceredigion	2	2
Powys	6	6
Southwest Wales	N	%
Carmarthenshire	8	8
Neath Port Talbot	4	4
Pembrokeshire	6	6
Swansea	9	9
Southeast Wales	N	%
Blaenau Gwent	2	2
Bridgend	3	3
Caerphilly	7	7
Cardiff	11	11
Merthyr Tydfil	2	2
Monmouthshire	3	3
Newport	5	5
Rhondda Cynon Taf	8	8
Torfaen	3	3
Vale of Glamorgan	3	3

Table A.2 Phase 2- Location of educational settings per county

North Wales	<i>N</i>	%
Conwy	4	4
Denbighshire	3	3
Flintshire	3	3
Gwynedd	3	3
Isle of Anglesey		
Wrexham	9	9
Mid Wales	<i>N</i>	%
Ceredigion	1	1
Powys	3	4
Southwest Wales	<i>N</i>	%
Carmarthenshire	3	3
Neath Port Talbot	10	10
Pembrokeshire	4	4
Swansea	1	1
Southeast Wales	<i>N</i>	%
Blaenau Gwent	2	2
Bridgend	13	13
Caerphilly	4	4
Cardiff	18	18
Merthyr Tydfil	1	1
Monmouthshire	4	4
Newport		
Rhondda Cynon Taf	3	3
Torfaen	1	1
Vale of Glamorgan	4	4

Table A.3 Phase 3- Location of educational settings per county

North Wales	<i>N</i>	%
Conwy		
Denbighshire	5	24
Flintshire		
Gwynedd		
Isle of Anglesey	1	5
Wrexham	1	5
Mid Wales	<i>N</i>	%
Ceredigion		
Powys	3	14
Southwest Wales	<i>N</i>	%
Carmarthenshire		
Neath Port Talbot	8	38
Pembrokeshire		
Swansea		
Southeast Wales	<i>N</i>	%
Blaenau Gwent		
Bridgend		
Caerphilly		
Cardiff	2	10
Merthyr Tydfil	1	5
Monmouthshire		
Newport		
Rhondda Cynon Taf		
Torfaen		
Vale of Glamorgan		

ATODIAD B: Offeryn arolwg

Section 1: Demographic Information

To better understand the context of your responses, we would appreciate it if you could provide some basic information about your role and educational setting. This information will help us analyse the data more effectively. Please note, individual responses will be kept confidential and only used for the purposes of this research.

Q1. Role in Educational Setting:

What is your current role? (Please tick all that apply)

- Headteacher
- Deputy/Assistant Headteacher
- Class Teacher
- Classroom Support Assistant/Teaching Assistant
- Other

If you selected 'Other', please specify:

Q2. Responsibility for PDG Planning, Spending, and Evaluation:

Please indicate your level of responsibility in planning, spending, and evaluating Pupil Development Grant (PDG) within your setting. Please tick all that apply.

- I am responsible for planning PDG spending
- I am involved in planning PDG spending
- I am responsible for the spending of PDG funds
- I am involved in decision-making for the spending of PDG
- I am responsible for monitoring and evaluating PDG spend
- I am involved in monitoring and evaluating PDG spend
- I am not directly involved in planning, spending, or evaluating PDG, but I am aware of the processes

Q3. Name of Your School:

Please provide the name of the school you are currently working at:

Confidentiality Assurance: Please be assured that the name of your school will be kept strictly confidential. It will only be used for the purposes of this research to ensure the accuracy and relevance of our findings. No individual schools will be identifiable in any reports or publications resulting from this study.

Q4. Educational Setting:

Please select the type of setting you are currently working in.

- Primary School
- Secondary School
- Middle/ All-Age School
- Pupil Referral Unit (PRU)
- Education Other Than at School (EOTAS)
- Specialist School
- Maintained Nursery
- Non-Maintained Nursery
- Other

If you selected 'Other', please specify:

Q5. Number of Learners:

Indicate the number of learners in your setting. If you are unsure, please give an estimate.

- 0-60
- 61-150
- 151-400
- 401-800
- 801-1200
- 1201-1600
- Over 1600

Q6. Percentage of Learners Eligible for Free School Meals (eFSM):

Please indicate your setting's percentage of learners eligible for Free School Meals. If you are not sure, please give an approximate figure.

- 0-5%

- 6-10%
- 11-15%
- 16-20%
- 21-30%
- 31-40%
- 41-50%
- 51-60%
- 61-70%
- Over 70%

Q7. Location of Setting:

In which county is your setting located?

North Wales:

- Conwy
- Denbighshire
- Flintshire
- Gwynedd
- Isle of Anglesey
- Wrexham

Mid Wales:

- Ceredigion
- Powys

Southwest Wales:

- Carmarthenshire
- Neath Port Talbot
- Pembrokeshire
- Swansea

Southeast Wales:

- Blaenau Gwent
- Bridgend
- Caerphilly
- Cardiff
- Merthyr Tydfil

- Monmouthshire
- Newport
- Rhondda Cynon Taf
- Torfaen
- Vale of Glamorgan

Section 2: Targeting and Planning PDG

In this section, we seek to understand how PDG funding is planned and targeted within your setting. We will explore the strategies and criteria for PDG allocation, focusing separately on the planning process and the specific targeting of funds.

Part A: Planning PDG Spend

First, we will focus on the planning aspect of PDG - how do you prepare and strategize the allocation of these funds.

Q8. Planning Process Considerations:

To what extent do you consider the following factors and needs in your PDG planning process? If a factor or need has not been considered, please select 'Not applicable'.

	Very important	Moderately important	Slightly important	Not important	Not applicable
Learner attainment levels					
Social and emotional wellbeing					
Access to technology					
Learners with low parental engagement					
Other					

If you selected 'Other', please specify:

Q9. Resources Used for Planning PDG Spend:

For each resource listed below, please indicate whether you have used it and how useful you have found it in planning PDG spend. If a resource has not been used, please select 'Not Used'.

	Very useful	Moderately useful	Slightly useful	Not useful	Not Used

Welsh Government Guidance					
Estyn Guidance					
Local Authority					
Consortia					
EEF Toolkit					
Professional Networks					
Peer Support					
Independent Research					
Other					

If you selected 'Other', please specify:

Q10. Strategic Planning:

Is your PDG spending part of a long-term strategic plan?

- Yes
- No

If you selected 'Yes', please briefly describe the strategic approach.

If you selected 'No', please add any comments or thoughts including any barriers to strategic planning, as you see them.

Part B: Targeting PDG Funds

Next, let's look at how PDG funds are specifically targeted within your setting, focusing on particular groups or needs.

Q11. Identifying Targeted Groups:

Do you target specific groups of learners in your PDG planning?

- Yes
- No

Q12. Primary Target of PDG Funds:

Does your setting target its PDG spending specifically at learners who are eligible for Free School Meals (eFSM)?

- Yes – we solely target this cohort
- Yes – we partially target this cohort
- No

Q13. Detailing Targeted Groups:

For each of the following groups, indicate if they are targeted and specify the targeting criteria:

Low-income Households:

- Targeted (All learners)
- Targeted (Only eFSM learners)
- Not Targeted

Care Experienced Children (includes children in the care of the local authority, those who have previously been in care and those who are subject to informal or alternative care arrangements such as kinship care):

- Targeted (All learners)
- Targeted (Only eFSM learners)
- Not Targeted

English or Welsh as a Second Language Learners:

- Targeted (All learners)
- Targeted (Only eFSM learners)
- Not Targeted

Gypsy, Roma and Traveller Learners:

- Targeted (All learners)
- Targeted (Only eFSM learners)
- Not Targeted

Black, Asian and Minority Ethnic Learners:

- Targeted (All learners)
- Targeted (Only eFSM learners)
- Not Targeted

Learners with Additional Learning Needs (ALN):

- Targeted (All learners)
- Targeted (Only eFSM learners)
- Not Targeted

More Able and Talented (MAT) Learners:

- Targeted (All learners)
- Targeted (Only eFSM learners)
- Not Targeted

Learners with Social, Emotional and Mental Health (SEMH) Needs:

- Targeted (All learners)
- Targeted (Only eFSM learners)
- Not Targeted

Young Carers:

- Targeted (All learners)
- Targeted (Only eFSM learners)
- Not Targeted

Are there any other specific groups you target that are not listed here? Is there anything else you would like to add?

Q14. Strategies Used for Targeting:

Please select the strategies your school uses to help identify specific learners for targeted PDG spending.

Data Analysis & Tracking:

- Analysis of school-wide data to identify trends and needs

- Internal assessment data
- External assessment data and exam results
- Monitoring attendance and punctuality records
- Reviewing behaviour logs or pastoral records
- Financial need assessment based on socio-economic data

Educational and Behavioural Insights:

- Teacher observations and professional judgment
- Utilising information from previous schools or educational records
- Information in Individual Development Plans (IDPs) and Statements
- Use of tools to assess social, emotional and mental health needs (such as Boxall profiling and THRIVE)

Feedback and Collaboration:

- Feedback and input from support staff (e.g., teaching assistants)
- Engaging with parents and carers for insights into learner backgrounds and needs
- Peer reviews and collaborative discussions among teaching staff
- Referrals or reports from external agencies (e.g., social services, educational psychologists)

Learner-Centred Approaches

- Student self-assessment and self-reporting tools
- Collaboration with student councils

Please tell us about any other strategies or tools you use to help you target your PDG spending.

Q15. Barriers to Effective Targeting:

Are there any barriers to identifying needs and targeting PDG in your setting? Please tell us more about this.

Part C: Evaluation of Planning and Targeting

We would like to ask you about the broader impact of PDG funding cycles

Q16. Impact of Annual Allocation Cycle:

	Significantly enhances	Somewhat enhances	No significant impact	Somewhat diminishes	Significantly diminishes
How does the annual allocation cycle of PDG affect your ability to plan strategically?					

Please provide any additional comments or insights.

Thank you for sharing your insights on the planning and targeting of PDG funding in your setting. The next section will focus on the actual utilisation of PDG funds.

Section 3: Using PDG

In this section we'll be asking some questions about how your setting spends PDG. We will also be asking for your thoughts on barriers to effective use of PDG.

Specific Expenditures:

Please indicate the categories your school has allocated PDG funds to over the last academic year.

Q17. Staffing Costs (tick any that apply):

- Classroom Support Staff
- Family Engagement Officers (FEOs)
- Teachers
- Other

If you selected 'Other', please specify, and describe:

Q18. Staff Development and Training

- High Quality Teaching Strategies
- Leadership Development
- Staff Training on Social, Emotional and Mental Health Needs
- Other

If you selected 'Other', please specify, and describe:

Q19. Learner Support and Interventions (tick any that apply):

- Reading and Writing
- Oracy
- Numeracy
- Digital Literacy
- Music
- Sports
- Resilience and Meta-cognition
- Social, Emotional and Mental Health (e.g., THRIVE, ELSA)
- Nurture Groups
- Transition Support
- ALN (Additional Learning Needs) Support
- Support for MAT (More Able and Talented) Pupils
- Other

If you selected 'Other', please specify, and describe:

Q20. Community and Family Engagement (tick all that apply):

- Community Focused Schools
- Parent and Family Engagement Initiatives
- Community Outreach
- Multi-Agency Collaborations
- Other

If you selected 'Other', please specify, and describe:

Q21. Infrastructure and Educational Resources (tick any that apply):

- Classroom Resources
- Technology and Digital Resources
- Curriculum for Wales Implementation
- School Improvements
- Other

If you selected 'Other', please specify, and describe:

Q22. Costs Associated with Poverty (tick any that apply):

- Provision of School Uniforms
- Meals and Food
- Transportation
- Provision of Learning Resources (e.g., books, supplies)
- Supporting Families with Living Costs
- Other

If you selected 'Other', please specify, and describe:

Q23. Other Expenditures (tick any that apply):

- Extracurricular Activities
- School Trips
- Core Budget Support
- Other

If you selected 'Other', please specify, and describe:

Q24. Descriptions and Impact:

Is there anything else you would like to tell us about specific services or interventions you have purchased and their intended impact on learners?

PDG Utilization in Practice:

The PDG is intended to support the educational attainment of children from low-income households.

Q25. This question explores the extent to which PDG is used for this purpose within your setting. Please express your level of agreement with the following statements, in the context of your setting:

	Strongly Agree	Agree	Neither Agree nor Disagree	Disagree	Strongly Disagree
Our setting's PDG funding is sufficient to meet the identified needs of our eFSM learners.					
There has been an increase in complex learner needs since the Covid-19 pandemic.					
There has been an increase in material poverty and deprivation among our learners.					
We have had to use PDG funding to support our setting's core budget due to financial challenges.					
PDG funding is diverted to support areas beyond its original intended purpose, such as ALN budgets.					
Our setting must frequently prioritize immediate or short-term needs over long-term educational goals when using PDG funding.					
The cost of living crisis has required us to reallocate PDG funds to meet basic needs of learners, such as meals and clothing.					
We must frequently prioritize immediate or short-term needs over long-term educational goals when using PDG funding.					
Current PDG funding levels have not kept pace with the rising costs associated with educational resources and support.					

There is a lack of clarity and guidance on the appropriate use of PDG funds, leading to challenges in allocation.					
Our setting has successfully adapted PDG funding strategies to meet evolving educational challenges.					
PDG funding has enabled us to implement innovative programmes that address the specific needs of our eFSM learners.					
We have seen measurable improvements in learner outcomes as a direct result of initiatives funded by the PDG.					
Our setting has been able to sustain key educational services and support despite financial pressures, thanks to effective PDG management.					

For each statement where you indicated any level of agreement or disagreement, please provide additional details or context if you would like to.

Section 4: Monitoring and Governance

This final section focuses on your school's practices in tracking, evaluating, and governing PDG spending.

Q26. PDG Coordination and Oversight:

Does your school have a designated PDG Coordinator or equivalent role?

- Yes
- No

If you answered 'Yes', could you briefly describe their responsibilities?

Q27. Tracking PDG Expenditure:

How does your setting track PDG spending throughout the academic year? (tick any that apply)

- Regular financial reporting
- Use of dedicated software or tracking tools
- Periodic reviews by the PDG coordinator or leadership team
- Collaborative tracking with department heads or teachers

- Other
- Not Applicable

If you selected 'Other', please specify:

Q28. Self-Evaluation Practices:

Does your school regularly self-evaluate its use of PDG funding?

- Yes, systematically
- Yes, informally or sporadically
- No

If you selected 'Yes', how frequently does this self-evaluation occur?

- Annually
- Biannually
- After each major initiative
- Other

If you selected 'Other', please specify:

Q29. Evaluating Impact:

How does your school evaluate the impact of PDG-funded initiatives? Please tick any that apply.

- Student performance and progress data analysis
- Feedback from teachers, staff, and students
- Parental feedback and engagement measures
- Comparison with pre-defined educational targets
- External evaluations or benchmarking
- Other

If you selected 'Other', please specify:

Q30. Staff Confidence in Evaluating Impact:

	Very confident	Moderately confident	Slightly confident	Not at all Confident
How confident do staff feel in their ability to assess the impact of PDG-funded initiatives?				

Q31. Resources Used for Evaluating the Impact of PDG Spend:

We'd like to know about the resources, organisations and tools that have supported you in evaluating the effectiveness of your PDG spend. For each resource listed below, please indicate whether you have used it and how useful you have found it. If a resource has not been used, please select 'Not Used'.

	Very useful	Moderately useful	Slightly useful	Not useful	Not Used
Welsh Government Guidance					
Estyn Guidance					
Local Authority					
Consortia					
Educational Endowment Foundation					
Professional Networks					
Peer Support					
Other					

If you selected 'Other', please specify:

Q32. Informing Future Plans:

How do the results of PDG self-evaluation inform your future planning? Please tick any that apply.

- Adjustments made to ongoing initiatives
- Informing next year's PDG spending plan
- Strategic changes in school-wide educational approaches
- No significant changes made based on assessments
- Other

If you selected 'Other', please specify:

Q33. Guidance for Self-Evaluation:

Do you feel your setting has sufficient guidance to help you robustly assess the impact of your PDG spending?

- Yes

No

Would you like to tell us more about this?

Q34. Ensuring Accountability:

What mechanisms does your school use to promote accountability in PDG spending?
Please tick any that apply.

- Regular reporting to school governors, boards or consortia
- Engagement with external audit or review bodies
- Transparent reporting to the school community
- Documentation and record-keeping for official oversight
- Publishing a PDG school statement on website
- Incorporation into School Development Plan
- Other

If you selected 'Other', please specify:

Q35. Challenges and Obstacles in Monitoring and Evaluation:

Can you tell us about any challenges or obstacles in monitoring and evaluating PDG spending?

Q36. Suggestions for Improvement:

Based on your experience, what improvements could be made to the monitoring and governance of PDG in your setting?

Q37. Future needs:

What are the future needs in relation to PDG?

ATODIAD C: Amserlen Cyfweiliadau

Warm-up	Prompts
Tell me about yourself. How long have you been in this role? Tell me about this setting.	Previous experience eFSM, size of setting, location
Themes	
Targeting: How have you been using the PDG during the last few years? (Note: If this is a secondary school there may be a different focus e.g., more money allocated at GCSE stage. If this is a primary school, they may employ TAs. Ask what the TAs do.) How do you target your PDG? What is the primary need you feel the PDG needs to address? Do you use the PDG for improvements in learning and teaching? What other things to you use the PDG for?	Has there been a change in focus? Possibly since Covid-19? Are there issues that are more pressing than the attainment gap? Improvements in attendance, wellbeing, community focused school work, etc.
Do you think the e-FSM is an appropriate way to define disadvantage? How would you define disadvantaged learners?	What other measures could be used? Is disadvantage more than income-related?
Monitoring and governance: What do you think of the monitoring of the grant? What forms of monitoring do you do in your setting? What would be appropriate monitoring of the grant? Who supports you the most to get the best out of PDG?	Does the monitoring support your use of the PDG?
Strategies: What strategies do you use in your setting? Why? What evidence do you draw upon in deciding to use these strategies?	Are they targeted or universal?

How do you establish if these strategies have been effective? Are you facing any challenges when implementing the strategies funded by the PDG? If so, can you give an example? What are the barriers to PDG funding that might limit the impact on the poverty-related attainment gap?	Guidance from government/ EEF/ own research/ other professionals. Funding cycle/out-of-date allocation/ lack of advice/ more than poverty?
Impact: The current way for us to see the attainment gap is at GCSE stage. Is this fair to measure the attainment gap this way? How do your educational settings monitor and track impact? What are the barriers to tracking impact? What support do schools need to demonstrate the impact of PDG? What system-wide issues need to be understood about PDG and the attainment gap?	Lack of monitoring / New Curriculum/ not adequate monitoring systems Lack of funding/ cost of living crisis/ more needs in the system/ pressure from other policies.
Future needs: What do you need going forward to support disadvantaged learners? Does the PDG need to change in future? If so, in what ways?	

ATODIAD D: Rhaglenni a ddarperir yn allanol a dulliau gweithredu a brynwyd drwy gyllid y GDD

Table 19 Externally provided programmes and approaches

Wellbeing and Parental engagement			
Name of programme, approach, project, or software	Link to/ information about the programme, approach, project, or software	N	%
Lego therapy	Lego therapy website	5	6
ELSA	Information about ELSA	25	32
KiVa	KiVa website	1	1
Thrive	Thrive website	17	22
Boxall	Information about Boxall	2	3
PERMA	Information about PERMA model	1	1
Positive play	Positive play website	4	5
SPEAKR	Information about SPEAKR	1	1
Emotion Coaching	Information about Emotion Coaching	1	1
Roots to Empathy	Roots to Empathy website	1	1
Thinking Detectives	Information about Thinking Detectives	1	1
Think Equal	Think Equal website	1	1
Lles	Information about Lles	1	1
Nurture sessions	Information about Nurture sessions	4	5
World of Words	World of Words website	1	1

Talkabout	Information about Talkabout	1	1
SWEET Project	SWEET Project website	1	1
Foundations of Community Engagement	Foundation of Community Engagement website	1	1
RADY	Information about RADY	1	1
Trauma informed school (TiS)	Information about Trauma informed school	2	3
Dads and Lads Programme	None available	1	1
Transition to secondary school project	None available	1	1
My Concern	My Concern website	1	1
Whole school approach	Information about Whole school approach	1	1
Jigsaw	Jigsaw website	1	1
Early Help Hub	Information about Early Help Hub	1	1
Men Behaving Dadly	Information about Men behaving Dadly	1	1
	TOTAL	79	
Literacy			
Name of programme, approach, project, or software	Link to/ information about the programme, approach, project, or software	N	%
Toe by Toe	Information about Toe by Toe	2	3
LEXIA	LEXIA website	4	7
Read, Write Inc.	Information about Read, Write Inc.	9	15
Catch Up Literacy	Catch Up Literacy website.	3	5
Literacy Launch Pad	Information about Literacy Launch Pad	1	2
Active Literacy Kit	Information about Active Literacy Kit	1	2
Nessy	Nessy website	3	5

Letters and Sounds	Information about Letters and Sounds	1	2
Children's Assessment Teaching Tool (ChaTT)	Information about ChaTT	3	5
WellComm speech and language programme	Information about WellComm .	6	10
Communication Intervention Team (ComIT)	Information about ComIT	1	2
Programme of Phoneme Awareness Training (POPAT)	POPAT website	3	5
Rapid Reading	Information about Rapid Reading	1	2
Twinkl (Phonics)	Twinkl website	1	2
Letter-Join	Letter-Join website	1	2
Research in Language and Literacy, Speech/Language (RiLL)	Information about RiLL	1	2
Reading Power Inc.	Reading Power Inc. website	1	2
Teaching Talking Intervention	Information about Teaching Talking	1	2
Tric a Chlic	Tric a Chlic website	2	3
Teaching Reading Using Games (TRUGS)	TRUGS website	1	2
Oxford Reading Buddy	Oxford Reading Buddy	1	2
Tricky Words	Information about Tricky Words.	1	2
Read on. Get on	Information about Read on. Get on	1	2
Reading eggs	Reading eggs website	1	2
Voice 21	Voice 21 website	1	2
Spelling initiative	None available	1	2
Learning Village	Learning Village website	1	2
British Picture Vocabulary Scale (BPVS)	Information about BPVS	1	2

Precision Teaching	Information about Precision Teaching	1	2
Active Learn	Active Learn website	1	2
Step Up programme	Information about Step Up Programme	1	2
ASDAN	ASDAN website	1	2
IDL programme	IDL website	1	2
	TOTAL	59	
Numeracy			
Name of programme, approach, project, or software	Link to/ information about the programme, approach, project, or software	N	%
Power of 2	Information about Power of 2	1	8
Plus 1	Information about Plus 1	1	8
My Maths	My Maths website	1	8
Catch up Numeracy	Catch up Numeracy website	3	23
Rapid Maths	Information about Rapid Maths	2	15
Power Maths	Information about Power Maths	1	8
Numicon	Information about Numicon	2	15
Mathseeds	Mathseeds website	1	8
Emile Maths	Information about Emile Maths	1	8
	TOTAL	13	
Arts, cultural, extracurricular, and Physical activity/ sports			
Name of programme, approach, project, or software	Link to/ information about the programme, approach, project, or software	N	%

Music lessons (Gwent Music & Upbeat)	Gwent Music website	1	14
Ballet Cymru	Ballet Cymru website	1	14
Inspirational Ballet for Under 7-	None available	1	14
One World Club	One World website	1	14
Urdd Membership	Urdd website	1	14
Next Gen Sports Academy	Next Gen Sports Academy website	1	14
Dragon Rugby	Dragon Rugby website	1	14
	TOTAL	7	
Other			
Name of programme, approach, project, or software	Link to/ information about the programme, approach, project, or software	N	%
Microsoft Learn Student Ambassadors (MILSA)	Information about MILSA	1	100
	TOTAL	1	